

Годишен извештај

Здравствени и сексуални права на припадници на маргинализирани групи

(корисници на дрога, лица
што живеат со ХИВ, сексуални
работници и ЛГБТИК)

Содржина:

Резиме

4

I. Здравствени права на припадници на маргинализирани групи

1. Закон за заштита на правата на пациентите – механизми за заштита	7
2. Квалитетот на здравствена заштита на пациентите со зависност од дрога	10
3. Министерот за здравство поддржа стигматизација и социјално исклучување на пациенти	12
4. Законска дискриминација и стигматизација на зависниците од дрога	13
5. Најголеми жртви на „борбата против дрогата“ се лица приведени за поседување „тревкаста материја“	14
6. Сензационалистичко и погрешно известување за звањето „проститутка“	16
7. Постои опасност секој да биде уапсен и осуден за „пренесување на заразни болести“ поради „апстрактно загрозување“!	17
8. Борбата за правата на сексуалните работнички – жртви на акцијата „Улична проституција“ продолжува	19
9. Министерот за здравство ги игнорира барањата за средба од страна на пациентите со ХИВ, кои повторно оставаат без дел од неопходните лекови	19
10. Стигмата и дискриминација на лицата што живеат со ХИВ во Македонија не запира	21
11. ХИВ не се пренесува преку сексуалната ориентација!	22
12. Национална стратегија за ХИВ, 2012 – 2016	23
13. Сензационалистичко известување за Светскиот ден за борба против СИДА	23

II. Извештај за сексуалните и за здравствените права на ЛГБТИК (LGBTIQ) луѓето во Македонија

1. Надлежните институции ги игнорираат антидискриминаторските препораки	24
2. Непризнавање на ЛГБТ лицата и говорот на омраза врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет	26
3. „Блиски лични односи“ може да имаат само лица од различен пол?	27
4. „На хомосексуалците им е потребна професионална и медицинска помош“?	29
5. Хомофобични колумнисти	31
6. Говор на омраза и поттикнување на најгрубо насилство на социјалните мрежи	32
7. Нема политичка волја за осуда на говорот на омраза	34
8. Министерот надлежен за борба против дискриминација започна дискриминаторска кампања	35
9. Дипломатски мобинг и закани врз основа на сексуалната ориентација	47
10. Нови хомофобични атаки во „Вечер“: „Има ли хомосексуалци меѓу новинарите?!“	48
11. Комисијата не забележува дискриминација во претставувањето на трансвеститите како брутални насилници во универзитетски учебник	49
12. Еднакви можности за ЛГБТ заедницата на локално ниво	50
13. Здравствени права на транс лицата и на интерсексуалците	51
14. Медиумите и дискриминацијата врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет	51
15. Јавни културни и научни настани	52
16. Промена на пол во матична евиденција кај транс-лице	53
17. „Лекување“ на хомосексуалност од страна на психијатри	54

Резиме

Законот за заштита на правата на пациентите (2008) сеуште не е имплементиран, не обезбедува ефективна заштита, и нема одредби кои се посебно фокусирани на здравствените потреби на припадниците на маргинализираните групи. Во здравствените установи каде што најчесто се лекуваат припадници на маргинализирани групи сеуште нема назначено правни советници од редот на вработените во Министерството за здравство.

Главен проблем кој значително влијае врз квалитетот на здравствената заштита за зависниците од дроги е малиот број на центри за лекување на зависности - недоволен да ги опфати сите кои сакаат да се лекуваат. Министерот за здравство придонесе за дополнително маргинализирање и социјално исклучување на лицата кои се лекуваат од зависности преку изјавата дека пунктови за лекување нема да се отвораат во „близина на училишта, градинки или места каде има поголема фреквенција на малолетници“.

Во Законот за здравствена заштита (2012) се употребува дискриминаторскиот термин „наркоманија“ со кој се повредува достоинството на пациентите - зависници од дрога.

Наспроти третманот на МВР кон лицата кои поседуваат опојни дроги (кои се најчесто приведувани од страна на „Единицата за борба против криминалот“ во текот на 2012 година - 460 од вкупно приведени 3.443 лица), третманот е различен кон полицајците кај кои е утврдено присуство на наркотици – тие се казнуваат со парична казна.

По завршувањето на судскиот случај против сексуалните работнички упасени во акцијата „Улична проституција“ (2008), алертираме дека постои опасност секој да биде упасен и осуден за „пренесување на заразни болести“ поради „апстрактно загрозување“ – иако не е докажано пренесување на заразна болест, ниту пак има оштетена страна. Сеуште не се завршени судските постапки во кои сексуалните работници се борат за заштита на нивните права.

Стигмата и дискриминација врз лица кои живеат со ХИВ во Македонија не сопира. Поради негрижа на Министерството за здравство, сеуште нема обезбедено системски механизам за набавка на неопходните лекови на лицата што живеат со ХИВ. Тие продолжија да се соочуваат со сериозни проблеми како да го остварат правото на континуирана антиретровирусна терапија, а Министерот за здравство ги игнорира нивните барања за средба.

Состојбата со сексуалните и здравствени

права на LGBTIQ луѓето во Македонија во 2012 година продолжи значително да се влошува. LGBTIQ луѓето беа изложени на најразлични повреди на нивните човекови права: на физичко, психолошко и семејно насилство, на говор на омраза и дискриминација, на социјално исклучување, на медиумско негативно стереотипизирање, патологизирање...

Соретки исклучоци, државните институции или не преземаа активни мерки за заштита на LGBTIQ луѓето, или пак преземаа мерки кои беа дискриминирачки. Министерот за труд и социјална политика јавно прокламираше исклучувачки концепт за „здрава нација“ и беше предводник на систематска хомофобична кампања против „истополови бракови“ која резултираше со физичко и психолошко насилство, говор на омраза и засилено социјално исклучување.

Во 2012 година беше зголемена видливоста на сексуалните малцинства со формирањето и активностите на новите организации: „ЛГБТ Јунајтед“ од Тетово и Центарот за поддршка на ЛГБТИ заедницата во Старата Чаршија – Скопје (во рамките на Хелсиншкиот комитет за човекови права). Коалицијата во 2012 организираше неколку културни настани со кои исто така беше зголемена видливоста на сексуалните малцинства во Република Македонија. Преку кампањи, дебати и граѓански иницијативи на

локално ниво, Коалицијата придонесува за зголемување на видливоста на ЛГБТ лицата и за развој на ЛГБТ движењето и во други градови надвор од Скопје.

Сепак, зголемената видливост не резултираше со зголемување на свеста за сексуалните и здравствените права, туку со зголемување на видливоста на дискриминацијата, говорот на омраза и насилството врз сексуалните малцинства (кое засега останува неказнето). Стана видливо и непостоењето на стандарди и протоколи за здравствена заштита на трансексуалците и интерсексуалците, како и другите проблеми со кои се соочуваат транс луѓето, како резултат на зголемувањето на нивната видливост во медиумите и граѓанското општество.

Загрижувачки тренд во 2012 година е објавувањето на ТВ-прилози и колумни во дневни весници во кои се патологизира хомосексуалноста, „истополовите бракови“ и децата посвоени од „истополови двојки“. Уште позагрижувачки тренд е напливот на говор на омраза врз основа на сексуална ориентација и родов идентитет на социјалните мрежи (и во коментарите на електронските изданија), како и поттикнување на најгрубо насилство, кое останува игнорирано од страна на обвинителството и полицијата.

Проблемот со говорот на омразата беше игнориран од законодавната власт. И Собранието, и другите надлежни

институции ги игнорираа анти-дискриминаторските препораки, особено препораката за законско признавање на сексуалната ориентација како дискриминаторска основа во Законот за спречување и заштита од дискриминација. Комисијата за заштита од дискриминација или не постапуваше или ги отфрлаше претставките на Коалицијата. Уставниот суд не препозна дискриминација врз основа на пол во дефиницијата на „Блиски лични односи“ во Законот за семејство, според која „блиски лични односи“ може да имаат само лица од различен пол.

Иако „Светска здравствена организација“ ја отстрани хомосексуалноста од листата на болести на 17 мај 1990 година, во Македонија сеуште има психијатри кои спротивно на меѓународните стандарди „лекуваат“ хомосексуалност со методи кои не претставуваат медицина базирана на докази. И покрај укажувањата на Коалицијата, сеуште не се остранети медицинските учебници во кои се патологизира хомосексуалноста.

I. Здравствени права на припадници на маргинализирани групи

1. Закон за заштита на правата на пациентите – механизми за заштита

Коалицијата, во соработка со Здружението ЕСЕ и експерти за човекови права, подготви анализа на законот за заштита на правата на пациентите со фокус на механизмите за заштита на правата и контролата на квалитетот на здравствените услуги. Од анализата произлегоа заклучоци кои беа презентирани на тркалезна маса на 07.02.2013, на која беа поканети претставници од Министерство за здравство, комисији за унапредување на правата на пациентите од неколку општини во Скопје, Фондот за здравствено осигурување, Народен правобранител, Комисија за заштита од дискриминација и здруженија кои работата на унапредување на здравствените права. За жал, на тркалезната маса отсутнуваа претставниците од клучните државни институции надлежни за спроведување и

мониторинг на законот. Во продолжение на извештајот претставени се најзначајните заклучоци и препораки од анализата.

1.1. Нема државна комисија за унапредување на правата на пациентите

Во Република Македонија речиси пет години е во сила Законот за заштита на правата на пациентите.¹ Иако, во согласност со чл. 51, ст. 1 од Законот, министерот за здравство има обврска да формира Државна комисија за унапредување на правата на пациентите (во која треба да членуваат пациенти, претставници на невладини организации, медиуми, стручни лица од областа на заштитата на правата на пациентите, како и претставници на Министерството за здравство), до пишувањето на извештајот таква комисија сè уште не е формирана.

Коалицијата бара од министерот за здравство итно да формира Државна комисија за унапредување на правата на пациентите, која би требало да има клучна улога во промоцијата на правата

¹ Според информацијата од Државниот санитарен и здравствен инспекторат, само во пет болнички установи назначени се правни советници, и тоа во ЈЗУ Клиника за радиотерапија и онкологија - Скопје, ЈЗУ Клиничка болница – Тетово, ЈЗУ Општа болница – Гостивар, ЈЗУ Специјална болница - Лешок, ЈЗУ Специјална болница за хирушки билести „Св. Наум Охридски“ – Скопје.

на пациентите и во механизмите за нивна заштита.

Коалицијата бара од министерот за здравство, во Државната комисија за унапредување на правата на пациентите, да има претставник од невладина организација, која се занимава со здравствените права на маргинализираните групи, како и пациенти – припадници на маргинализираните групи.

1.2. Нема правни советници во здравствените установи што сместуваат пациенти припадници на маргинализираните групи

Во здравствените установи, каде што најчесто се лекуваат припадници на маргинализираните групи, сè уште нема назначено правни советници од редот на вработените во Министерството за здравство. Во ЈЗУ Клиника за гинекологија и акушерство, ЈЗУ Психијатриска болница „Скопје“ – Скопје, ЈЗУ Универзитетска Клиника за токсикологија, ЈЗУ Клиника за инфективни болести и фебрилни состојби, ЈЗУ Градска општа болница „8-ми Септември“ – Скопје, ЈЗУ Универзитетска клиника за

ендокринологија, дијабетес и метаболички нарушувања – Скопје, Министерството за здравство нема назначено правен советник.² Следствено, во овие установи нема отворено ниту „канцеларии на советниците за заштита на правата на пациентите, во кои пациентите би требало да можат да добијат правни совети и правна помош, во однос на остварувањето и на заштитата на нивните права, како и да поднесуваат усни и писмени поплаки.

Коалицијата бара од Министерството за здравство итно да назначи правни советници и да отвори канцеларии за заштита на правата на пациентите во гореспоменатите установи.

1.3. Нема прецизен механизам за заштита на правата на пациентите во здравствените установи што не сместуваат пациенти

Здравствените установи што не сместуваат пациенти имаат законска обврска да ги даваат истите услуги што ги дава правниот советник во

2 Во моментот, во град Скопје, освен во Кисела Вода, постојат уште два центра: првиот, сместен во ЈЗУ Универзитетски клиника и, вториот, во Градската болница „8-ми Септември“, во општината Карпош, кој почна со работа во 2012 година и е наменет единствено за жителите на оваа општина.

здравствените установи, каде што се сместуваат пациенти. Меѓутоа, Законот не прецизира кој од здравствената установа, и на кој начин, ќе им дава правна помош и правни совети на пациентите. Воопшто не е назначено кој е должен да прима поплаки и да постапува по нив.³

Коалицијата бара од Министерството за здравство да пристапи кон законски измени, во кои ќе се прецизира постапката за заштита на правата на пациентите што добиваат здравствени услуги во здравствените установи, каде што не се сместуваат пациенти. Притоа, законски да се предвидат формулари за поднесување на поплака и да се предвиди обврска тие формулари да бидат јавно истакнати и достапни за секој пациент, во секоја здравствена установа.

Коалицијата бара да се воведат дополнителни прекршочни санкции, како и санкции за оние здравствени установи што нема, на видно и на лесно достапно место, да ги истакнат формуларите, како и текстот на Законот за заштита на правата на пациентите.

3 Мониторингот на понудените изборни програми на кандидатите за градоначалници на општините во градот Скопје покажа отсуство на план за отворање на центри за лекување на зависности. Единствено 4 програми (програмите на кандидатите од Сојузот на иднината во општина Горче Петров, Илинден и во Центар, како и програмата на листата на советници од ДОМ) нудат решенија во своите општини за овој проблем. Останатите кандидати и кандидатски листи не го отвораат ова прашање. Оттука, видно е уште еднаш, маргинализирањето на лицата што се зависни од дроги од интересите на идните градоначалници и на локалните власти.

1.4. Нема прецизен механизам за заштита од дискриминација, ниту концепт за маргинализирана група

Во Законот за заштита на правата на пациентите не е дефинирана постапка за заштита од дискриминација, иако има релативно широка и отворена антидискриминаторска клаузула.⁴ Механизмите предвидени со Законот за заштита на правата на пациентите не се ускладени со евентуалните постапки за заштита од дискриминација пред Комисијата за заштита од дискриминација. Исто така, отсуствува концептот на маргинализирана група, кој е дефиниран во Законот за спречување и за заштита од дискриминација.

Коалицијата бара од Министерството за здравство да пристапи кон законски измени што ќе овозможат пациентите да можат да се заштитат од дискриминација, како пред телата

⁴ „Фармаколошкиот третман за зависници од опијати треба да биде широко достапен; ова може да вклучи понуда на третманот во примарната здравствена заштита.“ („Guidelines for the Psychosocially Assisted Pharmacological Treatment of Opioid Dependence“, http://whqlibdoc.who.int/publications/2009/9789241547543_eng.pdf)

за заштита на правата на пациентите, така и пред комисијата за заштита од дискриминација.

Коалицијата бара во Законот да се воведат концептот на маргинализирана група (и на родот, како дискриминаторска основа), со цел да се сензитивизираат здравствените работници за ранливоста на припадниците на маргинализираните групи, кога станува збор за почитување на нивните права како пациенти.

1.5. Нема прекршочни одредби во случај на повреда на достоинството на пациентите – припадници на маргинализирани групи

Во Законот не е јасно прецизирано што се подразбира под „почитување на достоинството“, а што под „нарушување на личноста и на достоинството на пациентот“. Во Законот има прекршочна одредба за прекршок од страна на пациентот, доколку не ги почитува професионалното и човечкото достоинство на здравствените работници (глоба од 100 до 500 евра), а нема прекршочна одредба за прекршок од страна на здравствениот работник, доколку не ги

почитува личноста и достоинството на секој пациент.

Коалицијата бара да се прецизира што се подразбира под „почитување на личноста и на достоинството“ и на кој начин, и со што, може да се нарушат личноста и достоинството на пациентот.

Коалицијата бара да се воведат прекршочна одредба за прекршок од странана здравствениот работник, доколку не ги почитува личноста и достоинството на секој пациент и посебно да се нагласи потребата од почитувањето на личноста и на достоинството на припадниците на маргинализираните групи, како што се лицата што живеат со ХИВ и лицата што се ранливи на ХИВ (сексуалните работници, корисниците на дрога и зависниците од неа, како и мажите што имаат секс со мажи, осудениците итн.).

2. Квалитетот на здравствена заштита на пациентите со зависност од дрога

Главен проблем, кој значително влијае врз квалитетот на здравствената заштита на зависниците од дроги, е малиот број на центри за лекување на зависности – недоволен да ги опфатите сите што сакаат да се лекуваат. И

покрај зацртаните заложби дека ќе се зголеми достапноста на третманите и на различните опции за лекување во јавните здравствени институции, сепак, и по шест години од усвојувањето на Стратегијата за дроги, 2006 – 2012, огромен број лица зависни од дроги се соочуваат со проблем да го остварат правото на лекување.

Според официјалните проценки, „вкупниот број на лица што употребуваат дроги е 20.000 – 30.000 лица, а во чии рамките се и 6.000 – 8.000 зависници од хероин, со сериозни здравствени и социјални проблеми.“ Во бесплатната државна програма, во 2012 г., „со метадонска супституциска терапија се третирани над 1.100 пациенти“ и 140 пациенти со бупренофрин, а во 2013 г. се предвидени средства за обезбедување на метадон за 1.200 лица и бупренорфин за 210 лица со болести на зависности⁵.

Ситуацијата е најзагрижувачка во главниот град, Скопје, каде што во повеќето општини постојат сериозни отпори за отворање на нови центри за лекување на зависници, како и најави за затворање и за дислоцирање на постојните (центарот во Кисела Вода).⁶

5, „Алфите“ во текот на минатата година по разни основи привеле вкупно 3.443 лица“, <http://www.mvr.gov.mk/ShowAnnouncements.aspx?ItemID=11941&mid=1094&tabId=201&tabIndex=0>

6 Ако се анализира одредбата која го санкционира поседувањето на дрога во Македонија, ќе се утврди дека кривично дело се смета производство, преработка, продажба, нудење на продажба или заради продажба купување, држење или пренесување или посредување во продажба или купување или на друг начин пуштање во промет на наркотични дроги,

Според проценката на Институтот за јавно здравје, во Скопје има од 3.200 до 4.000 лица што инјектираат дрога, а според мониторингот спроведен од/во заедницата на лицата што се лекуваат од зависност од дроги, „над 3.000 лица што употребуваат дроги не се на третман и немаат можност да отпочнат со третман. Ова е сериозна бројка на лица зависни од дроги, кои немаат можност за лекување, односно, на кои достапноста на третманот им е ограничена.“⁷

Поради постојните бариери за отворање на нови центри во сите скопски општини, Центарот за превенција и за третман на злоупотреба и на зависност од дроги во Кисела Вода има преголем број на пациенти, а премал број на здравствени работници, што доведува до низок квалитет на здравствената заштита⁸. Особено алармантна е

психотропни супстанции и прекурсори, а не и поседувањето за лична употреба. Оттука, Во Македонија не постои одредба која го санкционира самото поседување, доколку нема намера за понатамошна продажба.

7 „- Министерството инсистира на максимално санкционирање на сите што не го почитуваат законскиот ред и дисциплината. Но, од друга страна, мора да го почитуваме Законот според кој по автоматизам работниот однос ќе му престане на секој вработен во МВР, кој ќе направи кривично дело и ќе биде осуден на најмалку шест месеци затвор. Конкретно за овој случај полицаецот не вршел трговија со дрога, туку бил фатен издргоиран, за што е казнет со максимална дисциплинска казна - велат од МВР.“ (МИНИСТЕРСТВОТО ИМАЛО ВРЗАНИ РАЦЕ, Издргоирианиот полицаец добил максимална казна, Дневник, 19.03.2013, <http://www.dnevnik.com.mk/default.asp?ItemID=FC6401CB89E727408BE0501A57838B41>)

8 „Програма за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2013 година“, Службен весник на

ситуацијата во општината Шуто Оризари, каде што оддалеченоста на постојните центри за лекување на зависности претставува дополнителна пречка за оние што сакаат да се лекуваат. Мониторингот спроведен од/во заедницата на лицата што се лекуваат од зависност од дроги предупредува дека постојните третмани не се приспособени на одредени групи, како што се Ромите, жените и децата.⁹

Во 2012 г., Коалицијата го продуцираше краткиот документарен филм „Предозорианост од осуди“, во кој ги илустрира бројните тешкотии, со кои се соочува еден пациент, кој е принуден секој ден да патува на релација Скопје – Велес – Скопје, за да го оствари своето право на лекување.

Коалицијата потсетува дека, во согласност со насоките на СЗО, медицинските третмани треба да бидат широко достапни, и, по можност, да бидат испорачувани во местата, каде што се дава примарна здравствена заштита.¹⁰

Република Македонија бр. 4, 9.1.2013, <http://mz.gov.mk/wp-content/uploads/2012/12/HIV-SIDA-2013.pdf>

9 „The Anti-Discrimination Law is still not fully in line with the acquis; discrimination on the grounds of sexual orientation is still omitted. The Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT) community continue to suffer from discrimination and stigmatisation.“ (2012 PROGRESS REPORT, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/mk_rapport_2012_en.pdf)

10 EP „welcomes the fact that three complaints of alleged discrimination on grounds of sexual orientation brought forward by the Coalition for Sexual and Health Rights are being investigated by the Commission;“ (European Parliament resolution of 14 March 2012 on the 2011 progress report on the former Yugoslav Republic of Macedonia, <http://www.europarl.europa>.

Најдобрата пракса за можности за лекување, покрај метадон и бупренорфин за одржување, вклучува и алфа-с-адренергик за апстинирање од дроги, налтрексон за превенција од повторување и налоксон за третман на предозирање.

Коалицијата бара итно отворање на центри за третман на лицата – зависници од дроги во секоја општина во Република Македонија и нивно соодветно екипирање со доволен број на лекари – психијатри, психолози, социјални работници, медицински техничари, со цел да се унапреди квалитетот на здравствената заштита на пациентите што се лекуваат од зависност од дрога.

3. Министерот за здравство поддржа стигматизација и социјално исклучување на пациенти

Во екот на кампањата за локални избори, министерот за здравство ја поддржа кандидатката за градоначалник на Кисела Вода, која, во нејзината програма, експлицитно предвиде „дислокација на Центарот за наркозависници на потегот на индустриската зона“.

Присуствувајќи единствено во

предизборната кампања на кандидатката што беше фокусирана првенствено на дислокација и на затворање на центарот во Кисела вода, министерот рече: „Идејата е да немаме голема концентрација на лица што имаат болест на зависност на едно место“.

Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ јавно ги осуди обидите за дополнително маргинализирање и социјално исклучување на лицата што се лекуваат од зависности преку изјавата на министерот дека пунктови за лекување нема да се отвораат во „близина на училишта, градинки или на места, каде што има поголема фреквенција на малолетници“.

Јавно го прашавме министерот според кои стандарди, стратегии и програми „никако не треба да се дозволи“ местата, каде што се лекуваат зависниците, да бидат во „близина на училишта, градинки или на места, каде што има поголема фреквенција на малолетници“?

Коалицијата потсетува дека главните препораки на лицата што се зависни од дроги и на здруженијата на граѓани што работат со корисниците на дроги е дека ваквите центри треба да се наоѓаат на лесно пристапни места и, во никој случај, не треба да бидат надвор од урбаните делови на градот.

Коалицијата апелира до сите нови градоначалници да се заложат за

отворање на центри за лекување во своите општина, посебно до градоначалниците во оние скопски општини, каде што нема такви центри.¹¹

4. Законска дискриминација и стигматизација на зависниците од дрога

Во чл. 16 од Законот за здравствена заштита (Службен весник на РМ, бр. 43 од 29.3.2012 г.) пишува дека „со овој закон, на сите граѓани на Република Македонија им се обезбедува остварување на загарантираните права, утврдените потреби и интереси, и тоа: ... превенција и лекување на карантински болести и наркоманија“ (петта мерка).

Коалицијата ја осудува употребата на дискриминаторскиот термин „наркоманија“ (со кој се повредува достоинството на пациентите – зависници од дрога). Употребата на немедицинскиот израз и контекстот, во кој се сместени мерките за превенција и за лекување на „наркоманијата“ (покрај „карантинските болести“) создаваат погрешни асоцијации, кои може само

11 Concluding observations on the combined fourth and fifth periodic reports of The former Yugoslav Republic of Macedonia adopted by the Committee at its fifty fourth session (11 February – 1 March 2013), <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/co/CEDAW.C.MKD.CO.4-5.pdf>

да ги зголемат стигмата и социјалното исклучување кон зависниците од дрога. Овие формулации се инкомпатибилни со одредбата дека „секој граѓанин има право да ја остварува здравствената заштита со почитување на највисокиот можен стандард на човековите права и вредности“ (чл. 4).

Коалицијата бара итно да се направат законски измени, со кои ќе се исфрли стигматизирачкиот термин „наркоманија“, а мерките за превенција и за лекување на зависноста од дрога ќе се сместат во контекст што нема да асоцира дека зависноста од дрога е заразна болест, која налага карантинско лекување.

Коалицијата бара да се направат законски измени, со кои ќе се исфрли стигматизирачкиот термин „наркомани“ од сите постојни закони и прописи, како и исфрлање на санкцијата „задолжително лекување на наркомани“, која е во спротивност со насоката на СЗО: „психосоцијално помогнатиот фармаколошки третман не треба да биде присилен“.¹²

12 UNIVERSAL PERIODIC REVIEW, Report of the Working Group on the Universal Periodic Review, The former Yugoslav Republic of Macedonia, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-15.pdf>

5. Најголеми жртви на „борбата против дрогата“ се лица приведени за поседување „тревкаста материја“

Според „Извештајот за активностите на Единицата за борба против криминалот во текот на 2012 година“ биле „Вкупно приведени лица за поседување опојни дроги – 460“, од кои за „НН тревкаста материја – 387“.¹³

Според информацијата од МВР од 05.03.2013, на барање од Коалицијата, „Во 2012 година за неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори откриени се 74 дела, за што се пријавени 87 лица“.

Според информацијата од „Основен суд

¹³ На пример: „Комисијата за еднакви можности на жените и на мажите ги поддржува и ги поттикнува активностите на Комисијата за заштита од дискриминација во насока на спречување и на заштита од дискриминација на лицата на маргинализираните заедници, убедена дека Комисијата ќе остане отворена за сите појави на дискриминација; Комисијата ги осудува сите појави на говор на омраза кон маргинализираните заедници и повикува на толеранција, разбирање и на прифаќање на различностите кај сите наши граѓани, почитувајќи го правото на избор како човеково право...“ Јавна расправа за третманот на маргинализираните заедници во јавната комуникација., <http://www.sobranie.mk/?femID=4A744757EBD11F41926DDA73FF3FBDF6>.

Скопје I Скопје“ од 25.02.2013, „Во период од 2007-2012 година за сторен прекршок по член 20 од Законот за прекршоци против јавниот ред и мир се поднесени вкупно 6 – шест барања за поведување на прекршочна постапка“, од кои само едно во 2012 година.

За жал, Основното обвинителство Скопје не одговори на нашите барања за слободен пристап до информации од јавен карактер, за број на примени кривични пријави по чл. 215 и чл. 216 од КЗ, и за број на поднесени обвинителни акти/предлози по истите членови, во периодот од 2007-2012, со образложение дека „согласно методологијата за изработка на Годишни извештаи криминалитетот се прикажува по одделни глави од КЗ, а не за секое кривично дело посебно“. Коалицијата поднесе жалба до Комисијата за заштита на правото на слободен пристап до информации од јавен карактер поради неовозможување пристап.

Коалицијата потсетува дека во Република Македонија нема казнена одредба за „поседување на опојни дроги“, туку има прекршочни одредби за оддавање на „уживање на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори“¹⁴,

¹⁴ Конкретно, на делот: „Она што посебно загрижува во оваа изјава на министерот е дека таа потсетува на застапување за некои од примитивните форми на семејство, но, уште пострашно, наликува на застрашувачкиот модел на семејство и репродукција, во служба на расно чиста нација. За ова постојат сведоштва во мрачните архиви на европската цивилизација.“

како и кривични одредби за „Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори“¹⁵ и „Овозможување на употреба наркотични дроги“. Оттаму, јавно поставуваме прашања до МВР: Зошто најголемиот број на приведени лица од страна на Единицата за борба против криминалот („Алфите“) се за поседување „НН тревкаста материја – 387“, кога самото поседување (без намера на продажба) не претставува казнено дело? Како е можно да бидат приведени 460 лица од страна на „Алфите“ за поседување дрога, а да има само едно барање за поведување на прекршочна постапка за оддавање на „уживање на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори“ до „Основен суд Скопје I Скопје“?

Наспроти третманот на МВР кон лицата кои поседуваат опојни дроги (кои се најчесто приведувани од страна на „Единицата за борба против криминалот“ во текот на 2012 година - 460 од вкупно приведени 3.443 лица), кон полицајците кај кои е утврдено присуство на наркотици третманот е различен. Кога Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди (СВКПС) ќе изврши контрола и тестирање, а анализите покажуваат присуство на наркотици, се изрекува максимална дисциплинска казна - 15

15 Иако овој дел од соопштението беше интерпретиран од страна на некои медиуми како најава за тужба, таква тужба не уследи.

отсто помала плата во наредните шест месеци.¹⁶

Коалицијата ќе продолжи со барања до сите надлежни институции за информации со цел да утврди против колку од лицата кои се наводно „приведени за поседување опојни дроги“ се поведени прекршочни, а против колку кривични постапки, и по кој член од постоечките закони.

---

¹⁶ Со изјавите Ристовски го раскина македонското општество на два дела. Едниот дел го претставуваат, повторно, според министерот, здравите брачни двојки, кои биолошки се репродуцираат и ѝ нудат на нацијата здрави и правилно развиени деца, додека, по логички след на нештата, останатиот сегмент на општеството го претставуваат сите оние двојки што не ја исполнуваат „светата мисија“ на репродукција на здравата нација, сите оние родители кои самите ги одгледуваат своите деца со сета можна љубов и сите извори на грижа, сите самохрани мајки, сите оние двојки што имаат посвоено, изгледано и развиено деца надвор од „вистинската биолошка форма на зборот“, сите оние граѓани што ја имаат искористено современата технологија за да донесат на овој свет уште еден човечки живот, сите оние форми на зедница, накратко, сите оние што отстапуваат од нормативниот православен модел, кој го застапува министерот на една секуларна држава.“

6. Сензационалистичко и погрешно известување за звањето „проститутка“

На насловната страница на „Вест“ (и на страниците 2 и 3), на 10.9.2012 е објавен сензационалистичкиот напис „Проститутките добија звање“, кој беше пренесен од повеќе медиуми. Во написот е содржана неточна информација дека „во Кривичниот законик проституцијата во Македонија се смета за кривично дело“, со која се доведуваат во заблуда граѓаните на Република Македонија.

Написот поаѓа од „Националната класификација на занимањата“,¹⁷ каде

17 Според Тамара Чаусидис, „можеби најрепрезентативниот пример за несоодветните известувања поврзани со наведената изјава на министерот е прилогот во еден дневен весник, кој, како илустрација на геј-популацијата избира инсерт од порнографски филм. Такво „илустрирање“, за првпат, се појави во 2007 г., и тоа во истиот весник, како опрема на еден од текстовите објавени на насловната страница, што предизвика реакција на Советот на честа на Здружението на новинарите. Советот тогаш оцени дека „со таквото илустрирање на текстот – пораката што се прима е дека сите хомосексуалци се такви како тие на сликата и дека тоа е суштината што нив ги одредува. Таа слика е избрана за да поттикне омраза, го вперува прстот и ги портретира хомосексуалците како порнографски ликови, со што се постигнува деградација и понижување на една група на луѓе“. (Медиумите, говорот на омраза и маргинализираните заедници, водич за медиуми, Жарко Трајаноски, Тамара Чаусидис, Роберто Беличанец, Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ Скопје, 2013)

што во групата „Занимања за лични услуги што не се класифицирани на друго место“, по шифрите „5169.01 Хостеса“ и „5169.02 Танцовачки партнери“, следува шифрата „5169.03 Проститутка“.

Коалицијата упати јавна реакција, во која укажа на следниве пропусти во објавениот текст:

1) Не е точно дека „во Кривичниот законик проституцијата во Македонија се смета за кривично дело“, како што поентирате во вашиот напис. Оддавањето на проституција не е кривично дело, туку прекршок против јавниот ред и мир, исто како и оддавањето на пијанство на јавно место;

2) Терминот „проститутка“, кој е заведен во дрвото на класификација на интернет-страницата на Агенцијата за вработување е погрешен и дискриминирачки превод на терминот „sex worker“, кој би требало да се преведе како „сексуален работник“;

3) На страницата на Меѓународната организација на трудот (ILO), можат да се најдат неколку стотици документи, во кои се среќава терминот „сексуална работа“, кој станува меѓународно прифатен израз за означување на една од најстарите професии.

Коалицијата бара од Државниот завод за статистика да изврши промена на шифрата „5169.03 Проститутка“ во

„5169.03 Сексуален работник / Сексуална работничка“, бидејќи постојната шифра е дискриминаторска врз основа на полот.

7. Постои опасност секој да биде уапсен и осуден за „пренесување на заразни болести“ поради „апстрактно загрозување“!

На 29.3.2012 г., од страна на Европскиот суд е добиено известување дека апликацијата на сексуалните работнички поради пресудата, со која беа условно осудени за пренесување на заразни болести, е прогласена за недопуштена.

Да потсетиме, по присилното тестирање за ХИВ и за СПИ, како резултат на акцијата „Улична проституција“ од 2008 г., седум сексуални работници беа условно осудени во 2009 г., бидејќи „со вршење на полово дејствие, предизвикале пренесување на заразна болест“.¹⁸

¹⁸ „...што значи, рапидно намалување на стапката на наталитет, и загрозување на семејните вредности во секоја смисла, почнувајќи од загрозувањето на брачната заедница, и, оттаму, од загрозувањето на наталитетот како природен производ на бракот помеѓу мажот и жената“. („ВИДЕО)

Иако се исцрпени сите можности за оспорување на пресудата, Коалицијата укажува на повеќе сериозни пропусти што можат негативно да влијаат на заштитата на здравјето на целокупната популација.

Најпрво, Судот утврди дека „... за постоење на кривичното дело од чл. 205., ст. 1 од КЗ е потребно да постои апстрактно загрозување за пренесување на заразната болест, иако во конкретниот случај не е дојдено до тоа и не е познато дали таа е пренесена...“. Меѓутоа, во наведениот член, како елемент на кривичното дело, воопшто не се споменува „апстрактното загрозување за пренесување на заразната болест“, туку предизвикувањето на пренесување на заразна болест: „тој што... со вршење на полово дејствие или на друг начин ќе предизвика пренесување на заразна болест ќе се казни со парична казна или со затвор до три години.“ Како е можно некој да биде казнет, затоа што предизвикал пренесување на заразна болест, ако не е утврдено конкретното пренесување и не е познато дали заразната болест е пренесена?

Коалицијата предупредува дека ваквата погрешна примена на чл. 205 го загрозува здравјето на луѓето, затоа што создава страв не само кај припадниците на ранливите групи, туку и кај општата

Марш низ Скопје: Раѓајте деца“, <http://a1on.mk/wordpress/archives/62737>).

популација, дека секој би можел да биде упасен, спроведен на присилно тестирање и осуден, доколку во него се открие некаков вирус што би можел „апстрактно да ги загрози другите“, иако не е познато дали пронајдениот вирус е намерно пренесен на друго лице. Ваквиот начин на казнување поради „апстрактна загрозеност“ ги подрива сите напори за превенција од заразни болести, затоа што создава недоверба кај пациентите, која ги оддалечува од здравствениот систем, поради опасноста дека можат да бидат криминализираани.

Понатаму, првостепената пресуда се темели на погрешно утврдениот факт дека тоа што „критичниот ден кај обвинетите не се најдени кондоми, зборува во доволна мерка дека тие не носеле кондоми со себе“. Исто така, судот го прогласи за беспредметно мислењето на вештото лице „дека користењето на кондомите при сексуалните односи е гаранција за заштита од заразни болести.“ Меѓутоа, во истата пресуда, врз основа на потврда за одземени предмети од МВР, Судот утврдува дека на една обвинета ѝ „се одземени 4 кондоми и парични средства“!

Коалицијата укажува дека ваквото погрешно утврдување на факти од страна на Судот ги подрива здравствените програми за превенција од ХИВ и од СПИ

кај сексуалните работници, затоа што го обесхрабрува користењето на кондоми како средство за заштита, игнорирајќи ги експертските тврдења дека „користењето на кондомите при сексуалните односи е гаранција за заштита од заразни болести“.

Најпосле, пресудата се засновува на погрешно утврден факт дека, кога станува збор за пренесување на вирус на хепатит Ц, „најчест случај е по сексуален пат“. Наводно, овој факт првостепениот суд го утврдил од изјавата на истото вешто лице што укажало дека „користењето на кондомите при сексуалните односи е гаранција за заштита од заразни болести.“¹⁹

Коалицијата укажува дека според Светската здравствена организација,

---

19 Европската парламентарка Улрике Луначек, која е и копретседател на ЛГБТ интергрупата на ЕП, изјави: „Како што Европската комисија забележа оваа година, Македонија заостанува од ЕУ стандардите за антидискриминација врз основа на сексуалната ориентација. Јас се обравив во Парламентот во Скопје пред две години и побарав унапреден закон за антидискриминација. Тажна сум што гледам дека нееднаквостите не само што преовладуваат, туку и нетолеранцијата се зголемува“. Европскиот парламентарец Мајкл Кешман, вториот копретседател на ЛГБТ интергрупата, додаде: „Политичките лидери и, особено, министерот што е ресорен за законот за антидискриминација, би требало да бидат повеќе совесни, отколку да даваат понижувачки коментари, особено во јавноста. Македонците не заслужуваат да бидат заплашувани на овој начин“ (Европските парламентарци загрижени поради зачестените напади врз ЛГБТ лицата во Македонија, <http://coalition.org.mk/2012/10/evropskite-parlamentarci-zagrizeni-poradi-zacestenite-napadi-vrz-lgbt-licata-vo-makedonija/>)

„вирусот хепатитис Ц се пренесува преку контакт со крв на инфицирано лице“ и дека „хепатитис Ц се лечи со употреба на антивирали“, па оттаму е крајно нелогично зошто судот ги осудил сексуалните работнички за обид за пренесување на неизлечива болест. Од малата можност да се предизвика пренос на хепатит Ц преку секс со инфицирано лице, логички не следува заклучокот дека сексуалните работнички намерно се обидуваат да пренесат заразна болест преку „полови дејствија“, особено во отсуство на какви било приложени докази дека тие не ги користеле кондомите, кои им биле делени во рамките на програмата за превенција од ХИВ, финансирана од страна на Министерството за здравство.

8. Борбата за правата на сексуалните работнички – жртви на акцијата „Улична проституција“ продолжува

Во јануари, 2012 г., сексуалните работнички ја примија пресудата, со која е утврдена повреда на нивните права од страна на МВР и на Основниот суд „Скопје 1“ – Скопје (Кривичниот суд), кои беа задолжени да им исплатат судски трошоци

и надомест за нематеријална штета на тужителките. Второстепената постапка сè уште не е завршена и до пишувањето на извештајот нема второстепена пресуда. Исто така, сè уште не е завршена ниту постапката во однос на тужбите за повреда на правото на приватност на неколку сексуални работници од страна на одредени медиуми што известуваа за акцијата „Улична проституција“ во 2008 година.

Коалицијата ќе излезе со детална анализа на овие судски случаи, кога постапките ќе бидат завршени.

9. Министерот за здравство ги игнорира барањата за средба од страна на пациентите со ХИВ, кои повторно останаа без дел од неопходните лекови

Поради негрижа на Министерството за здравство, кое сè уште нема обезбедено системски механизам за набавка на неопходните лекови, лицата што живеат со ХИВ продолжија да се соочуваат со сериозни

проблеми како да го остварат правото на континуирана антиретровирусна терапија.

Групата за поддршка и за самопомош на лицата што живеат со ХИВ во Македонија „Заедно посилни“ регистрира прекин на достапноста на еден лек за 13 пациенти за период од 53 дена, почнувајќи од 13 декември, 2012 г. Групата „Заедно посилни“ упатува писмо до министерот за здравство (потпишано од 13-те пациенти), во кое известува за прекилот во континуираната достапност на терапија за ХИВ и бара средба на пациентите со министерот.

Но, и покрај повтореното барање за средба, на која би се предпочила сериозноста на проблемот, министерот за здравство ги игнорира укажувањата на пациентите со ХИВ дека „слична ситуација се повторува веќе неколку години наназад, поради што повеќепати досега сме принудени да се снаоѓаме, обидувајќи се да обезбедиме лекови *на црно*“. Според укажувањата на претставниците на групата „Заедно сме посилни“, на јавната расправа на Комисијата за еднакви можности на жените и на мажите и на Комисијата за здравство на Собранието на Република Македонија („Како до подобра грижа и третман за лицата што живеат со ХИВ во Република Македонија?“), 13 декември,

2012г.), тие биле принудени да шверцуваат лекови преку границите, за да обезбедат континуирана антиретровирусна терапија за 13-те пациенти, кои биле информирани дека залихите за тој лек се веќе потрошени.²⁰ Дека не станува збор за нов проблем, сведочи и изјавата дека пред една година прекилот на терапијата бил избегнат само поради снаодливоста и поради солидарноста меѓу пациентите: „благодарение на тоа што неколкумина пациенти, кои можеа некако да си го дозволат тоа, ги набавија своите лекови „на црно“ преку сомнителни интернет-страници и на тој начин се заштедија доволно таблети за останатите пациенти“.

На собраниската расправа беше предпочен и проблемот со недоволните буџетски средства за успешен и сеопфатен третман за лекување на ХИВ-инфекцијата (за кој се потребни барем 15 различни

20 „Го потсетуваме министерот Спиро Ристовски дека, како јавен службеник, неговата одговорност е да ги почитува, заштитува и исполнува правата на сите македонски граѓани, без разлика на нивните сексуална ориентација или родов идентитет. Ширењето омраза на ден посветен на човековите права е целосно промашување на целта на тој ден“ (Џесика Стерн, извршен директор на Интернационалната комисија за човекови права на гејовите и на лезбијките.) („Интернационалната комисија за човекови права на гејовите и на лезбијките се солидаризира со македонските групи за човекови права во спротиставувањето на владината хомофобична кампања“, <http://coalition.org.mk/2012/10/internationalna-komisija-za-covekovi-prava-na-gejovite-i-lezbejkite-se-solidarizira-so-makedonskite-grupi-za-covekovi-prava-voprotistavuvanj-eto-na-vladinata-homofobicna-kampanja/>

препарати): „сумата што се издвојува за оваа намена е многу пониска од пазарните цени на лековите во нашиот регион. Анализата на финансиските импликации што ја спроведе „Заедно посилни“ во консултација со експерти, покажа дека наспроти 3,2 милиони денари, колку што изнесуваше ставката за АРВ-терапија и за тестови за следење за оваа година, неопходни се 31 милион денари за предвидени 70 пациенти на терапија во 2013 година.“

Коалицијата потсетува дека надлежните институции се одамна запознаени со сериозноста на проблемот: дека АРВ-терапијата не смее да се прекине, затоа што дури и најмалиот прекин создава ризична ситуација, како за здравјето на пациентот, така и за здравјето на населението (појавата на резистентни видови на вируси значи и опасност од ширење на таквите резистентни вирус меѓу населението).

Коалицијата најостро го осудува молкот на институциите, игнорирањето на овој сериозен проблем од страна на Министерството за здравство и на министерот, и уште еднаш бара итно да се обезбеди системско решение за навремена набавка на сите неопходните лекови за лицата што живеат со ХИВ.

10. Стигмата и дискриминација на лицата што живеат со ХИВ во Македонија не запира

Групата за поддршка и за самопомош на лицата што живеат со ХИВ „Заедно посилни“ и Здружението на граѓани „ХЕРА“ ја информираа јавноста дека во текот на 2012 година евидентирале повеќе случаи на дискриминација и на несоодветен однос кон лица што живеат со ХИВ: одбивање на здравствена услуга од матичен лекар, одбивање на хируршка интервенција во приватна дерматолошка здравствена установа, искажана стигма, навредлив однос, одлагање на услуга од страна на здравствен работник во јавна здравствена установа за очни болести. Во сите случаи дискриминаторскиот однос бил заснован врз ХИВ-позитивниот статус на овие пациенти.

Групата за поддршка и самопомош на лицата што живеат со ХИВ „Заедно посилни“ и Здружението на граѓани „ХЕРА“ јавно го осудија дискриминирањето на пациенти врз основа на нивниот ХИВ-статус и на непознавањето на природата на ХИВ-инфекцијата, односно врз основа на неинформираноста, нестручноста

и на неетичноста на здравствените професионалци и на здравствените установи.²¹ Исто така, тие укажаа и на проблемот дека во законскиот рок не е добиен одговор на поднесените претставки до Државниот санитарен и здравствен инспекторат и до Комисијата за заштита од дискриминација. Коалицијата изразува загриженост што проблемот на стигмата и на дискриминацијата воопшто не е адресиран во „Програмата за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2013 година“.²²

Коалицијата бара од Министерството за здравство и од Владата на Република Македонија да предвиди посебни средства во програмата за борба против стигмата и против дискриминацијата врз лицата што живеат со ХИВ во Македонија, со посебен фокус на здравствените работници.

21 Macedonia: Government must protect LGBTI people from discrimination, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR65/003/2012/en/fd3423ad-4fbc-4bf5-9863-0ffa229231b7/eur650032012en.html>

22 „Орав и Шурман со поддршка на ЛГБТ заедницата“ (ТВ АЈФА), <http://coalition.org.mk/2012/11/orav-i-surman-so-poddrska-na-lgbt-zaednicata/>

11. ХИВ не се пренесува преку сексуалната ориентација!

Во „Програмата за заштита на населението од ХИВ/СИДА во Република Македонија за 2013 година“ е дадена следнава сегашна состојба: „До декември, 2011 г., вкупно 166 лица се регистрирани како случаи на ХИВ/СИДА. Од нив 43 се ХИВ-позитивни, а 123 имаат СИДА. Од вкупно 166 случаи, 99 се заразиле преку хетеросексуален начин на трансмисија, 42 се преку МСМ, 11 преку ИКД (не е лошо да се објасни што значи), 6 преку хемофилија, 5 од мајка на дете и 3 преку непотврдени начини на трансмисија.“

Ваквата формулација сугерира дека има „хетеросексуален начин на трансмисија“ на ХИВ, односно дека ХИВ се пренесува преку сексуалната ориентација.

Коалицијата бара од Министерството за здравство да го промени начинот на водење на статистика, кој сугерира дека ХИВ се пренесува преку сексуалната ориентација.

12. Национална стратегија за ХИВ, 2012 – 2016

Коалицијата го поздравува донесувањето на „Национална стратегија за ХИВ, 2012 – 2016“, во која посебно се акцентира проблемот на високото ниво на стигма и на дискриминација кај групите под најголем ризик и кај лицата што живеат со ХИВ/СИДА.²³

Коалицијата ги поздравува стратешките интервенции „Организирање на кампањи што се залагаат против хомофобијата, јавната стигма и против дискриминацијата кон заедницата на МСМ“ и „Спроведување на едукативни активности за намалување на ХИВ-стигмата и на дискриминацијата, особено кон ЛКЖХИВ и кон лицата што се под најголем ризик за ХИВ, како и градење на вредности што ги почитуваат достоинството и правата на сите луѓе“. Коалицијата укажува на потребата од организирање на кампањи против стигмата и против дискриминацијата кон сексуалните

²³ Претставката е поднесена од Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“, ХОПС - Опции за здрав живот - Скопје, Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија, Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените на Република Македонија – ЕСЕ, Фондацијата Отворено општество - Македонија.

работници, лицата што користат дрога и кон лицата што живеат со ХИВ.

Коалицијата ја поздравува целта „Воведување на сексуално образование во образовниот систем на ниво на основното, средното и на високото образование“, планирана за 2013 година и ги повикува надлежните институции итно да пристапат кон остварување на оваа цел.

13. Сензационалистичко известување за Светскиот ден за борба против СИДА

Начините на кои медиумски се конструира СИДА како болест, честопати се проследени со сензационалистички претставувања и заплашувања. Медиумското претставување на СИДА како „чума на 21. век“ наликува на првичните известувања од пред неколку децении, кои ги поттикнуваа читателите погрешно да веруваат дека СИДА е многу заразна болест и дека се пренесува како „чума“. Така, на пример, во агенциската вест „СИДА – чума на 21. век“(1.12.2012),²⁴ се пренесува дека „почетокот на новиот милениум беше нов почеток во борбата

²⁴ „СИДА – чума на 21. век“, <http://www.netpress.com.mk/mk/vest.asp?id=115043&kategorija=6>

против чумата“.

Коалицијата упатува апел до медиумите да се воздржат од негативно-стереотипизирачки претставувања, кои ги засилуваат стигмата и дискриминацијата на луѓето што живеат со ХИВ. Секоја медиумска споредба на ХИВ/СИДА со „чума“ или со „колера“ е, најблаго речено, неумесна во 21. век, имајќи предвид дека антиретровирусната терапија го прави речиси невозможен преносот на ХИВ по сексуален пат, доколку се зема редовно и доследно.

II. Извештај за сексуалните и за здравствените права на ЛГБТИК (LGBTIQ) луѓето во Македонија

1. Надлежните институции ги игнорираат антидискриминаторските препораки

Во 2012 г. не беа направени никакви законски измени на Законот за спречување и за заштита од дискриминација, и покрај експлицитните забелешки на ЕК дека Законот не е во согласност со правотона ЕУ, затоа што дискриминацијата врз основа на сексуалната ориентација е сè уште изоставена.²⁵

Во извештајот за Македонија на ЕУ-парламентот, во март, 2012 г.,

²⁵ The Anti-Discrimination Law is still not fully in line with the acquis; discrimination on the grounds of sexual orientation is still omitted. The Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT) community continue to suffer from discrimination and stigmatisation.“ (2012 PROGRESS REPORT, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/mk_rapport_2012_en.pdf)

беше поздравен фактот што три жалби за дискриминација врз основа на сексуалната ориентација беа поднесени од страна на Коалицијата за сексуални и здравствени права до новата Комисија за антидискриминација.²⁶ ЕУ-парламентот, исто така, го повтори својот повик во Законот за спречување и за заштита од дискриминација да се забрани дискриминацијата врз која и да е основа, вклучувајќи ја и сексуалната ориентација, подвлекувајќи дека тоа е предуслов за прием на земјата во ЕУ. ЕУ-парламентот изрази загриженост и за универзитетските и за училишните учебници што ја опишуваат хомосексуалноста како болест и побара најскора промена на овие содржини.

Претседателот на Комисијата за заштита од дискриминација беше потсетен на јавна расправа за повикот на ЕУ-парламентот до Комисијата, „да развијат програми за развој на капацитетите насочени кон зајакнување на граѓанското општество, вклучително и ЛГБТ заедницата“. Досега, Комисијата нема преземено никакви мерки за јакнење на капацитетите на ЛГБТ заедницата.

Комитетот на *CEDAW* изрази загриженост поради „неуспехот на 26 EP „welcomes the fact that three complaints of alleged discrimination on grounds of sexual orientation brought forward by the Coalition for Sexual and Health Rights are being investigated by the Commission;“ (European Parliament resolution of 14 March 2012 on the 2011 progress report on the former Yugoslav Republic of Macedonia, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0083+0+DOC+XML+V0//EN>)

државата експлицитно да ја забрани дискриминацијата врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет откако се обврзала дека ќе го направи тоа на последниот Универзален периодичен преглед во 2009 г.²⁷ Комитетот упати на параграфот 46 од следниот извештај, каде што се најавува: „сексуалната ориентација ќе биде вклучена како основа за заштита од дискриминација.“²⁸

Коалицијата со жалење забележува дека надлежните институции константно ги игнорираат прецизните препораки за законски измени и за други конкретни мерки. Комисијата за заштита од дискриминација или не постапува по претставките на Коалицијата, или сосема ги отфрла. Сексуалната ориентација сè уште не е вклучена како дискриминаторска основа во Законот за спречување и за заштита од дискриминација. Хомофобичните учебници ниту се повлечени ниту, пак, се изменети, и покрај тоа што Коалицијата укажа на бројни хомофобични содржини.

Коалицијата ќе поднесе предлог-амандмани за дополнување на чл. 3 од Законот за спречување и за

27 Concluding observations on the combined fourth and fifth periodic reports of The former Yugoslav Republic of Macedonia adopted by the Committee at its fifty fourth session (11 February – 1 March 2013), <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/co/CEDAW.C.MKD.CO.4-5.pdf>
28 UNIVERSAL PERIODIC REVIEW, Report of the Working Group on the Universal Periodic Review, The former Yugoslav Republic of Macedonia, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-15.pdf>

заштита од дискриминација (Основи за дискриминација), со цел, како дискриминаторски основи, да бидат признаени и сексуалната ориентација и родовиот идентитет.

2. Непризнавање на ЛГБТ лицата и говорот на омраза врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет

На 17 мај, Меѓународниот ден против хомофобијата и против трансфобијата, Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“, во соработка со собраниската комисија за еднакви можности на мажите и на жените, одржа јавна расправа за потребата од јавна осуда на говорот на омраза и нетолеранција врз маргинализираните групи.

Коалицијата ја поздравил оваа демократска дебата за правото на еднаквост и на недискриминација на ЛГБТ лицата, сексуалните работници, корисниците на дрога и на лицата што живеат со ХИВ, и изрази надеж дека слични дебати во Собранието ќе се одржуваат и во иднина. Во рамките на дебатата беше укажано дека недостатокот од политичка

волја за признавање, почитување и за заштита на правата на ЛГБТ лицата е една од главните причини зошто Македонија се најде на дното од листата на земјите на мапата на ИЛГА – Европа. Македонија доби пониска оценка од минатата година (од минус два, на минус четири), додека другите земји земји од Западниот Балкан добија многу повисоки оценки (на пример, Албанија и Србија имаат оценка 6, Босна и Херцеговина 5, Црна Гора 8, а Хрватска 10).

За жал, дел од поканетите дискусанти воопшто не беа сензитивни за потребата од јавна осуда на говорот на омраза кон одделни маргинализираните заедници. Во заклучоците од расправата не беа експлицитно именувани маргинализираните заедници што се најмногу изложени на говор на омраза и на дискриминација, што може да се толкува како непризнавање на постоењето и на борбата за еднаквост на ЛГБТ лицата, сексуалните работници, корисниците на дрога и на лицата што живеат со ХИВ.²⁹

Коалицијата изразува жалење и

29 На пример: „Комисијата за еднакви можности на жените и на мажите ги поддржува и ги поттикнува активностите на Комисијата за заштита од дискриминација во насока на спречување и на заштита од дискриминација на лицата на маргинализираните заедници, убедена дека Комисијата ќе остане отворена за сите појави на дискриминација; Комисијата ги осудува сите појави на говор на омраза кон маргинализираните заедници и повикува на толеранција, разбирање и на прифаќање на различностите кај сите наши граѓани, почитувајќи го правото на избор како човеково право...“ Јавна расправа за третманот на маргинализираните заедници во јавната комуникација., <http://www.sobranie.mk/?t=emID=4A744757EBD11F41926DDA73FF3FBDF6>.

поради отсуството на политичка волја за адресирање на клучното барање на Коалицијата: донесување на собраниска декларација, во која експлицитно ќе биде осуден говорот на омраза и нетолеранција, особено кон ЛГБТ лицата, сексуалните работници, корисниците на дрога и кон лицата што живеат со ХИВ.

3. „Блиски лични односи“ може да имаат само лица од различен пол?

На 17.5.2012 г., Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија поднесе иницијатива до Уставниот суд за поведување на постапка за оценување на уставноста на член 94-б, став 3 од Законот за семејство.³⁰ Уште во

30 Во иницијативата на Хелсиншкиот комитет се аргументира: „Оспорениот став 3 од членот 94-б блиските лични односи ги дефинира како лични односи меѓу лица од различен пол, кои се, или биле, во партнерски односи, а не живеат во вонбрачна заедница. Но, Законот тесно ја дефинира категоријата блиски лични односи, која претставува поширока категорија од бракот, семејството и од вонбрачната заедница, поради тоа што опфаќа многу поголем број на лица што се, или биле, во партнерски односи со други лица, а не живееле во вонбрачна заедница и можат да бидат жртви на семејно насилство. Со ваквото тесно и ограничено дефинирање на блиските лични односи, како лични односи меѓу лица од различен пол, законодавецот извршил директна дискриминација врз останатите лица што имаат лични односи со лица од ист пол и тие мора да бидат опфатени во

годишниот извештај од 2009 г., Коалицијата укажа на оваа дискриминаторска одредба и побара нејзино менување.³¹ Одредени медиуми намерно манипулираа со иницијативата, обидувајќи се да ја претстават како иницијатива за легализирање на истополовите бракови, притоа водејќи нескриена хомофобична кампања. Тоа беше искористено и како повод за давање на изјава од страна на министерот за труд и социјална политика, во која се реafirмираат „семејството и бракот... како заедница помеѓу еден маж и една жена.“

На 28.11.2012 г., Уставниот суд донесе решение, со кое ја отфрли иницијативата (У. Број: 71/2012-0-0). Уставниот суд, во своето Решение се прогласи за ненадлежен со следново образложение: „...според Судот, со оспорениот член 94-б, став 3, само се појаснува, односно се дефинира терминот „блиски лични односи“, употребен во членот

категоријата блиски лични односи, која Законот ја штити.“

31 „Потсетувајќи дека правото на слободно сексуално здружување е дел од основните сексуални права, Коалицијата препорачува да се донесе Закон за регистрирани партнерства, да се редефинира вонбрачната заедница како „заедница на живот на две лица независно од нивниот пол/род“ и да се промени дискриминаторската дефиниција на „блиските лични односи“ во Законот за семејството, за да се овозможи заштита од семејно насилство, независно од полот/родот и од сексуалната ориентација.“

„Годишен извештај за сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“, Скопје, 2009, <http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/macedonia-sexual-health-20091201.pdf>

94-б, став 2, алинеа 2 од Законот. Имајќи го предвид наведеното, како и самата содржина на наводите во иницијативата, недвосмислено произлегува дека, во суштина, подносителот оспорува одредба што во својата содржина не содржи нешто што, според него, треба да постои или, на определен начин, да биде регулирано, за што Уставниот суд не е надлежен.”

Образложението зошто Уставниот суд не бил надлежен е логички неиздржано. Имено, она што е предмет на оспорување е токму дискриминаторскиот начин на регулирање на „блиските лични односи” врз основа на полот, а Уставниот суд е надлежен кога станува збор за дискриминација врз основа на полот.³²

Што друго е проблематично во образложението? Уставниот суд оперира со концептот на семејно насилство, кој е потесен од дефиницијата во Законот за семејство, кога го донесува следниов заклучок.³³ Имено, не е спорно дека лицата што живеат во „заедничко домаќинство” се опфатени со заштита од семејно насилство, преку одредбата од

32 Според чл. 110 од Уставот на Република Македонија, „Уставниот суд на Република Македонија:... ги штити слободите и правата на човекот и граѓанинот што се однесуваат на слободата на уверувањето, совеста, мислата и на јавното изразување на мислата, политичките здружување и дејствување и забраната на дискриминација на граѓаните врз основа на полот, расата, на верската, националната, социјалната и на политичката припадност;“

33 „Судот смета дека ни една категорија на граѓани што би можеле да бидат потенцијални жртви на семејно насилство не е изземена од заштитата од семејно насилство, имајќи ги предвид алинеите 1 и 2 на ставот 2, од членот 94-б, кои се сеопфатни.“

член 94-б, особено во став 2, каде што се дефинира семејното насилство.³⁴ Она што е спорно е дека со заштита од семејно насилство се опфатени само лицата што имаат блиски лични односи („лични односи меѓу лица од различен пол што се, или биле, во партнерски односи, а не живеат во вонбрачна заедница”). Имено, никаде во дефиницијата на „блиските лични односи” не се подразбира дека тие лица живеат во заедничко домаќинство. Се подразбира само дека „се, или биле, во партнерски односи, а не живеат во вонбрачна заедница”. Ако законодавецот ги заштитил од семејно насилство и лицата што „се, или биле, во партнерски односи, а не живеат во вонбрачна заедница” (но, само оние што имаат „лични односи меѓу лица од различен пол”), тогаш лицата од ист пол што „се, или биле, во партнерски односи, а не живеат во вонбрачна заедница” не се заштитени од семејно насилство. Оттаму, нелогично е образложението дека законските одредби

34 Под семејно насилство „...се подразбира „малтретирање, навредување, загрозување на сигурноста, телесно повредување, полово или друго психолошко или физичко насилство, со кое се предизвикува чувство на несигурност, загрозување или на страв, спрема брачниот другар, родителите и спрема децата или спрема други лица што живеат во брачна или во вонбрачна заедница и во заедничко домаќинство, спрема поранешен брачен другар на лица што имаат заедничко дете или се наоѓаат во блиски лични односи, вклучувајќи ги односите што настанале со посвојувањето и со старателството, браќа и сестри, полубраќа и полусестри, постари членови на семејството или на заедничко домаќинство, лица-членови на семејството или на заедничкото домаќинство, чија деловна способност е делумно или целосно одземена“.

се сеопфатни.³⁵ Според законодавецот, потенцијални жртви на семејно насилство можат да бидат и лицата што „се, или биле, во партнерски односи, а не живеат во вонбрачна заедница“, но од дефиницијата се изземени лицата од ист пол што „се, или биле, во партнерски односи“.

Понатаму, Уставниот суд пренебрегнува дека соваквитерегулирање и дефинирање на „блиските лични односи“ од страна на законодавецот, на лицата од ист пол не им се признава правото да имаат блиски лични односи. Неприваѓањето на одредено право врз основа на полот е, исто така, дискриминација врз основа на полот. Уставниот суд го пренебрегнува и тоа дека и на лицата што живеат во вонбрачна заедница не им се признава правото на блиски лични односи. Имено, и на лицата од различен пол што живеат во вонбрачна заедница (а „се, или биле, во партнерски односи“), им се ускратува правото на „блиски лични односи“. Ваквиот начин на регулирање на „блиските лични односи“ претставува директна повреда на личноста на лицата од ист пол и на лицата од различен пол што живеат во вонбрачна заедница, а „се, или биле, во партнерски односи“.

Коалицијата потсетува дека, во 2010 г., Европскиот суд за човекови права, за првпат, прифати дека хомосексуалните врски претставуваат форма на „семеен живот“. Во случајот

35 „Судот смета дека ниедна категорија на граѓани што би можеле да бидат потенцијални жртви на семејно насилство не е изземена од заштитата од семејно насилство“.

Schalk and Kopf v. Austria, судот во Стразбур образложи: „врската помеѓу апликантите, кохаботирачка истополова двојка која живее во стабилно де факто партнерство, спаѓа во рамки на категоријата „семеен живот“, исто како што и врската на двојка со различен пол во иста ситуација³⁶“

Коалицијата бара од МТСП да пристапи кон измени на дискриминаторските дефиниции на „блиските лични односи“ и на семејство (која сега ги опфаќа родителите, децата и другите роднини што живеат во заедничко домаќинство, а не ги опфаќа партнерските врски што живеат заедно – ниту партнерските врски од различен пол што немаат деца, ниту партнерските врски од ист пол).

4. “На хомосексуалците им е потребна професионална и медицинска помош”?

Непосредно по Меѓународниот ден за борба против хомофобијата и против трансфобијата, на 18.5.2012 Г., во централниот дневник

36 „Заштита на правото на приватност и семеен живот загарантирано со Европската конвенција за човекови права, Совет на Европа, Стразбур, 2012“ (Ivana Roagna), с. 13. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/Source/documentation/hb11_privatelife_en.pdf

на телевизијата „Сител“ е емитуван прилогот „Со кампања хомосексуалците бараат истополови бракови“. Во прилогот се „известува“ дека „...граѓаните, и во земјава, но и во целиот регион, јасно стојат зад ставот, дека на хомосексуалците им треба професионална, медицинска, а не законска помош“.

Насловот претставува класичен случај на манипулација со јавното мислење, бидејќи, во дадениот момент, воопшто немаше јавни барања за „истополови бракови“, туку барање за осуда на говорот на омраза, и за оспорување на дискриминаторската дефиниција на „блиските лични односи“. И покрај тоа, новинарот ја дезинформираше јавноста дека хомосексуалците „преку Хелсиншкиот Комитет, до Уставниот суд, испратиле претставка со барање за укинување на одредбите од Законот за семејство, кои предвидуваат во брак да можат да стапат само лица од различен пол.“

Во ТВ-прилогот новинарот го афирмира ставот дека „на хомосексуалците им е потребна професионална и медицинска помош, наместо законска помош“, иако хомосексуалноста е одамна исфрлена од класификациите на болести и на психолошки нарушувања. Ваквите стигматизирачки изјави имаат за цел создавање на ирационален страв од хомосексуалците кај јавноста и тие предизвикуваат вознемирување и

дискриминација.

Притоа, најзагрижувачки е тоа што, во истиот прилог, имаме обид за оправдување на насилството кон ЛГБТ лицата во Србија и во Хрватска, и претставување на жртвите како насилници: „Дека се против нивните барања покажуваат последните обиди за геј-паради во Србија и во Хрватска, каде што хомосексуалците имаа жестоки судири со граѓаните, кои бараа да се остават нивните деца да се развиваат онака, како што налага природата.“

Коалицијата упати претставка до Комисијата за заштита од дискриминација, поради тоа што прилогот повикува и поттикнува на дискриминација против хомосексуалците, потенцирајќи дека ним им е потребна „професионална и медицинска помош“.³⁷

Коалицијата побара од Комисијата да даде препорака на новинарот, односно главниот уредник на весникот да ја повлече изјавата и да го отстрани прилогот од интернет-страницата на телевизијата, како и да поведе прекршочна постапка против сторителите на дискриминација. До

³⁷ Во образложението беше наведено дека „Објавувањето на текст со ваква содржина претставува и вознемирување и понижувачко постапување, односно повреда на достоинството на поголема група на луѓе, кое произлегува од дискриминаторска основа и кое има за цел или за резултат повреда на достоинството на одредено лице, или создавање на заканувачки, непријателски, понижувачки или на застрашувачки средина, пристап или практика, како што е регулирано и со член 7 од Законот за спречување и за заштита од дискриминација.“

моментот на пишување на овој извештај, Коалицијата нема добиено никаков одговор од Комисијата за заштита од дискриминација, а дискриминаторскиот прилог не е отстранет од интернет-страницатана „Сител“.

Коалицијата поднесе и претставка до Советот за радиодифузија, кој изрече писмена опомена кон Телевизија „Сител“ – Скопје, поради сторени прекршоци во ТВ-дневник на „Сител“, емитуван на 18 мај, 2012 г.³⁸ По изрекувањето на опомената, уредникот на ТВ-дневникот на „Сител“ објави текст во дневниот весник „Вечер“ со наслов „Педерите секогаш се во право“ (30.7.2012 г.), заобиколувајќи ја надлежноста на Советот за радиодифузија.

---

38 Според мислењето на Советот, прилогот „хомосексуалците ги претставува како лица, на кои им треба „професионална медицинска ... помош“, со што влегува во рангот на тврдењата од учебникот „Педагогија“ за трета година, за кои Комисијата за заштита од дискриминација побара да се изземат од него, бидејќи „го повредува достоинството на група луѓе, предизвикува вознемирување и чувство на пониженост и се дискриминаторски“. Исто така, Советот забележува дека „со ваквото стигматизирање и етикетање се врши дискриминација врз основа на сексуалната ориентација, а, со изборот на изнесување полуистини и невинности, контрадикторности и некритичко осврнување на чиновите на насилство кон хомосексуалците, преку еден навидум рационален јазик, се шири еден нерационален страв – хомофобијата.“

5. Хомофобични колумнисти

З агрижувачки тренд во 2012 г. е објавувањето на колумни, во кои се патологизира хомосексуалноста, во одредени дневни весници. На пример, во дневниот весник „Дневник“ е објавена колумна со став дека „хомосексуалноста и другите отстапувања од нормалното сексуално однесување (педофилија, некрофилија, травеститство...), треба да се изедначат со други болести на модерната цивилизација и човековите права да се сфатат како право на сериозно третирање од општеството за надминување на таквите девијантни појави“.³⁹ Во друга колумна објавена во истиот дневен весник авторот пишува „на хомосексуализмот гледам како на патологија“ и го изразува „приватното мислење“ дека хомосексуалноста е „неприродност, настраност, бегање од природата, а, во најмала рака, болест!“⁴⁰

На 11.6.2012 г., дневниот весник „Вечер“ објави колумна со наслов „Лето“, во која, низ целиот текст, се користи деградирачки јазик што ги поддржува вкоренетите негативни стереотипи и предрасуди кон ЛГБТ заедницата.

---

39 Даут Даути, „Гревот и нормалното“, Дневник, 27.5.2012, <http://www.dnevnik.mk/default.asp?ItemID=6C70D39D0DC2454F9A70B9571080FF97>.

40 „Не треба да те боли stomак за да си болен. И девијантноста е болест дефинирана во меѓународната медицинска номенклатура.“ (Агим Јонуз, „Адам ја имал само Ева“, Дневник, 16.10.2012, <http://dnevnik.com.mk/?ItemID=D1A80BB3A753044697108887AA947030>)

Коалицијата поднесе претставка до Комисијата за заштита од дискриминација со образложение дека во текстот се промовира говор на омраза кон хомосексуалците, а изјавите во текстот претставуваат и вознемирување и понижувачко постапување. Имено, се повредува достоинството на поголема група на луѓе, што произлегува од дискриминаторска основа. Коалицијата побара од Комисијата за заштита од дискриминација да утврди дискриминација врз основа на сексуалната ориентација, во врска со објавувањето на текстот „Лето“, во дневниот весник „Вечер“, да даде препорака за авторот, тој да го повлече предметниот текст и да поведе прекршочна постапка против сторителот.

До моментот на пишувањето на овој извештај, Коалицијата нема добиено никаков одговор од Комисијата за заштита од дискриминација, а дискриминаторскиот текст не е отстранет од интернет-страницата на „Вечер“.

6. Говор на омраза и поттикнување на најгрубо насилство на социјалните мрежи

На почетокот на јули, 2012 г., десетина активисти од новоформираната организација „ЛГБТ Јунајтед“ се фотографираа пред фонтаната со „Воинот на коњ“ со разнобојното знаме (симбол на ЛГБТ заедницата) и со натписи „геј“, „лезбијка“, „бисексуалка“, „трансродно лице“. Фотографиите од „малата геј-парада“ се најдоа во повеќе медиуми, па и на „*CNN iReport*“. Една од фотографиите беше објавена и на профилот на Фејсбук на истиот новинар, кој, во 2009 г., повика на контра-протест против „збирштината од геј и атеисти“, кои „ќе се обидат да шират гадости под закрила за грижа на архитектурата на градот, а против изградбата на црква.“

Фотографијата најавена како „Мала геј-парада у Скопје...“ предизвика повеќе коментатори, кои на Фејсбук почнаа да шират говор на омраза кон активистите на „ЛГБТ Јунајтед“.⁴¹

Заканите за насилство беа пријавени во МВР, од страна на „ЛГБТ

41 Покрај бројните навредливи хомофобични коментари, имаше и такви што отворено повикуваа или поттикнуваа на насилство: „Како не се најде некој да ги бутне во фонтаната“, „сите у центрифугаа“, „Колеж за ова све!“ „во казан и сапун за нозе“, „овоа треба да се убие!!!!“ ...

Јунајтед“ и Коалицијата, но, досега, нема никаква реакција. Новинарот продолжи уште поактивно со хомофобичната кампања на социјалните мрежи, неретко проследена со експлицитни повици за насилство.

Друг провладин новинар, на 26.9.2012 г., на својот профил на Фејсбук, објави порака, во која промовираше омраза и поттикнуваше на насилство и елиминација на хомосексуалците.⁴²

Имајќи предвид дека постојните одредби за заштита од говор на омраза опфаќаат само неколку основи (но, не и сексуалната ориентација), Коалицијата поднесе кривична пријава за насилство до Основното јавно обвинителство, со образложение дека, во случајов, имаме повици на насилство што ја загрозуваат сигурноста на хомосексуалците.

Основното јавно обвинителство, на 24.10.2012 г., донесува Решение, со кое се отфрла кривичната пријава, „бидејќи пријавеното дело не е кривично дело, за кое се гони по службена должност“.⁴³ Во образложението се укажува дека

42 Покрај бројните навредливи хомофобични коментари, имаше и такви што отворено повикуваа или поттикнуваа на насилство: „Како не се најде некој да ги бутне во фонтаната“, „сите у центрифугаа“, „Колеж за ова све!“, „во казан и сапун за нозе“, „овоа треба да се убие!!!!“...

43 Во образложението, јавниот обвинител укажува дека „битието на делото бара еден вид на силециско однесување, односно константна агресивна тенденција во однесувањето на личноста, од една страна, а од друга страна малтретирањето, грубото навредување, загрозувањето на сигурноста, или вршењето на грубо насилство да е пројавено преку разни облици на напад кон одредено лице.“

одлучено е кривичната пријава да биде отфрлена, бидејќи „во дејствијата на пријавените... не се содржани битните елементи на пријавеното кривично дело, ниту на кое било друго кривично дело, за кое гонењето се презема по службена должност“.

Коалицијата констатира дека повиците „да се истреби се што е Х, до последен Х“ (каде што Х е човек, припадник на определена социјална група), претставуваат отворени повици за насилство кон определени социјални групи, со што грубо се загрозува сигурноста на припадниците на таа група.

Коалицијата бара итно да се изменат кривичните одредби за насилство и за говор на омраза, со цел да се овозможи заштита на сите групи на лица од отворени повици за „истребување“, да се воведат построги казни за дела од омраза, како и обврската обвинителството да мора да постапува по службена должност.

7. Нема политичка волја за осуда на говорот на омраза

На 17.7.2012 г., до Собранието е поднесена „Предлог-декларацијата за осуда на говорот на омраза“ од страна на пратеникот Ивон Величковски од Либералната Партија, која беше подготвена и промовирана во соработка со Коалицијата.⁴⁴

Главни точки во предложената „Декларација за осуда на говорот на омраза“ беа: „Собранието го осудува говорот на омраза и нетолеранција во рамките на политичката дебата и неговата манифестација преку медиумите“; „Собранието ја поддржува борбата против сите форми на говор на омраза, особено во медиумите и на интернет, кои поттикнуваат, шират или промовираат омраза, или други форми на дискриминација врз основа на етничката, верската, родовата, возрасната припадност, на сексуалната ориентација или врз лицата со ХИВ“; „Собранието укажува на потребата за зголемување на свеста кај јавните службеници и кај државните претставници за воздржување од говор на омраза и нетолеранција и за промовирање на толеранција и на почит

44 В. „Предлог-декларација за осуда на говорот на омраза, поднесена од пратеникот Ивон Величковски“ (Собранието не го усвои предлогот) <http://www.sobranie.mk/ext/materialdetails.aspx?Id=4dc7d222-436a-47ba-ad2a-58086de324c9>.

кон човековите права на ЛГБТ, лицата кои користат дрога, сексуалните работници и на лицата што живеат со ХИВ.“

Со месеци предлог-декларацијата не беше ставена во собраниска постапка, наспроти деловничката одредба дека „во постапката за донесување на декларации, резолуции, одлуки, препораки и на други општи акти, соодветно се применуваат одредбите на овој деловник што се однесуваат на предлогот на закон во второ читање, со тоа што е задолжителна општа расправа.“ (чл. 184, ст. 2 од Деловникот на Собранието на Република Македонија).⁴⁵

По речиси двомесечно игнорирање на предлог-декларацијата, поднесувачот побара проширување на дневниот ред на 40-та собраниска седница на 10.9.2012 г., со „предлог-декларацијата за осуда на говорот на омраза, поднесена од пратеникот Ивон Величковски“. Со 26 гласови ЗА, и 45 гласови ПРОТИВ, предлогот не беше усвоен.

Коалицијата бара од сите политички партии јавно да го осудат говорот на омраза кон припадниците на маргинализираните групи.

Коалицијата бара измени во кривичниот законик со кои ќе се забрани говорот на омраза врз која и да е дискриминаторска основа.

45 Деловник на Собранието на Република Македонија (Пречистен текст) („Службен весник на Република Македонија“ број 130/2010), <http://www.sobranie.mk/?ItemID=72D87D12D74B454FA2C28948BD83AA44>

8. Министерот надлежен за борба против дискриминација започна дискриминаторска кампања

На 12 октомври, 2012 г., во изјава за настан организиран по повод Светскиот ден на женското дете, и на 13 октомври, како гостин во информативниот дневник на ТВ Сител, министерот за труд и социјална политика даде изјави, со кои ги дискриминираше лицата со хомосексуална ориентација, како и децата што не се родени, или не живеат, во семејства од двајца родители, односно со мајка и со татко.

8.1. Ем не сака, ем дискутира, а притоа и дискриминира

На 12 октомври 2012 г., само два дена откако ЕК констатираше дека ЛГБТ заедницата продолжува да трпи дискриминација и стигматизација, министерот за труд и социјална политика Спиро Ристовски изјави: „Не сакам ни да дискутирам за прашањето на хомосексуалните двојки да им се дозволи да посвојуваат деца,

затоа што сметам дека едно дете треба да биде правилно развивано, да расте и да се развива во брак, во кој што ќе има мајка и татко, во вистинска и во биолошка форма на зборот.“

Коалицијата, заедно со Мрежата за заштита од дискриминација, јавно реагираше укажувајќи дека „со оваа изјава, министерот ги дискриминира сите деца и форми на заедници и на семејства, во кои децата добиваат неопходна грижа, љубов и внимание, како, на пример, децата израснати од самохрани мајки, децата израснати со блиски роднини, децата без родители, посвоените деца, децата, за кои се грижат поголеми групи на жени (најчесто во услови на миграција), децата што се израснати од страна на истополовите двојки и заедници, децата од различни култури, во кои принципот на брак и на биолошката двојка не е клучен во процесот на одгледување и грижа за децата итн.“ Коалицијата јавно ја повика Комисијата за заштита од дискриминација да реагира и да ја осуди изјавата на министерот, посебно поради фактот што изјавата е дадена од министер, во чија надлежност е заштитата од дискриминација и од социјално исклучување: „Врз основа на надлежноста на Комисијата за заштита од дискриминација, како и на претходната пракса, кога Комисијата реагираше на дискриминаторски изјави на политичари, бараме најитно Комисијата јавно да излезе со став и да ја осуди изјавата

на министерот Спиро Ристовски, која претставува дискриминација врз основа на семејната и на брачната состојба“.

8.2. Итна реакција на министерот за труд и социјална политика

Министерот за труд и социјална политика уште истиот ден реагираше со соопштение во медиумите, осврнувајќи се само на дел од реакцијата. Во соопштението министерот укажува: „Јас никаде, во ниту еден момент, не говорев за другите форми на заедница, во којашто одредени деца растат, затоа што, не по своја воља, останале без еден родител, или без двајца родители, но за истите тие деца се грижат или најблиските или, пак, државата!“ Според министерот, и во двата случаја, „тие деца ја имаат природната форма на згрижување“. Министерот реагираше и на друг дел од реакцијата на Коалицијата⁴⁶: „- Каде овде видовте заложба за „расно чиста нација? Овде има заложба за здрава нација, затоа што јас и партијата, на којашто ѝ припаѓам, се залагаме за здрава нација! Впрочем, статистиката говори за намалување на наталитетот, а него, како ќе го

⁴⁶ Конкретно, на делот: „Она што посебно загрижува во оваа изјава на министерот е дека таа потсетува на застапување за некои од примитивните форми на семејство, но, уште пострашно, наликува на застрашувачкиот модел на семејство и репродукција, во служба на расно чиста нација. За ова постојат сведоштва во мрачните архиви на европската цивилизација.“

подигнеме, ако не преку раѓање здрави деца во здрава природна средина“. Исто така, во соопштението на министерот стоеше: „јавно ве информирам дека вие, како Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ и „Мрежа за заштита од дискриминација“ ќе морате обвинувањата за „расно чиста дискриминација“ да ги докажете пред надлежните институции“.⁴⁷

8.3. Партиско гостување на министерот на ТВ „Сител“

На 13 октомври, при гостувањето во ударните вести на ТВ „Сител“, министерот за труд и социјална политика го доби следново прашање од новинарката Ивона Талевска: „Вие вчера имавте изјава, во која ги потврдивте политиките на Владата и на Уставот на Република Македонија, за истополовите бракови, дека тоа не е дозволиво да се случува во Република Македонија, ниту дека Законот за семејство ќе се менува во таа насока, што, пак, беше причина некои здруженија на лица со хомосексуална ориентација во тоа да препознаат дискриминација. Кој е ставот на министерот Ристовски, постојат ли можности да се воведат истополни бракови во Република Македонија, да им се даде можност да посвојуваат деца, а, во согласност со тоа, можеби, да го

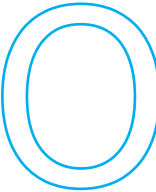
⁴⁷ Иако овој дел од соопштението беше интерпретиран од страна на некои медиуми како најава за тужба, таква тужба не уследи.

легализираме и инцестот, и педофилијата, и полигамијата, како што е тоа во некои други земји, или се ќе си остане по старо?”

Наместо отфрлање на дискриминаторските претпоставки, министерот надлежен за борба против дискриминацијата (вклучително и врз основа на сексуалната ориентација), го повтори и потврди следниов партиски став: „Ние, како политичка партија, значи како партија, од која што јас доаѓам, а ВМРО-ДПМНЕ е политичка партија со демохристијанска провениенција, и врз основа на христијанските вредности, традицијата, и начинот на живеење, за нас бракот претставува заедница помеѓу еден маж и една жена, и тој ќе остане заедница на еден маж и една жена се додека сме ние владејачка партија во Република Македонија. Ние воопшто не размислуваме да прифатиме каква било промена на Законот за семејство, во насока на овозможување на истополови бракови, а, уште помалку, за можност да бидат деца посвојувани од страна на брачни партнери од ист пол.“

Потоа следуваше ТВ прилогот „Граѓаните и институциите се против геј-бракови“ со следнава поента: „Државата, граѓаните и верските лидери едногласни! Бракот во Македонија е институција меѓу еден маж и една жена. Не може и нема да се менува Законот за семејство, за да им се дозволи на хомосексуалците да стапуваат во брак и да посвојуваат деца.“

8.4. Прес-конференција на Коалицијата со повеќе здруженија на граѓани

 Организациите Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“, Фондација „Отворено општество“ – Македонија, Македонски хелсиншки комитет, „ЛГБТ Јунајтед“ и ХОПС, на 14 октомври одржаа заедничка прес-конференција, реагирајќи на неколкуте последователни вознемирувачки и дискриминаторски изјави на министерот за труд и социјална политика.

Организациите, со големо жалење, констатираа дека во претходните неколку дена владејачката структура, во името на освојување на гласачкото тело, ја продолжи бескрупулозната и недемократска тенденција на манипулација со популистички аргументи и со мобилизација на класичните предрасуди и стравови на општата популација. Организациите изразија разочарување што ваквите изјави доаѓаат токму од институцијата што треба да

застане во заштита од дискриминацијата (и, уште поважно, во промоција на недискриминациските принципи и вредности) и што владејачката структура го продолжува својот сензационалистички и недемократски монолог во однос на прашањата за семејството, бракот, истополовите заедници.

Притоа, беше укажано дека „со двете последователни изјави, дадени во петокот (12 октомври), министерот Ристовски направи недвосмислена дистинкција помеѓу здравствената состојба на хетеросексуалните и на хомосексуалните лица, односно на оние растени во хетеросексуална, или во хомосексуална заедница.⁴⁸

Здружението „ЛГБТ Јунајтед“ јавно укажа дека изјавата на министерот

⁴⁸ Со изјавите Ристовски го раскина македонското општество на два дела. Едниот дел го претставуваат, повторно, според министерот, здравите брачни двојки, кои биолошки се репродуцираат и ѝ нудат на нацијата здрави и правилно развиени деца, додека, по логички след на нештата, останатиот сегмент на општеството го претставуваат сите оние двојки што не ја исполнуваат „светата мисија“ на репродукција на здравата нација, сите оние родители кои самите ги одгледуваат своите деца со сета можна љубов и сите извори на грижа, сите самохрани мајки, сите оние двојки што имаат посвоено, изгледано и развиено деца надвор од „вистинската биолошка форма на зборот“, сите оние граѓани што ја имаат искористено современата технологија за да донесат на овој свет уште еден човечки живот, сите оние форми на заедница, накратко, сите оние што отстапуваат од нормативниот православен модел, кој го застапува министерот на една секуларна држава.“

е дискриминаторска „не само за припадниците на ЛГБТ заедницата, туку и за децата и за луѓето што живеат во различни форми на заедници и на семејства што не соодветствуваат на исклучувачката визија за семејство на министерот, која вклучува маж, жена и деца“. „ЛГБТ Јунајтед“ го потсети министерот Ристовски дека „лезбијките, хомосексуалците, бисексуалците и трансродните лица, во најголем број, потекнуваат од хетеросексуални заедници, врски и семејства“.

8.5. Комисија за дискриминација?

Комисијата за заштита од дискриминација не се одзва на повикот да ги осуди дискриминаторските изјави на министерот за труд и социјална политика. Претседателот на комисијата, кој, воедно, е вработен во Министерството за труд, јавно образложуваше дека „во изјавата на министерот Ристовски нема ниту говор на омраза, ниту станува збор за дискриминација“.

Претседателот на Комисијата се впушти и во толкување на партиските ставови на министерот: „тој се повикува на законот, но и на определувањето на партијата, која е конзервативна и демохристијанска и за која приоритет е семејството. Според законот, но и според природниот ред на нештата, нов

живот, зачеток и потомство создаваат маж и жена. Семејната заедница ја создаваат маж, жена и деца, тоа не може да биде примитивна заедница. Кај нас постојат форми и на вонбрачни заедници, кои, секако, имаат права и обврски според законот“ - вели Душко Миновски, претседател на Комисијата за дискриминација.⁴⁹

Понекогаш, новинарските грешки сенавистинасимптоматични: давателотна оваа изјава, во која се брани „природниот ред на нештата“ и во која „семејната заедница“ се ограничува на „маж, жена и деца“, беше претставен како „претседател на Комисијата за дискриминација“.

8.6. Хомофобична кампања на „Вечер“

На 13-14, 15, 16 и 17 октомври, 2012 г., во дневниот весник „Вечер“, континуирано беа објавувани статии и фотографии на насловната страница со дискриминаторски содржини врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет.

На 13-14 октомври, 2012 г., „Вечер“, на насловната страница, објави две порнографски фотографии и текст со наслов „Геј-бракови во Македонија нема

49 „Хомосексуалците ги обединија власта и опозицијата“, Дневник, 15.10.2012, <http://dnevnik.com.mk/default.asp?ItemID=CFE39E2302B8E246990D93316902F049>

да има“. Имајќи предвид дека ниту „Вечер“, ниту другите медиуми во Македонија не објавуваат порнографски фотографии и кога пишуваат на тема „бракови“, Коалицијата смета дека ваквото претставување на геј-луѓето и на лезбијките претставува вознемирување и поттикнување на дискриминација врз основа на сексуалната ориентација.⁵⁰ Доказ за поттикнувањето на дискриминација се и многубројните дискриминаторски коментари објавени под статијата во електронското издание на „Вечер“.

На 15 октомври, 2012 г., повторно на насловната страница, е објавен сензационалистички наслов - „Моми со кондоми“ (на страницата 3 како „Децата без родители и самохраните родители се исто што и геј-заедницата?!“),

50 Според Тамара Чаусидис, „можеби најрепрезентативниот пример за несоодветните известувања поврзани со наведената изјава на министерот е прилогот во еден дневен весник, кој, како илустрација на геј-популацијата избира инсерт од порнографски филм. Такво „илустрирање“, за првпат, се појави во 2007 г., и тоа во истиот весник, како опрема на еден од текстовите објавени на насловната страница, што предизвика реакција на Советот на честа на Здружението на новинарите. Советот тогаш оцени дека „со таквото илустрирање на текстот – пораката што се прима е дека сите хомосексуалци се такви како тие на сликата и дека тоа е суштината што нив ги одредува. Таа слика е избрана за да поттикне омраза, го вперува прстот и ги портретира хомосексуалците како порнографски ликови, со што се постигнува деградација и понижување на една група на луѓе“. (Медиумите, говорот на омраза и маргинализираните заедници, водич за медиуми, Жарко Трајаноски, Тамара Чаусидис, Роберто Беличанец, Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ Скопје, 2013)

во кој се изнесуваат ставови што ги поддржуваат вкоренетите негативни стереотипи кон лицата со хомосексуална ориентација. Имено, во статијата, хомосексуалните заедници во западниот свет се поистоветуваат со полигамиската во источните земји, со трговијата со малолетни девојчиња од Исток кон Запад, како и со педофилијата.

На 16 октомври, 2012 г., во „Вечер“ е објавен сензационалистичкиот наслов „Сакаме внуци, а не педерлаци“, кој има за цел деградирање на хомосексуалците, преку изјави на пензионери, со кои се продолжува сонегативното претставување на хомосексуалната заедница како морално деструктивна.⁵¹

На 17 октомври, 2012 г., „Вечер“, на насловната страница, го објавува насловот „Децата посвоени од хомосексуалци се жртви на педофилија“, а на страницата 2 е објавен текст, во кој се изнесени резултатите од т.н. светски истражувања.⁵²

51 Во текстот никаде не стои изјава како во насловот, „сакаме внуци, а не педерлаци“, па станува јасно дека ваквиот наслов има за цел да ја вознемири и навреди хомосексуалната заедница и да поттикне дискриминација врз основа на сексуалната ориентација што се докажува со коментарите под текстот.

52 Таканаречените „светски истражувања“ се однесуваат на истражување што беше објавено во јуни, 2012 г., во САД. Истото истражување претставува едно од најскандалозните и најсрамните места за социјалните науки во академскиот свет, и претставува резултат на целосно манипулативниот, неетички и научно неверификуван начин на спроведувањето и на објавата на истражувачките резултати. Двесте социолози

Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“, ХОПС – Опции за здрав живот – Скопје, Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија, Х.Е.Р.А. – Асоцијација за здравствена едукација и истражување, Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените на Република Македонија – ЕСЕ и Фондацијата Отворено општество – Македонија поднесоа претставка против „Вечер“ до Комисијата за заштита од дискриминација. Во претставката се укажува дека станува збор за потешок облик на дискриминација, односно, за дискриминација направена повеќепати. Од Комисијата за заштита од дискриминација беше побарано да даде препорака до главниот и одговорен уредник да ги повлече текстовите и да поведе прекршочна постапка против сторителот. До моментот на пишување на овој текст, Коалицијата нема добиено никаков одговор од страна на Комисијата за заштита од дискриминација.

во Америка потпишаа јавно протестно писмо, со кое ги разобличиле сите манипулации поврзани со ова истражување.

8.7. Хомофобична кампања во медиумите, на социјалните мрежи, па дури и од некои здруженија на граѓани

Изјавата на министерот за труд и социјална политика беше проследена со сензационалистичка хомофобична кампања и во други медиуми. Провладините медиуми објавуваа сензационалистички хомофобични и трансфобични содржини, а во кампањата против истополовите бракови се вклучија и некои здруженија на граѓани.

На пример, на 13 октомври, Светскиот македонски конгрес (СМК) испрати соопштение дека „ги отфрла хомосексуалните бракови, инцестот, полигамијата и педофилијата и иницијативите што водат кон нивната легализација“.⁵³

Хомофобичната медиумска кампања напредуваше и во наредните денови, откако во јавноста, како извори на хомофобични изјави, беа користени психолози, социјални работници, синдикати, спортисти и спортски федерации, здруженија на пензионери и други невладини организации. Исто така, и провладини новинари испраќаа заканувачки и дискриминирачки пораки

⁵³ СМК ги отфрла хомосексуалните бракови“, <http://mkdnews.com/вести/македонија/1968-смк-ги-отфрла-хомосексуалните-бракови>.

на социјалните мрежи.⁵⁴ Во меѓувреме, министерот за труд и социјална политика им се извини само „на сите други категории граѓани“ што помислиле дека, во еден момент, биле споменати во неговата изјава⁵⁵.

На 17.10.2012, Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ – Скопје побара од Владата, од провладините медиуми, и од здруженијата на граѓани веднаш да ја прекинат дискриминаторската пропагандна кампања насочена кон ЛГБТ лицата, која се обидува да се маскира како „дебата за хомосексуалните бракови и за посвојувањето на деца“.

Коалицијата потсети дека нема поднесено собраниска иницијатива за легализирање на истополовите бракови и на посвојувањето на деца, туку има иницирано предлог-декларација за осуда на говорот на омраза, преку пратеникот на Либералната партија.⁵⁶

⁵⁴ На пример, еден провладин новинар на својата страница на „Фејсбук“ објави: „Педерите имааа многу активен ден вчера?! Каде и да ве начекам, ќе ве клоцам и шамарам“.

⁵⁵ „Мојот став во однос на определени прашања поврзани со ЛГБТ заедницата ги кажав пред некој ден. Тоа нема никаква поврзаност со Извештајот или со приближувањето на Македонија кон ЕУ. Во оваа прилика би им се извинил на сите други категории граѓани што помислија дека, во еден момент, беа споменати во мојата изјава“ („Ристовски: Мојата изјава се однесуваше исклучиво за хомосексуалните бракови и посвојувањето на деца во истите“, <http://www.netpress.com.mk/mk/vest.asp?id=111573&kategorija=1>)

⁵⁶ Коалицијата се согласи со оценката на пратеникот Ивон Величковски дека министерот за труд и социјала Спиро Ристовски ја отвора темата за хомосексуални бракови и за посвојување деца од хомосексуални парови заради лична и партиска кампања, иако никој досега не предложил таков

Коалицијата најостро ја осуди бесрамната дезинформација објавена во „Вечер“ и во ТВ „Сител“ за наводната изјава дека „бракот помеѓу мажот и жената е најпримитивна форма на семејство“. Коалицијата изрази жалење што нејзиното предупредување беше погрешно сфатено: „Она што посебно загрижува во оваа изјава на министерот е дека таа потсетува на застапување за некои од примитивните форми на семејство...“.⁵⁷

И покрај тоа што беше предводник на хомофобичната кампања, имајќи ги предвид неговите надлежности за борба против дискриминацијата, Коалицијата го повика министерот за труд и социјала „да ни се придружи во борбата против дискриминацијата и против стигматизацијата и јавно да ја поддржи Заедницата на лезбијките, гејовите, бисексуалците и на трансродовите лица (ЛГБТ), која е повторно изложена на дополнителни страдања, како резултат на континуираната негативна и стигматизирачка кампања.“

закон.

57 Коалицијата им се извини на сите граѓани кои погрешно го протолкуваа изразот „примитивни форми на семејство“, кој е синоним за „елементарни форми на семејство“.

8.8. Хомофобичната кампања продолжи на највисоко ниво

На 18.10.2012, по повод „Меѓународниот ден против трговијата со луѓе“, во ист кадар со министерот за труд и социјална политика, и министерката за внатрешни работи даде одговор на прашањето што немаше никаква врска со Меѓународниот ден против трговијата со луѓе ниту, пак, е прашање што спаѓа во нејзина надлежност: „Оваа дефиниција на бракот не треба да претрпи никаква измена, апсолутно никаква измена. А, уште помалку сметам дека се исправни политиките што се промовираат од страна на одредени интересни групи или невладини организации и се заговара, на некој начин, дозволување на посвојување на деца од страна на партнери од ист пол. Мојот личен став е дека тоа е една погрешна политика, која не води кон просперитет на нацијата“.⁵⁸

И премиерот, Никола Груевски, во обраќањето по повод одбележувањето на Денот на македонската револуционерна борба, 23 октомври, зборуваше на тема „еднополови бракови“: „Живееме во време кога не само што е се поголема реткост второ дете во семејствата, а камоли трето и четврто, туку, спротивно на тоа, водиме дебати за искривени вредности,

58 „Јанкулоска: Бракот е заедница помеѓу маж и жена и тоа не треба да се менува“, Сител, 18.10.2012, <http://sitel.com.mk/jankuloska-brakot-e-zaednica-pomegju-mazh-i-zhena-i-toa-ne-treba-da-se-menuva>

за еднополови бракови, па уште и посвојување на деца во тие еднополови бракови, за некакви права на жените, па на мажите, кои од нив се позастапени во политиката или во бизнисот, а, додека се трошиме на тие теми, нам, како на држава, ни снемува народ”.⁵⁹

Лоцирањето на проблемот (дефиниран од премиерот како „рецесија на нацијата“) во „искривените вредности“ („еднополови бракови“⁶⁰ и „некакви права на жените“) предизвика контроверзии во јавноста. Дел од здруженијата на правата на жените бараа извинување од премиерот, а имаше реакции и од пратеничките од опозицијата и од некои колумнистки.⁶¹

8.9. Повеќекратно насилство врз ЛГБТ-центарот на Хелсиншкиот комитет за човекови права

Во утринските часови, на 24.10.2012, неколку часа по говорот на премиерот, околу 3 часот и 30 минути по полноќ, искршено е стаклото на

59 „Груевски: ВМРО историски препознатлив код на македонскиот народ“, <http://vlada.mk/node/4747>.

60 Врската меѓу „опаѓањето на наталитетот“ и „хомосексуалните бракови“ беше воспоставена и претходно во провладините медиуми: „...во овој момент, во Македонија приоритетен проблем е опаѓањето на наталитетот, што сигурно нема да се реши со хомосексуални бракови.“ („Со свој камен, по своја глава“, Нова Македонија, 16.10.2012)

61 На пример, во весникот „Нова Македонија“ беше објавена колумна „Патријархалните револуционери“, во која авторката Билјана Ванковска предупредува дека „во тоталитарните општества жените се средство за зголемување на наталитетот“ и дека сличноста на изјавите на Груевски со изјавите на Хитлер многу загрижува.

влезот на Центарот за поддршка на ЛГБТИ заедницата во Старата чаршија – Скопје. Комитетот веднаш го пријавува случајот во полицијата, којашто отпочна постапка против непознат сторител. Комитетот посочи дека станува збор за тројца сторители и изрази надеж дека сторителите ќе бидат фатени во најкус можен рок. До пишувањето на овој извештај сторителите не се пронајдени, а, во меѓувреме, Центарот за поддршка на ЛГБТИ заедницата во Старата чаршија беше мета на уште неколку напади (еден обид за палење на Центарот и уште едно демолирање на прозорските стакла). Последниот напад врз ЛГБТИ Центарот за поддршка во Старата чаршија се случи на 02.3.2013, при што е направена значителна штета.⁶²

Хелсиншкиот комитет и Коалицијата побараа од властите да ги преземат сите мерки за заштита на активистите за човекови права и на ЛГБТ лицата од насилство, говор на омраза и дискриминација, да ги откријат и казнат напаѓачите и да ја прекинат негативната кампања што ја водат заедно со провладините медиуми, која е насочена против ЛГБТ лицата и против

62 Во соопштението на МВР „Граѓани, полицијци, пожарници повредени во вчерашните протести-нанесена голема материјална штета“ воопшто немаше никакво спомнување за каменувањето на ЛГБТИ Центарот за поддршка на Хелсиншкиот комитет, иако е спомнато каменувањето на „Музејот на Холохаустот, Музејот на ВМРО и на новоизградениот Театар“.

активистите за човекови права, и која поттикнува на насилство, говор на омраза и на дискриминација.

8.10. Физички напад врз ЛГБТ активисти во центарот на Скопје

Н е колку неделната провадина кампања против „хомосексуалните бракови“, а за „здрава нација“ (која поттикнуваше на говор на омраза и на дискриминација преку создавање на морална паника дека хомосексуалните двојки се главна причина за „рецесијата на наталитетот“) не резултирале само со психолошко насилство (бројни непријателски и дискриминаторски коментари и закани за живот објавени на електронското издание на весникот и на социјалните мрежи), туку и со физичко насилство – физички напад врз активисти за правата на ЛГБТ на „Маршот за толеранција“ одржан еден месец по започнувањето на кампањата.

При одбележувањето на „Меѓународниот ден на толеранцијата“, околу 12:30, на централниот плоштад во Скопје, во близината на Камениот мост, е извршен физички напад на двајца активисти – организатори на „Маршот за толеранција“.

Физичкиот напад бил извршен од страна на маскирано лице, кое најпрво упатило закани за живот кон активистите што ги подготвувале штандовите со

публикации и со брошури од невладините организации – учесници во „Маршот за толеранција“. Веднаш по заканите, маскираното лице физички го нападнало Кочо Андоновски, организатор на „Маршот за толеранција“, а потоа, со тупаници по главата, му се нафрлува на активист од Коалицијата, кој се обидел да му помогне на Андоновски. Маскираниот напаѓач се затрчал и се обидел да избега, но набргу е фатен од полицијата и е приведен во полициска станица.

Хелсиншкиот комитет за човекови права и Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ најостро го осудија нападот врз организаторите на „Маршот за толеранција“ и побараа од министерката за внатрешни работи, Гордана Јанкуловска, од министерот за труд и социјална политика, Спиро Ристовски и од премиерот, Никола Груевски, јавно да го осудат насилството врз активистите за човекови права и врз ЛГБТ лицата и да се оградат од него. Не следуваа никаква јавна осуда на насилството од страна на споменатите.

Хелсиншкиот комитет за човекови права и Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ побараа од Владата да направи измени на Кривичниот законик во делот на: санкционирање на дела мотивирани од омраза (вклучително и од омраза врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет) и санкционирање

на говорот на омраза (вклучително и на говорот на омраза врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет).

Иако, при законските измени во врска со декриминализацијата на навредата и на клеветата, беше предложено и проширување на делото „предизвикување национална, расна и верска омраза, раздор и нетрпеливост“ (чл. 319 КЗ), таквите измени не беа усвоени од Собранието, наспроти експерските препораки.⁶³

8.11. „Марш за животот“

Наместо јавна осуда на насилството врз активистите за правата на ЛГБТ, еден ден по „Маршот за толеранција“, на 18.11.2012, беше организиран „марш за животот, марш за семејството, марш на детските колички“. Организатори на маршот беа повеќе здруженија поддржани од религиозни лица. Еден од гласноговорниците (психолог

⁶³ Така, сè уште „надвор од дофатот на оваа инкриминација останува предизвикувањето на некои други колективни чувства или ставови меѓу припадниците на различни општествени групи (омраза, нетрпеливост итн. врз основа на сексуалната ориентација кон геј-популацијата...“ (Акад. Владо Камбовски и д-р Мирјана Лазарова Трајковска, „ПРАВНА АНАЛИЗА НА КОНЦЕПТОТ НА КАЗНЕНОТО ДЕЛО НА ОМРАЗА И ГОВОРОТ НА ОМРАЗА“, септември 2012, Скопје, <http://www.jpacademy.gov.mk/upload/PDF%20Files/Pravna%20analiza.pdf>)

што претходно јавно застапуваше хомофобични ставови на една прес-конференција), јавно истакна дека сме во „демографска рецесија“, и дека истата е резултат на „загрозување на брачната заедница“.⁶⁴

8.12. Меѓународна реакција и солидарност

Европските парламентарци од ЛГБТ интергрупата на ЕП упатија остри критики до македонските власти и до министерот надлежен за антидискриминација.⁶⁵

⁶⁴ „...што значи, рапидно намалување на стапката на наталитет, и загрозување на семејните вредности во секоја смисла, почнувајќи од загрозувањето на брачната заедница, и, оттаму, од загрозувањето на наталитетот како природен производ на бракот помеѓу мажот и жената“. („ВИДЕО) Марш низ Скопје: Паѓајте деца“, <http://alon.mk/wordpress/archives/62737>).

⁶⁵ Европската парламентарка Улрике Луначек, која е и копретседател на ЛГБТ интергрупата на ЕП, изјави: „Како што Европската комисија забележа оваа година, Македонија заостанува од ЕУ стандардите за антидискриминација врз основа на сексуалната ориентација. Јас се обравив во Парламентот во Скопје пред две години и побарав унапреден закон за антидискриминација. Тајна сум што гледам дека нееднаквостите не само што преовладуваат, туку и нетолеранцијата се зголемува“. Европскиот парламентарец Мајкл Кешман, вториот копретседател на ЛГБТ интергрупата, додаде: „Политичките лидери и, особено, министерот што е ресорен за законот за антидискриминација, би требало да бидат повеќе совесни, отколку да даваат понижувачки коментари, особено во јавноста. Македонците не заслужуваат да бидат заплашувани на овој начин“. (Европските парламентарци загрижени поради зачестените напади врз ЛГБТ лицата во Македонија, <http://coalition.org.mk/2012/10/eurovskite-parlamentarci-zagrizeni-poradi-zacestenite-napadi-vrz->

Интернационалната комисија за човекови права на геј-луѓето и на лезбијките ја осуди кампањата за „хомофобична и трансфобична омраза започната од Спиро Ристовски, македонскиот министер за труд и социјална политика“.⁶⁶ На 26 октомври, и Амнести Интернационал ги повика македонските власти да гарантираат ажурни, непристрасни и ефективни истраги за секој напад врз животот или врз имотот на ЛГБТИ лицата или на ЛГБТИ организациите: „Сите наводи за хомофобични или за трансфобични мотиви треба да бидат детално истражени и сите лица, за кои постојат доволно докази за сторени кривични дела треба да бидат изведени пред суд“. Амнести Интернационал ги повика премиерот, министерот и сите други јавни функционери и владини претставници јавно да ги осудат дискриминацијата и насилството врз ЛГБТИ лицата.⁶⁷

lgbt-licata-vo-makedonija/)

66 „Го потсетуваме министерот Спиро Ристовски дека, како јавен службеник, неговата одговорност е да ги почитува, заштитува и исполнува правата на сите македонски граѓани, без разлика на нивните сексуална ориентација или родо-идентитет. Ширењето омраза на ден посветен на човековите права е целосно промашување на целта на тој ден“

(Цесика Стерн, извршен директор на Интернационалната комисија за човекови права на гејовите и на лезбијките.) („Интернационалната комисија за човекови права на гејовите и на лезбијките се солидаризира со македонските групи за човекови права во спротиставувањето на владината хомофобична кампања“, <http://coalition.org.mk/2012/10/internationalna-komisija-za-covekovi-prava-na-gejovite-i-lezbejkite-se-solidarizira-so-makedonskite-grupi-za-covekovi-prava-vo-sprotistavuvanj-eto-na-vladinata-homofobicna-kampanj-a/>

67 Macedonia: Government must protect LGBTI people from discrimination, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/>

Во повеќе градови низ Европа беа организирани протестни акции за поддршка на ЛГБТ заедницата во Македонија. И дел од претставниците на меѓународната заедница во Македонија дадоа отворена поддршка на ЛГБТИ центарот, особено холандската амбасадорка: „Ги охрабруваме и Владата и граѓаните на Македонија да помогнат во промоција на толеранцијата и на општественото прифаќање на луѓето со различна сексуална ориентација.“⁶⁸

Солидарност со ЛГБТ заедницата изразија и повеќе здруженија и јавни личности, а дел од интелектуалците дадоа отворена поддршка во своите колумни објавени како реакција на провладината хомофобична медиумска кампања.

8.13. Претставка против министерот за труд и социјална политика

Веднаш по изјавите на министерот Спиро Ристовски, Коалицијата јавно ја повика Комисијата за заштита од дискриминација да се произнесе за случајот. Поради фактот што таа не се произнесе, Коалицијата, заедно со други организации⁶⁹, поднесе претставка со

EUR65/003/2012/en/fd3423ad-4fbc-4bf5-9863-0ffa229231b7/eur650032012en.html

68 „Орав и Шурман со поддршка на ЛГБТ заедницата“ (ТВ АЈФА), <http://coalition.org.mk/2012/11/orav-i-surman-so-pod-draska-na-lgbt-zaednicata/>

69 Претставката е поднесена од Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“, ХОПС

барање Комисијата да постапи во рамките на законските овластувања, да го испита случајот и да утврди дискриминација врз основа на сексуалната ориентација, семејната и на брачната состојба и да даде препорака до министерот Спиро Ристовски да ги повлече изјавите дадени во медиумите, со кои се врши дискриминација.

При одлучувањето за претставката беше побарано од Комисијата за заштита од дискриминација да ги земе предвид и настаните што се случија по давањето на изјавата од страна на министерот Спиро Ристовски, и тоа: хомофобичните изјави, прилози и текстови во медиумите, нападот од омраза врз Центарот за поддршка на ЛГБТ лицата отворен во Скопје, физичките и вербалните напади врз активистите за заштита на правата на ЛГБТ како и спречувањето на мирен собир на активисти за заштита на правата на ЛГБТ заедницата. Според подносителите, овие настани директно докажуваат дека хомофобичните изјави во јавноста дадени од министерот Спиро Ристовски не само што се дискриминирачки, сами по себе, туку поттикнуваат и вршење на дискриминација кај останатите.

[До пишувањето на овој извештај, Комисијата се немаше произнесено за](#)

- Опции за здрав живот - Скопје, Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија, Здружението за еманципација, солидарност и еднаквост на жените на Република Македонија – ЕСЕ, Фондацијата Отворено општество - Македонија.

[претставката.](#)

9. Дипломатски мобинг и закани врз основа на сексуалната ориентација

Подолготрајниот мобинг од страна на некои од вработените, кои секојдневно го навредувале со погрдни зборови, еден македонски дипломат му соопштува директно на министерот дека е жртва на вознемирување поради својата сексуална ориентација. Две седмици подоцна му стигнало решение дека го повлекуваат од амбасадата поради недостаток на финансии, а по жалбата добил ново решение дека причината за неговото повлекување била потребата од неговото присуство во Република Македонија.

По повлекувањето во земјата, истиот дипломат станува жртва на закани за живот од страна на негов колега вработен во МНР (по пат на електронска пошта и во својот дом), кои ги пријавува во полиција. Заканите кулминираат до тој степен што дипломатот ја напушта земјава, испраќајќи мејл до државниот секретар со објаснување за причината за неговото отсуство (закани за живот).

Поради неоправдано отсуство од работа од најмалку 3 последователни дена во еден месец, неговиот работен

однос бил прекинат.

Коалицијата бара од Министерството за надворешни работи да ги истражи сите наводи на дипломатот за дискриминација врз основа на сексуалната ориентација и за заканите за живот и да го врати на работното место, доколку наводите се потврдат.

Коалицијата бара од Министерството за надворешни работи да спроведе обуки за почитување на различноста и за борбата против дискриминација и да преземе дополнителни мерки за обезбедување на работна средина, во која нема да има дискриминација и вознемирување врз основа на сексуалната ориентација.

10. Нови хомофобични атаки во „Вечер“: „Има ли хомосексуалци меѓу новинарите?!“

Со написот „Има ли хомосексуалци меѓу новинарите?!“ „Вечер“ започна хајка против неколку новинари, обидувајќи се да ги стигматизира како „хомосексуалци“. Непотпишаниот напис, објавен на насловната страница и на електронското, и на печатеното издание на „Вечер“, се обиде да изложи на јавен срам неколку новинари, наводно, затоа што се истакнале во кампањата

за „геј (сексуална) парада во Скопје“. Покрај неоснованите напади и обиди за сексуално оцрнување на новинари, кои „забележително имаат отпор кон жените“, „Вечер“ упатува покана и до читателите: „да ни посочат имиња на новинари, кај кои забележале вакви појави и, евентуално, да ни пренесат нивни искуства“. Практично, „Вечер“ започнува да прави листа на „новинари-хомосексуалци“, објавувајќи фотографии на тројца новинари, со повик до читателите да се придружат во составувањето на таквата листа: „Листата е отворена, повелете, придружете се.“

Со ваквиот обид за делегитимизација преку стигматизација, медиумот ја злоупотреби сопствената позиција на моќ, експлоатирајќи ги негативните стереотипи и предрасуди против хомосексуалците и мобилизирајќи ги ирационалните стравови од хомосексуалноста.

Коалицијата ја повика Комисијата за заштита од дискриминација да поведе постапка по службена должност против „Вечер“, поради продолжено дискриминациско постапување, поради повреда на достоинството на група лица (и вознемирување), поради повикување и поттикнување на дискриминација врз основа на сексуалната ориентација (со повикот на „Вечер“ до граѓаните да се вклучат во правењето на дискриминаторски листи на „новинари-хомосексуалци“), како и поради поттикнувањето и поради објавувањето

на говор на омраза кон хомосексуалците и кон новинарите (во коментарите објавени под написот во електронското издание на „Вечер“).

11. Комисијата не забележува дискриминација во претставувањето на трансвеститите како брутални насилници во универзитетски учебник

Во учебникот „Криминалистичка психологија“ од авторката проф. д-р Лилјана Баткоска (издаден од Центарот за научно-истражувачка работа – Факултет за туризам и организациони науки, Охрид, 2007 г.), во шестиот дел „Психолошка мапа на злосторството“, во делот „Трансвестизам“ е наведено: „Трансвеститите можат да се однесуваат насилнички само во моментите на нивните неконтролирани пориви, кога имаат незапирливи потреби да се облечат како спротивниот пол и ако, притоа, ги открие некој или ги попречи. Насилствата на трансвеститите можат да бидат многу брутални, иако ретки, насочени кон женскиот пол, како чин на „одмазда“, заради тоа што природата „ги казнила“ не давајќи им целосно женски изглед.“

Коалицијата поднесе претставка до

Комисијата за заштита од дискриминација, затоа што текстот во учебникот ги стигматизира трансродните лица како девијантна појава, како брутални насилници кон женскиот пол, казнети од природата. Постоене на учебник со содржина, во која трансродните лица се стигматизирани како насилни со неконтролирани пориви и незапирливи потреби да се облечат како спротивниот пол претставува прекршување на правото на заштита од дискриминација на трансродните лица и на лицата со нехетеросексуална ориентација.

Претходно, Комисијата за заштита од дискриминација (Мислење бр. 2/27/11 од 29.6.2011) го има изразено својот став дека учебниците не смеат во своите содржини да имаат текстови, со кои се стигматизира определена група на луѓе, особено ако се земе предвид дека учебникот има едукативна и воспитна функција, па, според тоа, содржината на учебниците не смее да биде насочена кон кршење на човековите права. Токму затоа, Коалицијата побара од Комисијата за заштита од дискриминација да утврди дискриминација врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет со примената на учебникот по криминалистичка психологија и да му даде препорака на Наставниот совет на Факултетот за безбедност да го повлече од употреба. Комисијата за заштита од дискриминација донесе решение, во кое

се утврдува дека содржините во учебникот не биле дискриминирачки, туку научни.

Коалицијата протестира против ваквото нелогично образложение, потсетувајќи дека иставовите во учебникот по „Педагогија“ беа претставувани како научни, а, сепак, Комисијата во тој случај утврди дискриминација и вознемирување.

12. Еднакви можности за ЛГБТ заедницата на локално ниво

Според Законот за еднакви можности на жените и на мажите (2012), „единиците на локалната самоуправа се должни да формираат комисија за еднакви можности на жените и на мажите, како постојно тело, со одлука на советот на единицата на локалната самоуправа, а нејзините состав, надлежности, задачи и обврски се утврдуваат со статутот на единицата на локалната самоуправа“.

Во согласност со Законот, Комисијата за еднакви можности на жените и на мажите не се занимава само со родови прашања туку, исто така, „идентификува и дава предлози за начините на инкорпорирање и на формализирање на принципите на еднакви можности и на недискриминацијата во работата на

органите на единицата на локалната самоуправа и на општинската администрација“ и „се грижи за доследно спроведување на одредбите од овој Закон и од други закони од областа на еднаквите можности и на недискриминацијата“.

Имајќи предвид дека ваквата законска поставеност овозможува надлежност на локалните комисии за еднакви можности и кога станува збор за еднакви можности на ЛГБТИ лицата, Коалицијата презеде низа активности за промовирање на концептот на еднакви можности за ЛГБТ лицата во повеќе градови во Република Македонија.

Во рамки на проектот „Граѓанска иницијатива за правата на ЛГБТ“ спроведуван од страна на Коалицијата „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“ во партнерство со Здружението „ЛГБТ Јунајтед“ – Тетово, формирани се активистички јадра во Тетово и во Битола. Граѓанската иницијатива за правата на ЛГБТ има за цел да ги зајакне капацитетите за граѓански активизам за правата на ЛГБТ на локално ниво, да создаде широк фронт за поддршка на правата на ЛГБТ и да реализира јавна и медиумска кампања на локално ниво, која ќе ја подигне свеста за правата на ЛГБТ меѓу локалното население, единиците на локална самоуправа и институциите на системот.

Преку кампањи, дебати и преку граѓански иницијативи на локално ниво, Коалицијата ќе придонесе за зголемувањето на видливоста на ЛГБТ лицата и за развој на ЛГБТ движењето и во други градови надвор од Скопје.

13. Здравствени права на транс лицата и на интерсексуалците

Во моментот, во Македонија, трансродовите лица се невидливи во однос на нивниот родов идентитет, додека на транссексуалните лица воопшто не им се достапни услугите што им се потребни – психијатриско одобрување, хормонска терапија под медицински надзор ниту, пак, хируршки интервенции. Во светот овие процедури се сметаат за медицински неопходен третман и за единствено решение за состојбата на овие лица. Во последните неколку години, неколку транс-лица ја започнаа постапката за промена на полот (според новата терминологија, постапката за потврдување на родот), а, при нивните обиди за добивање на основните здравствени услуги беа забележани сериозни прекршувања на нивните здравствени права.

Во Македонија не постојат стандарди и протоколи за здравствена

заштита на транссексуалците и интерсексуалците. Оваа состојба значително го нарушува правото на навремена, соодветна и на квалитетна здравствена заштита на транс-лицата, кои се особено изложени на насилство, дискриминација и на социјално исклучување.

Коалицијата му препорачува на Министерството за здравство да подготви и да усвои стандарди и протоколи за здравствена заштита на транссексуалците и интерсексуалците, со јасна распределба на здравствените установи каде што овие лица ќе можат да се обратат за специфична здравствена заштита. Во соработка со транс-активисти, Коалицијата подготви водич за здравствените права на транс-лицата.

14. Медиумите и дискриминацијата врз основа на сексуалната ориентација и на родовиот идентитет

Во неколку претходни публикации Коалицијата укажува дека македонските медиуми имаат проблем при известувањето за различностите и за дискриминацијата, особено врз основа на родот, сексуалната ориентација или на припадноста кон некоја

маргинализирана група. Советот за радиодифузија ги прифати и ги вгради во стратегијата (во работната верзија) сознанијата на Коалицијата во поглед на медиумскиот третман на припадниците на маргинализираните групи од страна на новинарите и уредниците: „дел од нив имаат сериозен отпор да го прифатат концептот „маргинализирана група“; повеќето не ги препознаваат нивните дискриминација и социјално исклучување; во коментарите на некои медиуми има негативни стереотипи, предрасуди, хомофобични и националистички изјави и говор на омраза; дел не го почитуваат правото на приватност на припадниците на овие групи или го зајакнуваат нивното негативно претставување пред, и за време на, изборната кампања; некои не ги почитуваат веќе изречените мерки од регулаторот, а само дел се чувствителни при изборот на соодветни изрази за именување на припадниците на маргинализирани групи.“⁷⁰

Коалицијата ги поздравува напорите на Советот за радиодифузија за борба против хомофобијата, како и успешната соработка во промоцијата на водичот за медиуми „Медиумите, говорот на омраза и маргинализираните групи“, објавен од страна на Коалицијата.

⁷⁰ Работна верзија – Стратегија за развој на радиодифузната дејсност во Република Македонија за периодот 2013-2017 година, Скопје, ноември, 2012.

15. Јавни културни и научни настани

Во 2012 г., Коалицијата организираше неколку културни настани, со кои беше зголемена видливоста на сексуалните малцинства во Република Македонија. Покрај изложбата „Член 1“ во Националната галерија на Македонија – Чифте Амам и конференцијата „НЕ/видливо: Политичките и сексуални режими на архивата“ (23 – 25.2.2012), од 10.9. до 30.9.2012 беше организирана изложба „Нацистичкиот терор врз хомосексуалците од 1933 до 1945 г.“ во „Меморијалниот центар на холокаустот на Евреите од Македонија“ – Скопје. Во рамките на изложбата, беше организирана и меѓународна конференција „Остатоци од Холокаустот: национализам, биополитика и сексуалност“. Како завршна акција од семинарот на тема „Контрајавност: квир-активизам, национализам и јавните простори“ (од 26 до 30 септември, 2012 г., во соработка со КВИР Загреб и со Центарот за квир-студии од Белград), беше изведен перформансот насловен „Куќна слава“ на 20 февруари, 2013 г., во соработка со група македонски уметници и активисти, кој беше пренесуван со видеостриминг.

Коалицијата организираше и

неколку видеопроекции проследени со дебати, на кои се сензибилизираше публиката за сексуалните и за здравствените права на ЛГБТИК луѓето.

Коалицијата продуцираше и два видеофилма - едниот за хомофобијата во образованието, а другиот за хомофобијата во медиумите⁷¹, кој беше јавно и медиумски промовиран, како наша реакција на хомофобичната кампања од страна на Владата и на провладините медиуми.

16. Промена на пол во матична евиденција кај транс-лице

Коалицијата континуирано дава правна поддршка на транс-лице пред домашните и регионалните судови, со цел да го заштити правото на приватност и признавањето на родовиот идентитет од страна на државата.⁷² Транс-лицето има поведено постапка за промена на полот и матичниот број во делот каде

71 Видеофилмот е достапен на <http://www.youtube.com/watch?v=W43vGNeNl6Y>.

72 Станува збор за транс-лице кое сака да направи операција за потврдување на родот, но поради недостаток на здравствена институција и обучен здравствен персонал за ваков тип на зафати, било принудено здравствена помош да бара во соседна Србија (како и повеќето други транс-луѓе).

се означува полот во документите за лична идентификација.⁷³ Поднесеното барање до Управата за водење на матична евиденција е одбиено, а Министерството за правда како второстепен управен орган, ја потврдува првостепената одлука на Управата.

Поради потребата од итно решавање на проблемот, Коалицијата во соработка со „Интерајтс“ од Лондон поднесе апликација до Европскиот суд за човекови права, барајќи итно постапување од страна на судот. Клучниот аргумент во апликацијата е фактот дека не постои ефикасна процедура за правно признавање на родот, со што им се овозможува на надлежните институции да постапуваат арбитарно, единствено врз нивната предрасуда кон трансродните лица, а без законски образложено решение.

Трансродното лице ја продолжи постапката пред Управниот суд барајќи судска заштита на неговите права. Според наоѓањето на Европскиот суд за човекови права, потребно е да се чека на исходот

73 Транс-лицето се наоѓа во лимбо ситуација на неусогласеност на физичкиот изглед (машки) со докуменетацијата за лична идентификација (која укажува дека станува збор за лице од женски пол). Тоа го секојдневно му ја отежнува комуникацијата со институциите и му ја нарушува приватноста бидејќи е принуден да дава лични податоци за неговата здравствена состојба.

од оваа постапка пред да се продолжи постапката пред Европскиот суд.

17. „Лекување“ на хомосексуалност од страна на психијатри

Коалицијата има документирано неколку случаи кога хомосексуалци се упатувани на лекување кај психијатри. Иако „Светска здравствена организација“ од ја отстрани хомосексуалноста од листата на болести на 17 мај 1990 година, во Македонија сеуште има психијатри кои спротивно на меѓународните стандарди „лекуваат“ хомосексуалност со методи кои не претставуваат медицина базирана на докази. И покрај укажувањата на Коалицијата, сеуште не се остранети медицинските учебници во кои се патологизира хомосексуалноста.

Во 2012, „лекувањето“ на хомосексуалноста преку психотерапија беше медиумски промовирано од страна на лице кое е претставено како „сексолог“ и „доктор“. Во написот „Се бакнуваат, па се фалат со фотографиите“, е наведено мислењето на „д-р Павле Павлов“ кој наоѓа „индиции за хомосексуалност“ и препорачува терапија: „Доколку им е пријатно, тогаш има индиции за хомосексуалност. Детето

е бисексуално и треба да се учи да биде хетеросексуално. Во раниот пубертет детето уште е бисексуално. Затоа кога ќе се забележи дека оди во насока на хомосексуалност, може да се насочи на психотерапија, да може да ја открие предноста на хетеросексуалноста - вели д-р Павлов.“

Коалицијата бара од Лекарската комора на Македонија јавно да ги осуди сите медицински лица кои промовираат „лекување“ на хомосексуалноста, да спроведе сериозна истрага и да им ја одземе лиценцата на сите лекари кои го кршат чл. 112 од „Кодекс на медицинската деонтологија“: „...насоките на Светското здружение на лекарите и Светската здравствена организација, се задолжителни за сите лекари на Македонија.“

Annual Report

Health and Sexual Rights of Marginalized Communities

**(Drug Users, People Living With
HIV, Sex Workers and LGBTIQ
People)**

Skopje
2012

 **OPEN SOCIETY
FOUNDATIONS**

Contents:

Resumé	58
I. Health Rights of Marginalized Communities	
1. Law for the protection of patients' rights – mechanisms of protection	60
2. The quality of health protection for patient with drug addictions	64
3. The Minister of Health supports stigmatization and social exclusion of patients	65
4. Legal discrimination and stigmatization of drug addicts	66
5. The biggest victims of the "war against the drugs" are people convicted for possession of "weed stuff"	67
6. Sensationalist and misguided reporting on the title "Prostitute"	69
7. There is the danger that everyone can be arrested and convicted for "transmission of contagious diseases" due to "abstract threat"!	69
8. The struggle for the rights of sex workers – victims of the action "Street Prostitution" goes on	71
9. The Minister of Health ignores the demands from the HIV patients who were left again without the necessary medications	72
10. The stigma and discrimination against people living with HIV in Macedonia does not stop	73
11. HIV is not transmitted through sexual orientation!	74
12. The National HIV Strategy 2012-2016	74
13. Sensationalist reporting on the World AIDS Day	75

II. Report on sexual and health rights of LGBTIQ people in Macedonia

1. Competent institutions ignore anti-discrimination recommendations	76
2. Non-recognition of LGBT people and hate speech based on sexual orientation and gender identity	77
3. Only persons from different-sex couples can have “close personal relations”?	78
4. “Homosexuals need professional and medical aid”?	81
5. Homophobic columnists	82
6. Hate speech and incitement of brutal violence in social networks	83
7. There is no political will to condemn hate speech	84
8. The Minister competent for the struggle against discrimination began a discrimination campaign	85
9. Diplomatic mobing and threats on the ground of sexual orientation	97
10. New homophobic actions of Vecer: “Are there homosexuals among journalists?!”	98
11. The CPD finds no discrimination in the representation of transvestites as brutal perpetrators of violence in a university textbook	98
12. Equal opportunities for the LGBT community on the local level	99
13. Health rights of trans persons and intersexuals	100
14. Media and discrimination based on sexual orientation and gender identity	101
15. Public cultural and scientific events	101
16. Sex change in the registries in the case of a trans person	102
17. “Treatment” of homosexuality by psychiatrists	103

Resumé

The Law of the Protection of Patients' Rights (2008) is still not implemented, it does not secure effective protection and there are no rules that specifically focus on the health needs of members of marginalized communities. In health institutions where members of marginalized groups are being treated most oftenly, there are still no legal councilors in place, from among the ranks of the employees in the Ministry of Healthcare.

A main problem that significantly influences the quality of health protection for drug users is the small number of centers for drug addictions treatment – a number insufficient to cover all those who seek treatment. The Minister of healthcare contributed for the further marginalization and social exclusion of persons undergoing addiction treatment through his statement that centers for treatment will not be opened in the "vicinity of schools, kindergartens or places which are more frequented by minors."

The Law for healthcare protection (2012) operates with a discriminatory term – narcomania - which violates the dignity of patients who are drug users.

Against the backdrop of the treatment on the side of MIA (Ministry of interior affairs) towards people in possession of opium

drugs (who during 2012 are most frequently arrested by the Unit against crime – 460 from overall 3.443 persons), the attitude towards police officers who turned out to possess drugs is different – they are being fined with financial measures.

After the closing of the lawsuit against the sex workers apprehended through the police action "Street prostitution" (2008) we alarmed that there is the danger for everyone to be arrested and convicted for the "transmission of infectious diseases" due to an "abstract threat" – although there is no proof for the transmission of infectious disease, nor there is a party who has undergone harm. The legal procedures by which sex workers are fighting for the protection of their rights are still not over.

The stigma and discrimination against people living with HIV in Macedonia does not stop. Due to carelessness by the Ministry of Health, there is still no secured systematic mechanism to supply the necessary medications for people living with HIV. They continued to face serious problems in the realization of their right to continued ARV therapy, and the Minister of health ignored their inquiries for meeting.

In 2012, the situation with the sexual and health rights of LGBTIQ people in Macedonia continued to considerably deteriorate. LGBTIQ people were exposed to various violations of their human rights: physical, psychological and family violence, hate

speech and discrimination, social exclusion, negative stereotyping by the media, pathologization...

With rare exceptions, state institutions either did not take active measures for the protection of LGBTIQ people, or took measures which were discriminatory. The Minister of labour and social policy publicly proclaimed an exclusionary concept of "healthy nation" and stood in the lead of systematic homophobic campaign against "same-sex marriages" which resulted in physical and psychological violence, hate speech and strengthened social inclusion.

In 2012 the visibility of sexual minorities was increased through the establishing and the activities of the organisations LGBT United from Tetovo and Center for the Support of LGBTI community in the Old Bazaar – Skopje (supported by the Helsinki Committee for Human Rights). In 2012 the Coalition organized several cultural events that also contributed to the increased visibility of sexual minorities in Republic of Macedonia, Through campaigns, debates and civic initiatives on the local level, the Coalition contributed to creating greater visibility for LGBT people and for the development of the LGBT movement in cities outside of Skopje.

However, the increased visibility did not result in higher consciousness raising concerning sexual and health rights but in increased visibility of the discrimination, hate speech and violence against sexual minorities

(which as for now remains unpunished). The inexistence of standards and procedures for the health protection of transsexual and intersex persons, as well as other issues that trans people face, gained visibility as a result of increasing their visibility in the media and the civil society.

A worrisome tendency in 2012 was the broadcasting of TV programmes and the publishing of newspaper columns where homosexuality, "same-sex marriages" and children adopted by "same-sex couples" were pathologized. An even more worrisome tendency was the tide of hate speech on the ground on sexual orientation and gender identity in the social networks (as well as in comments in electronic editions), as well as inciting the most brutal forms of violence which remains ignored by the prosecution and the police.

The problem with the hate speech was ignored by the law-giving authority which revealed no political will to condemn it, and no changes were made to punish hate speech on the grounds of sexual orientation and gender identity. Both the Parliament and other relevant institutions ignored anti-discrimination recommendations, especially the recommendation for legal recognition of sexual orientation as a discrimination ground in the Law for Prevention and Protection against Discrimination (LPPD). The Commission for Protection against Discrimination (CPD) either did not deal with,

or refused the Coalition's propositions. The Supreme Court did not see discrimination on the ground of gender in the definition of "Close personal relations" in the Family Law, according to which only persons from different-sex couples can have "close personal relations."

Although the World Health Organization removed homosexuality from the list of diseases on May 17th 1990, in Macedonia there are still psychiatrists who "treat," against international standard, homosexuality with methods that do not represent research-based medicine. Notwithstanding the Coalition's recommendations, the medicine textbook where homosexuality is pathologized are still not withdrawn.

I. Health Rights of Marginalized Communities

1. Law for the protection of patients' rights – mechanisms of protection

The Coalition, in collaboration with the ESE Association and human rights experts, prepared an analysis of the Law on protection of patients' rights, with a focus on mechanisms for protecting the rights and the control over the quality of health services. The findings stemming from the analysis were presented during a round table on 07.02.2013, for which invitations were sent to representatives of the Ministry of health, the commissions for the advancement of patients' rights in several Skopje municipalities, the Health Insurance Fund, the Ombudsperson office, the Commission for protection against discrimination and associations working for the advance in health rights. Unfortunately, the round table was not visited by representatives from the key state institutions competent for the law's implementation and monitoring. As a supplementation to the report, the most

significant findings and recommendations from the analysis are presented here.

1.1. There is no state commission for the progress of patients' rights

In Republic of Macedonia for almost 5 years a Law on protection of patients' right is in place.¹ Although according to article 51, paragraph 1 of the Law the Ministry of Health is obliged to assemble a State Commission for advancement of Patients' Rights (where there should be members who are patients, representatives of NGOs, media, specialists from the area of patients' rights protection, as well as representatives of the Ministry of Health), at the time this report is being written such commission is still not assembled.

[The Coalition urges the Ministry of Health to urgently assemble State Commission for the advancement of Patients' Rights, which ought to have crucial role in the promotion of patients' rights and the mechanisms for their protection.](#)

¹ One of the main prerequisites of the Law for protection of patients' right (published in State Gazette of RM, No. 82/08, 8.07.2008), is: "The protection of patients' rights secures quality and continued health protection in compliance with the recent achievements of healthcare and medicine..." (article 2). Also, according to the Law for health protection (State Gazette of RM, No. 43, 29.3.2012) "Every citizen has the right to enjoy healthcare protection with respect to the highest possible standard of human rights and values..." (article 4).

The Coalition demands from the Ministry of Healthcare that in the State Commission for the Progress of Patients' Rights there should be a representative of a non-governmental organization which deals with health rights of marginalized communities as well as patients – members of marginalized communities.

1.2. There are no legal councilors in the inpatient Health institutions – members of marginalized groups

In health institutions where most often members of marginalized communities are being treated there are still no legal councilors in place appointed from among the ranks of the employees of the Ministry of Healthcare. In the PHI [Public Healthcare Institution] Clinic of Gynecology and Midwifery, PHI Psychiatric Hospital - Skopje, PHI University Toxicological Clinic, PHI Clinic for Infectious Diseases and Febrile Condition, PHI General City Hospital September 8th - Skopje, PHI University Clinic for Endocrinology, Diabetes and Metabolic Disorders – Skopje, the Ministry of Healthcare has not appointed legal councilors.²

² According to information by State sanitary and health inspectorate, only 5 healthcare establishment have been appointed legal councilors: in PHI Clinic for radiotherapy and oncology - Skopje, PHI Clinical Hospital - Tetovo, PHI General Hospital - Gostivar,

As a result, in these establishments there is also no Councilor's Office for the Protection of Patients' Rights where patients ought to be able to access legal advices and legal help concerning the implementation and the protection of their rights, as well as to register oral or verbal complaints.

The Coalition urges the Ministry of Health to urgently appoint legal councilors and to open Councilor's Office for the Protection of Patients' Rights in the aforementioned establishments.

1.3. There is no specific mechanism for the protection of patients' rights in the outpatient health institutions

Outpatient Health institutions have the legal obligation to provide the same services provided by the legal councilor in inpatient health institutions where . However, the law is not specific as to who from the health establishment and in what way will provide legal help and advices to the patients. It is not mentioned at all who is obliged to receive complaints and to operate with them.³

PHI Specialized Hospital - Leshok, PHI Specialized hospital for surgical diseases "St. Naum Ohridski" – Skopje.

³ For example, as long as the person is employed in the same healthcare establishment, there is the danger of bias in proceeding with and protecting the patients' rights at the expense of protecting the interests of the healthcare establishment and the health work-

The Coalition demands from the Ministry of Healthcare to proceed towards legal changes where it specifies the procedure for protection of patients' rights who receive health services in inpatient health institutions . What is more, legally there should be blanks in place for the registering of complaints and there should be an obligation that these blanks be clearly visible and accessible to all patients in each and every health institution.

The Coalition demands that further infringement procedures be introduced, as well as sanctions for those health institutions where there is no visible and easily accessible point to place the blanks, as well as the text from the Law on Protection of Patients' Rights.

1.4. There is no specific mechanism for the protection against discrimination, and neither there is a concept of marginalized group

In the Law for the Protection of Patients' Rights there is no defined procedure for the protection against discrimination, although there is a relatively wide and open anti-discrimination clause.⁴ The mechanisms

ers employed in the latter.

⁴ "The patients have the right to enjoy the rights regu-

foreseen by the Law on Protection of Patients' Rights are not consistent with the eventual procedures for protection against discrimination before the CPD. Also, there is a lack of the concept of marginalized group, which is defined in the Law on prevention and protection against discrimination. .

The Coalition demands from the Ministry of Healthcare to proceed towards legal changes which will make possible that patients could protect themselves against discrimination both before the bodies for protecting the patients' rights and the CPD.

The Coalition demands that in the law the concept of a marginalized group be introduced (and gender as ground of discrimination) with the aim of sensitizing health workers for the vulnerability of members of marginalized groups when it comes to respecting their rights as patients.

---

lated by this law without discrimination based on gender, race, colour of skin, language, religion, political or any other opinion, national or social origin, belonging to national minority, material status, origin by birth, sexual orientation or any other status" (article 5, line 2).

1.5. There are no infringement rules in cases of violating the dignity of patients – members of marginalized groups

In the law it is not clearly specified what is understood by respect to dignity and by violating the personality and the patient's dignity. In the law there is infringement rule for infringement against a patient in cases of unrespect for the professional and human dignity of health workers (fine from 100 to 500 Euros) and there is no infringement rule for infringements made by a health worker if the latter does not respect the person and the dignity of every patient.

The Coalition demands that it should be specified what is understood by respect for the personality and dignity and in what way and with what could the personality and dignity of the patient be violated.

The Coalition demands that an infringement rule for infringement made by a health worker be introduced if the latter does not respect the personality and dignity of every patient, and to especially emphasize the need of respect for the personality and dignity of members of marginalized groups, such as people living with HIV and people vulnerable to HIV (sex workers, drug users and addicts, MSMs, convicts, etc.).

2. The quality of health protection for patient with drug addictions

A main problem which considerably influences the quality of health protection for drug addicts is the small number of centers for the treatment of drug addictions – insufficient as to embrace all those who want to undergo treatment. In spite of the projected promises that the accessibility of treatment and various options for healing in public health institutions will increase, however, 6 years after the adoption of the National Drugs Strategy 2006-2012 a huge number of people addicted to drugs are facing the problem of realizing their right to treatment.

According to official estimates, “the overall number of people using drugs is 20.000-30.000, and in these estimates there are 6.000-8000 heroin addicts included, with serious health and social issues.” In the 2012 free state program “1100 patients underwent treatment with metadone substitutional therapy and 140 patients with buprenorphine, and in 2013 there are projected means for the provision of metadone for 1200 people and buprenorphine for 210 people with drugaddictions.”⁵

⁵ Program for health protection of people with addiction diseases in Republic of Macedonia for 2013, State Gazette of RM, No. 4/2013, <http://mz.gov.mk/wp-content/uploads/2012/12/Zavisnosti-2013.pdf>.

The situation is most concerning in the main city of Skopje, where in most of the municipalities there is a serious resistance for the opening of new centers for the treatment of addicts and indications for the closure and dislocation of the existing ones (the center in Kisela Voda).⁶ According to the estimate of the Institute for Public Health, in Skopje there are between 3.200 to 4.000 people injecting drugs, and according to the monitoring implemented by/in the community of people under treatment for drug addictions “over 3000 people using drugs are not under treatment and do not have the opportunity to do so. This is a serious number of people with drug addictions who do not have the opportunity for treatment, i.e., their accessibility to treatment is limited.”⁷

Because of existing restraints for the opening of new center in all of the Skopje municipalities, the Center for prevention and treatment of misuse and addiction to drugs in Kisela Voda hosts too large number of patients and has too little health workers which

⁶ Currently in Skopje, apart from Kisela Voda, there are two more centers, one of them in the University Clinic, and the second one in the City Hospital September 8th in the Karposh municipality opened in 2012 and is meant only for the denizens of this municipality.

⁷ Dimitrievski, Vanja and Boshkova, Natasha. Подобрување на квалитетот на програмите за лекување зависности од дроги во Скопје: Проценка на квалитетот на програмите за лекување зависности од дроги заснована на мониторингот спроведен од/во заедницата на лицата што се лекуваат од зависност од дроги. Скопје: Здружение ХОПС – Опции за здрав живот Скопје, Коалиција „Сексуални и здравствени права на маргинализираните заедници“, 2012.

leads to lower quality of health protection.⁸ The situation is especially alarming in the municipality of Shuto Orizari, where the remoteness of the existing centers for the treatment of addictions is a supplementary obstacle for those who want to undergo treatment. The monitoring implemented by/ in the community of people who want to treat drug addictions signals that the existing treatment is not fit for certain groups, such as Roma people, women and children.⁹

In 2012, the Coalition produced the short documentary "Overdosed with Judgements," where the numerous hardships faced by a patient were illustrated, who is forced to travel every day the line Skopje-Veles-Skopje in order to gain his right to treatment.

The Coalition reminds that according to the WHO directives, medical treatments should be widely accessible and if possible to be provided in places where primary

---

⁸ A progress in this area is the opening of Center for addicts in PHI General City Hospital September 8th – Skopje, which opened on 17.04.2012. The center is open only to addicts living in Karposh municipality and it is decided that the Center will not shelter more than 80 patients, with the aim of providing quality health service for the drug users.

⁹ "...the existing treatments are not compliant with the needs of women which results in a lesser number of women undergoing addiction treatment. Further, the legal obstacles for the admittance of persons under 18 makes the existing programs irrelevant to the real situation and the needs of persons under 18 addicted to drugs. In order to increase the number of Roma people in the treatment programs it is necessary to implement the recommendations of the Committee for the elimination of racial discrimination and the creation and opening of programs fit for the cultural characteristics of Roma people drug addicts."

health protection is given.¹⁰ The best practice for opportunities of treatment, along with metadone and buprenorphine for support, includes alpha-s-adrenergic for drug abstinence, naltrexone for prevention of repeated drug use and naloxone for the treating of overdosing.

The Coalition demands urgent opening of center for treatment of people addicted to drugs in every municipality in Republic of Macedonia and their appropriate equipping with sufficient number of doctors – psychiatrists, psychologists, social workers, medical technicians, with the aim to improve the quality of health protection for patients who undergo treatment for drug addictions.

3. The Minister of Health supports stigmatization and social exclusion of patients

In the fanfare of the local elections campaign, the Minister of health supported the mayor candidate of Kisela Voda municipality, who explicitly foresaw in her programme "the dislocation of the Center for drug users at the upper part of the Industrial Zone."

---

¹⁰ „Pharmacological treatment of opioid dependence should be widely accessible; this might include treatment delivery in primary care settings.“ („Guidelines for the Psychosocially Assisted Pharmacological Treatment of Opioid Dependence“, http://whqlibdoc.who.int/publications/2009/9789241547543_eng.pdf.

Attending only the pre-election campaign of the candidate, who focused primarily on the dislocation and the closure of the Kisela Voda center, the Minister said: "The idea is that we don't have big concentration in the same place of people who have addiction disorders."

The Coalition publicly condemned the attempts to further marginalize and socially exclude people who undergo treatment of addiction through the statement of the Minister that places for treatment will not be opened in the "vicinity of schools, kindergartens or places which are more frequented by minors."

We publicly inquired the Minister according to what standards, strategies and programs "in no way should it be allowed" that places where drug addicts are treated be in the "vicinity of schools, kindergartens or places which are more frequented by minors."

The Coalition reminds that the main recommendations of people addicted to drugs and civic associations working with drug users are that such centers should be located in easily accessible places and in no way outside the urban areas of the city.

The Coalition appeals to all new mayors to devote themselves to the opening of center for treatment in every municipality, especially the mayors of those Skopje municipalities where there are no such centers.¹¹

¹¹ The monitoring of the mayor candidates' electoral programs on

4. Legal discrimination and stigmatization of drug addicts

Article 16 of the Law on Health Protection (State Gazette of RM, No. 43, 29.03.2012) states that "All citizens of Republic of Macedonia by virtue of this law are being secured the realization of their guaranteed rights, recognized needs and interests, including: ... prevention and treatment of quarantine diseases and narcomania" (measure 5).

The Coalition condemns the use of the discriminatory term "drugevils" (which insults the dignity of patients – drug addicts). The use of the non-medical expression and the context where the measures for prevention and treatment are specified (along with "quarantine diseases") creates wrong associations which can only increase the stigma and the social exclusion of drug addicts. These formulations are incompatible with the decree that "Every citizen has the right to access health protection with the respect given to the highest possible standard of human rights and values" (article 4).

---

offer in the Skopje municipalities revealed lack of plans for the opening of centers for treatment of addictions. Only 4 programs (the programs of the candidates of Union for the Future in the municipalities Gjorche Petrov, Ilinden and Center, as well as the program of the councilors' lists of DOM) offer decisions to this problem in their municipalities. The remaining candidates and lists do not open this question. Therefore, there is another visible marginalization of people with drug addictions on the side of future mayors and local authorities.

The Coalition urgently demands that legal changes be made which will expell the stigmatizing term "narcomania," and the measures for prevention and treatment of drug addictions will be specified in a context which will not make the association that drug addiction is contagious disease which involves quarantine treatment.

The Coalition demands that legal changes be made which will expell the stigmatizing term "drugevils" from all existing laws and enactments, as well as the expelling of the sanction "compulsory treatment for narcomaniacs]" which runs counter the WHO directive that "Psychosocially assisted pharmacological treatment should not be compulsory."¹²

5. The biggest victims of the "war against the drugs" are people convicted for possession of "weed stuff"

According to the Report for the activities of the Unit against crime in 2012 "Overall 460 people were arrested for the posession of "opium drugs" of which "387 for

¹² "Pharmacological treatment of opioid dependence should be widely accessible; this might include treatment delivery in primary care settings." (,Guidelines for the Psychosocially Assisted Pharmacological Treatment of Opioid Dependence," http://whqlibdoc.who.int/publications/2009/9789241547543_eng.pdf.

the posession of weed stuff."¹³

According to the information by MIA from 05.03.2013, upon an inquiry made by the Coalition, "In 2012 there are 74 opened cases for illegal production and distribution of narcotic drugs, psychotropic substance and precursors, whereby 87 persons are apprehended."

According to the information by Main District Court Skopje I Skopje from 25.02.2013, "In the period 2007-2012 6 – six inquiries for the opening of infringement procedure are registered due to violations under article 20 from the Law on the violation of public order and peace," of each only one in 2012.

Unfortunately, the General Prosecution of Skopje did not respond to our inquiries for free access to information of public interest for the number of filed criminal cases under articles 215 and 216 from the Criminal Code and for the number of filed accusations under the same articles in the period 2007-2012, with the argument that "according to the methodology for the implementation of the Annual reports the criminal rate is presented in separate chapters according to the Criminal Code, and not by criminal cases in specific." The Coalition filed a complaint to the Commission for the protection of the right to free access to information of public

¹³ "In the course of last year, the Alphas have apprehended overall 3.443 persons on different grounds," <http://www.mvr.gov.mk/ShowAnnouncements.aspx?ItemID=11941&mid=1094&tabId=201&tabindex=0>.

interest due to refused access.

The Coalition reminds that in the Republic of Macedonia there is no punishment regulation for the “possession of narcotic drugs” but there are infringement procedures for the indulgence in “enjoying narcotic drugs, psychotropic substances and precursors,”¹⁴ as well as infringement procedures for the “Illegal production and distribution of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors”¹⁵ and “Making possible the use of narcotic drugs.” Thus, we publicly pose the questions to MIA: According to which legal rules the police arrests people for the “possession of opium drugs”? Why the biggest number of arrested people by the Unit against crime (the “Alphas”) is for people in possession of “undefined Weed stuff – 387” when the very possession is not a criminal offence? How is it possible that 460 people are arrested by the Alphas for possession of drugs and there is only one inquiry for the opening of infringement procedure for indulgence in “enjoying narcotic drugs, psychotropic substances and

14 “Those who enjoy narcotic drugs, psychotropic substances and precursors will receive a fine between 200 to 500 Euros in Denars equivalence” (article 20 from the Law on the violations against public order and peace, State Gazette of RM, No. 66, 31.05.2007).

15 If the sanctioning of drugs possession in Macedonia is being analyzed, it will be confirmed that the a criminal case is considered the production, possession, selling, supply or the re-selling, storing or conveying or the mediation of sale or buying or any other way of circulating, with the aim of sales, of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors, and not the possession for personal use. Therefore, in Macedonia there is no ruling that sanctions the very possession, in as much as there is no intent of ongoing sales.

precursors” to the Main District Court Skopje I Skopje?

Against the backdrop of the treatment on the side of MIA towards people in possession of opium drugs (who during 2012 are most oftenly arrested by the Unit against crime – 460 from overall 3.443 persons), the attitude towards police officers who turned out to possess drugs is different. When the Sector for internal control and professional standards (SICPS) implements control and testing and the analyses reveal drugs in the blood sample, the maximum disciplinary punishment given is 15% less from the salary for the next 6 months.¹⁶

The Coalition will continue its inquiries for data from the competent institutions with the aim to establish against how many people, who are allegedly “arrested for the possession of opium drugs” there are opened infringement procedures, and against how many there are criminal procedures, and under which article of the existing laws.

16 “The Ministry insists on a maximum sanction against all those who do not respect the legal order and discipline. But, on the other side, we have to respect the Law according to which the working relations will be automatically suspended for every employee of MIA who will perform a criminal offence and will be sentenced to at least six month in jail. In this specific case, the police officer did not trade with drugs, but was apprehended in a drugged condition, for which he received the maximum disciplinary punishment – says MIA.” (“The Minister was hand-tied, the drugged police officer received the maximum punishment,” Dnevnik, 19.03.2013, <http://www.dnevnik.com.mk/default.asp?ItemID=FC6401CB89E727408BE0501A57838B41>.)

6. Sensationalist and misguided reporting on the title "Prostitute"

On the front page of Vecer (and on pages 2-3) from 10.09.2012, a sensationalist article entitled "Prostitutes receive a title" was published and was carried by more media. In the article there is imprecise information that "In the Criminal Code, prostitution in Macedonia is considered criminal act," which misguides the citizens of Republic of Macedonia.

The article refers to the National classification of occupations,¹⁷ where in the group "Occupations related to personal services not classified elsewhere," after the numbers "5169.01 Hostess" and "5169.02 Dance Partners" follows the number "5169.03 Prostitute."

The Coalition directed a public reaction where it indicated the following omissions in the published text:

1) It is not correct that "In the Criminal Code, prostitution in Macedonia is considered criminal act," as you point out in your article. Prostitution is not a criminal act, but a violation against public order and peace, as

¹⁷ "National classification of occupations, State Institute for Statistics, Skopje, 2011, <http://www.stat.gov.mk/Klasifikacija-Nomenklaturi/NacionalnaKlasifikacijaNaZanimanjata.pdf>, p. 228.

well as drunkenness in public places.

2) The term "Prostitute," classified under the classification tree on the web-page of the Employment Agency is wrong and discriminatory translation of the term "sex worker" which should be properly translated in Macedonian.

3) On the ILO web-page one could find hundreds of documents frequented by the term "sex work" which became an internationally accepted expression for the signification of one of the oldest occupations.

The Coalition demands from the State Institute of Statistics to change the number "5169.03 Prostitute" to "5169.03 Sex worker," since the existing number is discriminatory on the ground of gender.

7. There is the danger that everyone can be arrested and convicted for "transmission of infectious diseases" due to "abstract threat"!

On 29.03.2012 an information sent by the European Court of Human Rights was received that the application of the sex workers related to the verdict by which they were sentenced on probation

for the transmission of sexual diseases is inadmissible.

Let us remind that after the compulsory testing for HIV and AIDS as a result of the 2008 action "Street Prostitution," seven sex workers were sentenced on probation in 2009 due to "performing of sexual services they have triggered the transmission of sexual disease."¹⁸

Although all the opportunities to dispute the verdict are exhausted, the Coalition points out numerous serious omissions that could negatively impact the protection of the public health .

First, the court found that "...for the existence of the criminal act under article 205, paragraph 1 from the Criminal Code it is necessary that there is an abstract threat for the transmission of infectious disease, although in this specific case there is no indication that the latter has been transmitted..." However, the aforementioned article does not at all mention as an element of the criminal "abstract threat for the transmission of infectious disease," but the making possible of the transmission of contagious disease: "those who... by performing sexual acts or in other ways make possible the transmission of contagious disease will be punished with a fine or prison

---

¹⁸ The verdict says that they perpetrated the criminal act "Transmission of contagious diseases under article 268, paragraph 4" ("an attempt... to transmit incurable contagious disease is punishable").

of up to three years." How is it possible that someone is punished for making possible the transmission of infectious disease if there is no identified specific transmission and it is not know if the infectious disease is transmitted?

The Coalition warns that such wrong application of article 205 threatens the health of people because it creates fear not only among the members of vulnerable groups but in the general population as well that everyone could be apprehended, forced to be tested and convicted if a virus is being found which could "abstractly threaten the others," although it is not known whether the virus found is intentionally transmitted to another person. Such way of punishing due to "abstract threat" undermines all the efforts for the prevention of infectious diseases because it creates distrust among the patients that distances them from the health system due to the danger that they could be criminalized.

Second, the initial sentence is based on the wrongly identified fact that because "in the critical day the accused did not appear to have condoms, this sufficiently reveals that they did not bring condoms with themselves." Also, the Court announced as insignificant the opinion of the expert that "the use of condoms in sexual relations is a guarantee for the protection from contagious diseases." However, the same sentence, based on personal belongings

seized by the MIA, confirms that one of the accused is being “confiscated 4 condoms and money”!!!

The Coalition points out that such wrongful identification of facts by the Court undermines the health programs for the prevention of HIV and AIDS among sex workers because they are being discouraged from using condoms as a means of protection, ignoring the experts’ statements that “the use of condoms in sexual relations is a guarantee for the protection from infectious diseases.”

Third, the verdict is based on the wrongfully identified fact that when it comes to the transmission of the virus of Hepatitis C, “this most oftenly happens through sexual intercourse.” Allegedly, this fact was confirmed by the First instance criminal court through the expert’s statement who indicated that “the use of condoms in sexual relations is a guarantee for the protection from contagious diseases.”¹⁹

The Coalition points out that according to the WHO, “The hepatitis C virus is transmitted through contact with the blood of an infected person” and that “Hepatitis C is curable using

¹⁹ However, after the defense’s complaint that the expert did not at all provide the phrase “most oftenly (the transmission of Hepatitis C) happens through sexual intercourse” but, on the contrary, that there is a much lesser possibility for the Hepatitis C virus to be transmitted sexually. The Court of Appeal made a check in the transcripts and reached to the following conclusion: “the expert describes in detail the ways of transmitting such disease, also sexually, but this way of transmission is much more uncommon, however the expert do not exclude the opportunity for the transmission of contagious disease sexually.”

antivirals,” therefore it is extremely illogical why the Court convicted the sex workers for attempt to transmit incurable disease. From the small opportunity that the transmission of Helatitis C is possible via sex with infected person, it does not follow logically that the sex workers intentionally tried to transmit infectious disease through “sexual acts,” especially in the absence of any provided evidences that they did not use condoms which have been distributed among them by the program for HIV prevention, funded by the Ministry of Health.

8. The struggle for the rights of sex workers – victims of the action “Street Prostitution” goes on

In January 2012 the sex workers were given the sentence which confirms the violation of their rights by MIA and Main District Court Skopje I Skopje (the Criminal Court), which was obliged to pay the legal expenses and compensation for immaterial harm to the plaintiffs. By the time this report is being written, the verdict on the second level is still not delivered. Also, the procedure in relation to the case for violating the right to privacy of several sex workers by the media who reported on the “Street Prostitution” action in 2008 is still not closed.

The Coalition will come up with an analysis of these court cases when the procedures are being closed.

9. The Minister of Health ignores the demands from the HIV patients who were left again without the necessary medications

Due to carelessness by the Ministry of Health, which still has not secured a systematic mechanism to supply the necessary medications, people living with HIV continued to face serious issues how to realize their right to continued antiretroviral therapy.

The group for support and mutual help of people living with HIV in Macedonia "Stronger Together" noted an interruption in the accessibility of one medication for 13 patients for the period of 53 days, since 13.12.2012. The Group "Stronger Together" sent a letter to the Minister of Health (signed by the 13 patients) where it informs about the interruption in the continued accessibility of HIV therapy and asks for a meeting between the patients and the Minister.

But regardless the second demand for meeting where the seriousness of the

problem will be faced, the Minister of health ignored the indication of the HIV patients that "A similar situation repeats for several years now, due to which we are forced on multiple occasions to deal with this by trying to access medications 'on the black market.'" According to indications by representatives of the group "Stronger Together," during the public debate of the Commission for equal opportunities of men and women and the Commission for healthcare of the Parliament of Republic of Macedonia ("How to achieve better care and treatment for people living with HIV in the Republic of Macedonia?," 13.12.2012), they were forced to smuggle medications through the border controls in order to secure continued antiretrovirus therapy for the 13 patients who were informed that the supplies of this medication were already exhausted.²⁰ That this is not a new problem is testified by the statement that one year ago the interruption of the therapy has been avoided only because of the astuteness and solidarity between the patients: "thanks to the fact that several

²⁰ In the elaboration "How to secure continued HIV therapy in the Republic of Macedonia" the representative of the working group for support and mutual help of people living with HIV – "Stronger Together" argues: "Just ten years ago I personally smuggled a bag full of different medications from Brussels, a remainder of clinical researches. On the Skopje Airport all the passengers were asked to go through the customs control; how would I explain to the officers what is the purpose and for whom are these medications, how to explain that they are not packed in their original boxes and why they have stickers with other people's names and surnames. It was a pure accident, or maybe I seemed to appear as an exemplary citizen to the officer, that in the last moment he told "please, Mister, pass" and asked me to proceed to the exit "Nothing to declare"."

patients who were somehow able to afford this, they supplied themselves with these medication from the 'black market' via very suspicious internet sites and in this way saved pills enough for the other patients."During the parliamentary debate, also the problem with the insufficient budget funds for a successful and all-inclusive treatment for HIV infection was emphasized (for which at least 15 patent medicines are necessary): "the amount spared to this end is much lower than the market prices of the medications in our region. The analysis of the financial implications carried out by "Stronger Together" in consultation with experts revealed that as opposed to 3.2 million Denars – the costs of the ARV therapy and tests for this year, 31 million Denars are necessary for 70 patients undergoing therapy in 2013."The Coalition reminds that the competent institution are long aware of the seriousness of this problem: that the ARV therapy should not be discontinued because even the slightest discontinuation creates a risk situation for both the patients' and population's health (the appearance of resistant sorts of viruses means a danger in the expansion of such resistant virus among the population).

The Coalition harshly condemns the silence of the institutions – the ignoring of this serious problem by the Ministry of Healthcare and the Minister, and once again urgently demands to secure a systemic decision for the timely supply of all necessary medication

for people living with HIV.

10. The stigma and discrimination against people living with HIV in Macedonia does not stop

The group for support and mutual help of people living with HIV – "Stronger Together" and the Civic Association HERA informed the publicity that during 2012 they have documented numerous cases of discrimination and incongruous attitude towards people living with HIV: refusal of healthcare services from the GP, refusal of surgical intervention in private dermatological establishment, expression of stigma, harmful treatment, postponement of medical service by health worker. In all of these cases the discriminatory attitude was based on the positive HIV status of the patients.

The group for support and mutual help of people living with HIV – "Stronger Together" and the Civic Association HERA publicly condemned the discrimination of patients on the ground of their positive HIV status and the lack of knowledge for the nature of the HIV infection, i.e., the unawareness, the lack of professional attitude and the lack of ethics among health professionals and healthcare institutions.²¹

²¹ The stigma and the unprofessional attitude by health workers is evidenced in the media by a patient who had to change his GP in order to undergo treatment: "What hurt me the most was the

Also, they indicated the problem that they did not receive answer in the legal period for the filed petitions to the State sanitary and healthcare inspectorate and the CPD.

The Coalition expresses concern that the problem with stigma and discrimination is not adressed at all in the "Program for the protection of the population from HIV/AIDS in Republic of Macedonia in 2013."²²

The Coalition demands from the Ministry of Health and the Government of the Republic of Macedonia to foresee special financial means in the program for the struggle against stigma and discrimination also against people living with HIV in Macedonia, with a special focus on healthcare workers.

---

doctor's attitude, who, even though she should be trained and aware of the ways HIV infection is transmitted, did not allow me to enter her office. She did not even want to shake hands with me and neither to explain to me how my status will influence my life in the future." – "A Confession: I live a double life in order not to be rejected," Utrinski Vesnik, 28.11.2012, <http://www.utrinski.com.mk/default.asp?ItemID=8DD74597535AF45AA172F1BE71F4F5D>.
22 "Program for the protection of the population from HIV/AIDS in Republic of Macedonia in 2013," State Gazette of RM, No. 4, 9.01.2013, <http://mz.gov.mk/wp-content/uploads/2012/12/HIV-SIDA-2013.pdf>.

11. HIV is not transmitted through sexual orientation!

In the "Program for the protection of the population from HIV/AIDS in Republic of Macedonia in 2013" there is the following sentence: "Until December 2011, overall 166 people are registered as HIV/AIDS cases. 43 out of them are HIV positive and 123 have AIDS. Of all the 166 cases, 99 are through heterosexual way of transmission, 42 are MSM, 11 IDU, 6 – hemophilia, 5 – mother to child and 3 are unconfirmed ways of transmission."

Such formulation suggests that there is a "heterosexual way of transmission" of HIV, that is, that HIV is transmitted through sexual orientation.

The Coalition demands from the Ministry of Health to change the way of making its statistics which suggests that HIV is transmitted through sexual orientation.

12. The National HIV Strategy 2012-2016

The Coalition welcomes the adoption of a National HIV Strategy 2012-2016 , where there is a special emphasis on the problem with the high level of stigma and discrimination among groups with higher

risk and people living with HIV/AIDS.²³

The Coalition welcomes the strategic interventions “Organizing campaign against homophobia and public stigma and discrimination against the MSM community” and “Implementation of educational activities for the decreasing of the HIV stigma and discrimination, especially against people living with HIV and people under the highest risk of HIV and building values respecting the dignity and rights of all people.” The Coalition points out the need to organize campaign against stigma and discrimination among sex workers, people using drugs and people living with HIV.

The Coalition welcomes the aim “Introduction of sexual education in the educational system on primary, high school and university levels” planned for 2013 and calls all the competent institutions to proceed towards the realization of this aim.

13. Sensationalist reporting on the World AIDS Day

---

²³ “The data from several researches among those groups testify the still high level of stigma and discrimination among people injecting drugs, sex workers, convicts, MSM and people living with HIV” (National HIV Strategy 2012-2016, <http://mz.gov.mk/wp-content/uploads/2012/12/NOVA-STRATEGIJA-HIVSIDA.pdf>).

The ways in which AIDS is constructed as an illness through the media are often followed by sensationalist representations and threats. The media representation of AIDS as the “plague of the 21st Century” is reminiscent of the initial reports from several decades ago, which have provoked the readers to wrongly believe that AIDS is a very contagious disease and that it is transmitted as a “plague.” Thus, for example, in a news published by a news agency called “AIDS: the Plague of the 21st Century”²⁴ (1.12.2012), it is stated that “The beginning of the new millennium was a new beginning in the struggle against the plague.”

The Coalition sends an appeal to the media to restrain from negative stereotyping and representations which strengthen the stigma and discrimination against people living with HIV. Every media comparison of HIV/AIDS with “plague” or “cholera” is, to say the least, inappropriate in the 21st century, having in mind that the antiretrovirus therapy makes nearly impossible the transmission of HIV sexually if it is followed regularly and continuously.

---

²⁴ “AIDS: The Plague of the 21st Century,” <http://www.netpress.com.mk/mk/vest.asp?id=115043&kategorija=6>.

II. Report on sexual and health rights of LGBTIQ people in Macedonia

1. Competent institutions ignore anti-discrimination recommendations

In 2012, no legal changes in LPPD were made, notwithstanding the explicit observations by the European Commission that the Law is not in line with the EU legislation, since discrimination based on sexual orientation is still not included.²⁵

In the EU Parliament's report on Macedonia from March 2012, the fact that three cases for discrimination based on sexual orientation submitted by the Coalition to the 25 „The Anti-Discrimination Law is still not fully in line with the acquis; discrimination on the grounds of sexual orientation is still omitted. The Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT) community continue to suffer from discrimination and stigmatisation.“ (2012 PROGRESS REPORT, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/mk_rapport_2012_en.pdf)

new Commission for Anti-discrimination, was greeted.²⁶ The EU parliament also repeated its appeal to prohibit discrimination in the LPPD regardless of the ground, including sexual orientation too, emphasizing that this is a precondition for the country's EU-accession. The EU Parliament also expressed concerns regarding the university and high school textbooks which depict homosexuality as an illness and asked for changes in the contents as soon as possible.

During a public debate, the Chair of CPD was reminded of EU Parliament's appeal to the Commission "to develop capacity-building programmes aimed at strengthening civil society, including the LGBT community." To this day, the Commission has not undertaken any measures to strengthen the capacities of LGBT community.

The CEDAW Committee expressed concern due to the "state's failure to explicitly prohibit discrimination based on sexual orientation and gender identity ever since it took the commitment that it will do so during the last Universal periodic review in 2009."²⁷

26 EP "welcomes the fact that three complaints of alleged discrimination on grounds of sexual orientation brought forward by the Coalition for Sexual and Health Rights are being investigated by the Commission" (European Parliament resolution of 14 March 2012 on the 2011 progress report on the former Yugoslav Republic of Macedonia, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0083+0+DOC+XML+V0//EN>).

27 Concluding observations on the combined fourth and fifth periodic reports of The former Yugoslav Republic of Macedonia adopted by the Committee at its fifty fourth session (11 February – 1 March 2013), <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/>

The Committee referred to paragraph 46 from the following report, where it is announced that "Sexual orientation will be included as a ground for protection against discrimination."²⁸

It is with regret that the Coalition could not but observe that the competent institutions constantly ignore the specific recommendations for legal changes and other specific measures. The CPD either does not deal with or refuses the Coalition's propositions. Sexual orientation is still not included as a ground for discrimination in LPPD. Homophobic textbooks are neither withdrawn, nor is their contents changed, even though the Coalition indicated numerous homophobic materials in the contents.

The Coalition will introduce propositions for amendments to complement article 3 from LPPD (Grounds for Discrimination) with the aim that sexual orientation and gender identity be recognized as grounds for discrimination.

2. Non-recognition of LGBT people and hate speech based on sexual orientation and gender identity

On May 17, the International Day Against Homophobia and Transphobia (IDAHO), the Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities, in cooperation with the Parliamentary Commission for Equal Opportunities between Men and Women, held a public debate on the necessity of public condemnation of hate speech and intolerance against marginalized groups.

The Coalition greeted this democratic debate on the right to equality and non-discrimination of LGBT people, sex workers, drug users and people living with HIV, and expressed the hope that such debates in the Parliament will be held in the future as well. During the debate it was indicated that the insufficiency of political will for recognition, respect and protection of the rights of LGBT people is among the leading reasons why Macedonia found itself at the bottom of European countries on the ILGA-Europe map. Macedonia received a lower estimate compared to the previous year (from -2 to -4), while other countries from the Western Balkans received much higher estimates (e.g., Albania and Serbia received 6, Bosnia and Herzegovina – 5, Montenegro – 8,

---

docs/co/CEDAW.C.MKD.CO.4-5.pdf
28 UNIVERSAL PERIODIC REVIEW, Report of the Working Group on the Universal Periodic Review, The former Yugoslav Republic of Macedonia, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/12session/A-HRC-12-15.pdf>

Croatia – 10).

Unfortunately, one part of the invitees was not in the least sensitive of the need for public condemnation of hate speech towards specific marginalized communities. In the debates' recommendations the marginalized communities that are the most exposed to hate speech and discrimination were not explicitly named, which could be interpreted as non-recognition of the existence and struggle for equality of LGBT people, sex workers, drug users and people living with HIV.²⁹

The Coalition expressed its regret also because of the lack of political will to address its crucial demand: the voting of a parliamentary declaration where hate speech and intolerance will be explicitly condemned, especially towards LGBT people, sex workers, drug users and people living with HIV.

---

²⁹ For example: „The Commission for Equal Opportunities between Men and Women supports and stimulates the activities of LPPD towards prevention and protection against discrimination of people from marginalized communities, in the persuasion that the Commission will remain open to all forms of discrimination; the Commission condemns all forms of hate speech towards marginalized communities and calls for tolerance, understanding and acceptance of differences among all of our citizens, respecting the right of choice as a human right...” Public debate on the treatment of marginalized communities in public administration, <http://www.sobranie.mk/?ItemID=4A744757EBD11F41926DDA73FF3FBDF6>.

3. Only persons from different-sex couples can have “close personal relations”?

On 17.05.2012 the Helsinki Committee for Human Rights in the Republic of Macedonia submitted an initiative to the Supreme Court to undertake a procedure for reviewing the constitutionality of article 96-b, paragraph 3 from the Family Law.³⁰ Already in its 2009 Annual Report, the Coalition referred to this discriminatory article and sought for its change.³¹ Certain

³⁰ In the initiative of the Helsinki committee it is argued: “The contested line 3 from article 94-b defines close personal relations as personal relations between persons from different gender, who are or have been in partnership relations, and do not live in extramarital community. However, the Law neatly defines the category close personal relations, since it contains much larger number of persons who are or have been in partnership relations with other persons, and have not lived in extramarital community and the same ones could be victims of domestic violence. With such rigid and limited definition of close personal relations as personal relations between persons from different genders, the law-giver has conducted direct discrimination against the the rest of the persons who have personal relations with persons from the same gender and these have to be contained in the category close personal relations, which the Law protects.”

³¹ “The Coalition reminds that the right to free sexual affiliation is one of the fundamental sexual rights, and recommends that a Law for registering partnerships be adopted. The Law should redefine non-marital community as a ‘community of the persons living together, regardless of their sex/gender, and change the discriminatory definition of ‘close personal relations’ in the Family Law, in order to provide protection from family violence regardless of sex/gender and sexual orientation.” Annual Report on Sexual and Health Rights of Marginalized Communities, Skopje, 2009,

<http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/macedo->

media intentionally made manipulations around the initiative, trying to represent it as an initiative to legalize same-sex marriages, striking an open homophobic campaign at that. This was used as a reason for the Minister of labour and social policy to make a statement where he reaffirmed "the family and marriage... as a community between a man and a woman." (<http://coalition.org.mk/2012/06/ministerot-za-trud-i-socijalake-go-brani-tradicionalniot-brak/>)

On 28.11.2012 the Supreme Court decided to reject the initiative (C. Number: 71/2012-0-0). In its decision, the Supreme Court proclaimed itself incompetent with the following argument: "...according to the Court, with the contested article 94-b, paragraph 3, the term 'close personal relations,' as used in article 94-b, paragraph 2, line 2 of the Law, is only being explained, i.e, defined. Having in mind the aforementioned, as well as the contents itself of the quotations in the initiative, it unambiguously follows that that petitioner in essence contests a decision which in its contents contains nothing of what according to the petitioner there should be or be regulated in certain way, of which the Supreme Court is not competent."

The provided argument why the Supreme Court is not competent is logically unsustainable. Namely, what is contested is precisely the discriminatory way of regulating "close personal relations" based on gender, and the Supreme Court is competent when

nia-sexual-health-20091201.pdf.

it comes to discrimination on the ground of gender.³²

What else is problematic in the elaboration? The Supreme Court operates with a concept of domestic violence, which is narrower than the definition in the Family Law, when it arrives to this conclusion.³³ Namely, it is not being contested that persons who live in "mutual household" are given protection from family violence through the decree of article 94-b, especially paragraph 2, where domestic violence is defined.³⁴ What is contested is that protection from domestic violence is given only to persons who have close personal relations ("personal relations between persons from different-sex couples who are or have been in partner relations,

32 According to article 110 from the Constitution of Republic of Macedonia, "The Constitutional Court of Republic of Macedonia: ... protects the freedoms and the rights of the human and the citizen that are related to the freedom of belief, conscience, thought and public expression of thought, political association and action and the prohibition of discrimination of the citizens on the grounds of gender, racial, religious, national, social and political belonging."

33 "The Court finds that no category of citizens that could be potential victims of family violence is deprived of protection from family violence considering paragraphs 1 and 2 of line 2 from article 94-b, which are all-inclusive."

34 "...[W]hat is implied [by family violence] is ill-treatment, physical injury, sexual or other psychological or physical violence which provokes a sense of insecurity, threatening or fear from the conjugal partner, parent and children or other persons who live in-marital or extra-marital community and mutual household, former conjugal partner of persons who have a common child or who is in close personal relations, including the relations that have appeared by the adoption and the guardianship, brothers and sisters, half-brothers and half-sisters, older family or household members, persons that are members of the family or the mutual household whose working ability is partially or entirely impaired."

and do not live in wedlock"). Namely, nowhere in the definition of "close personal relations" is it implied that these persons live in a mutual household. What is implied is only that these "are or have been in partner relations, and do not live in wedlock " If the legislator had protected from family violence also the persons who "are or have been in partner relations, and do not live in wedlock" (and not only those who have "personal relations between persons from different-sex couples"), then the persons from same gender who "are or have been in partner relations, and do not live in wedlock " are not protected from family violence. Therefore, the elaboration that the law's decrees are all-inclusive is illogical.³⁵ According to the legislator, potential victims of domestic violence can also be persons who "are or have been in partner relations, and do not live in wedlock " but the persons from same gender who "are or have been in partner relations" are subtracted from the definition.

Furthermore, the Supreme Court ignores that with such regulation and definition of "close personal relations" from the legislator , persons from same gender are not being recognized the right to have close personal relations. The non-recognition of a certain right on the ground of gender is also discriminated on the ground on gender. The Supreme Court also ignored that the

³⁵ "The Court finds that no category of citizens that could be potential victims of family violence is deprived of protection from family violence."

persons who live in wedlock are also not being recognized the right to close personal relations. Namely, the persons from different-sex couple who live in wedlock (and who "are or have been in partner relations") are also being deprived of the right to "close personal relations." Such way of regulating "close personal relations" represents a direct violation against the persons from same gender and the persons who live in wedlock , and who "are or have been in partner relations."

The Coalition reminds that in 2010, the European Court for Human Rights for the first time accepted that homosexual relations are a form of "family life." In the case *Schalk and Kopf v. Austria*, the court in Strassburg explains that "the relationship of the applicants, a cohabiting same-sex couple living in a stable de facto partnership, falls within the notion of 'family life,' just as the relationship of a different-sex couple in the same situation would."³⁶

The Coalition demands from the Ministry of Labour and Social Policy to proceed towards changing the discriminatory definitions of "close personal relations" and of family (which now covers the parents, the children and the other relatives living in a mutual household, and does not cover the partner

³⁶ „Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention on Human Rights, Council of Europe, Strasbourg, 2012“ (Ivana Roagna), p. 13. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/Source/documentation/hb11_privatelife_en.pdf

relations of persons who live together – neither the partner relations from different-sex couples who have no children, nor the same-sex partner relations.)

4. “Homosexuals need professional and medical aid”?

Immediately after the IDAHO day, on 18.05.2012, the central news program of TV Sitel broadcasted a reportage called “Homosexuals campaign for same-sex marriages.” The reportage “informed” that “...citizen both at home and around the region clearly stand behind the opinion that homosexuals need professional and medical, and not legal aid.”

The title is a classical case of manipulating the public opinion, since in the given moment there were no public demands for “same-sex marriages” whatsoever, but a demand to condemn hate speech and a contestation of the discriminatory definition of “close personal relations.” Notwithstanding this, the journalist disinformed the publicity that homosexuals, “through the Helsinki Committee, sent to the Supreme Court a petition demanding the removal of the Family Law decrees that guarantee marriage only between different sex persons.”

In the TV reportage the reporter affirmed

the attitude that “homosexuals need professional and medical, and not legal aid,” although homosexuality has been out of the classification of diseases and mental disorders for long. Such stigmatizing statements aim to create irrational fear from homosexuals in the publicity and they provoke tension and discrimination.

Overmore, what is most concerning is that in the very same reportage there is an attempt to justify violence against LGBT people in Serbia and Croatia and a representation of the victims as violators: “That [people] are against their demands is visible in the last attempts for gay parades in Serbia and Croatia, where homosexuals face brutal clashes with the citizens who demanded that their children should be left alone and develop the way nature goes.”

The Coalition addressed a petition to the CPD since the reportage calls for and stimulates discrimination against homosexuals, suggesting that they need “professional and medical aid.”^[37]

The Coalition asked the Commission to make a recommendation to the journalist

---

³⁷ In the elaboration it was mentioned that “The publication of a text with such contents is harassment and humiliating action, i.e., a violation of the dignity of a larger group of people which derives from discriminatory ground and which aims or results in the violation of the dignity of an individual or the creation of a threatening, humiliating or ominous atmosphere, approach or practice as it is regulated in article 7 from the LPPD.”

and to the chief editor of the newspaper to withdraw the statement and to delete the reportage from the TV website, as well as to file an infringement procedure against the perpetrators of such discrimination. By the time this report is being written, the Coalition has not received any answer from the CPD, and the discriminatory reportage is not deleted from Sitel's website. (<http://89.205.123.41/so-kamrnja-homoseksualcite-baraat-istoplovi-brakovi-0>)

The Coalition also filed a complaint to the Broadcasting Council of R. Macedonia, which issued a written warning to TV Sitel - Skopje on the basis of the perpetrated infringements in the program TV Dnevnik on Sitel, broadcasted on 18.05.2012.³⁸ After issuing the warning, Sitel's editor of TV Dnevnik published a text in the Vecer newspaper with the title "Faggots always have the right" (30.07.2012) avoiding the competence of the Broadcasting Council.

---

38 According to the opinion given by the council, the reportage "represents homosexuals as persons who need 'professional medical... aid'" and by this it equates itself with the statements from the textbook on Pedagogy for third year, attitudes which the CPD demanded to be withdrawn from the contents since "these violate the dignity of a group of people, inflicting harassment and sense of humiliation and is discriminatory." Also, the Council finds that "With such stigmatizing and labelling there is discrimination on grounds of sexual orientation, and by choosing to announce half-truths and non-truths, contradictions and uncritical examination of violent acts against homosexuals through an allegedly rational language the irrational fear of homophobia is being spread."

5. Homophobic columnists

A worrisome tenancy in 2012 is the publishing of columns in daily newspapers where homosexuality is being pathologized. For example, in the daily Dnevnik a column was published with the statement that "homosexuality and other deviations from the normal sexual relations (pedophilia, necrophilia, transvestism...) should be equated with other illnesses of modern civilization and human rights should be considered by society as a right entitling serious treatment so that such deviant phenomena be overcome."³⁹ In another column published in the same newspaper the author writes: "I regard homosexuality as a pathology" and expresses his "private opinion" that homosexuality is "non-naturalness, deviation, an escape from nature, and nothing short of an illness!"⁴⁰

On 11.06.2012 the daily Vecer published a column with the title "Summer," where all through the text a degrading language is being used, supporting the rooted negative stereotypes and prejudices against the LGBT community.

39 Daut Dauti, "The Sin and the Normal," Dnevnik, 27.05.2012, <http://www.dnevnik.mk/default.asp?ItemID=6C70D39D0DC245F9A70B9571080FF97>.

40 "You need not have pains in the stomach to be ill. Deviance is an illness defined in the international medical nomenclature." (Agim Jonuz, "Adam Has only Eve," Dnevnik, 16.10.2012, <http://dnevnik.com.mk/?ItemID=D1A80BB3A753044697108887AA947030>).

The Coalition filed a complaint to CPD with the argument that the text promotes hate speech against homosexuals, and the statements in the text represent harassment and humiliating actions. Namely, the dignity of a larger group of people is violated which is derived on discriminatory ground. The Coalition demanded from the CPD to confirm discrimination on the ground of sexual orientation with the publishing of the text "Summer" in the daily Vecer, to issue a recommendation to the author to withdraw the text in question, and to start infringement procedure against the perpetrator. By the time this report is being written, the Coalition has not received any answer by CPD, and the discriminatory text is not deleted from the website of Vecer. (<http://www.vecer.com.mk/default.asp?ItemID=0AC78B04068BF94AA75A19EDAD9ED4A2>)

6. Hate speech and incitement of brutal violence in social networks

In early July 2012, about 10 activist from the newly established organization LGBT United took photos in front of the fountain Warrior on a Horse with the rainbow flag (symbol of the LGBT community) with inscriptions "gay," "lesbian," "bisexual," "transgender." The

photos from this "small gay parade" went viral on numerous media, and even CNN iReport. (<http://ireport.cnn.com/docs/DOC-813337>). One of the photos was published on the Facebook wall of the same journalist who in 2009 called for (<http://jadiburek.blog.mk/2009/03/27/podrshka-za-izgradbana-crkvata-na-ploshtad>) a counter-protest against the "bunch of gays and atheists" who "will try to spread vileness under the guise of care for the city architecture and against the building of a church."

The photo referred to as "Small gay parade in Skopje..." provoked numerous commentators who went on spreading hate speech in Facebook against the activists of LGBT United.⁴¹

The threats of violence were reported in the Ministry of Interior Affairs by LGBT United and the Coalition, but to this day there is no reaction from MIA. The same journalist continued even more actively with his homophobic campaign in the social networks, often followed by explicit calls for violence.

On 26.09.2012, another pro-government journalist announced through his Facebook profile a message which promoted hatred and incited violence and the elimination of

---

41 Among the numerous insulting homophobic comments there were those who openly called for or stimulated violence: "Why was not there someone to pull them into the fountain," "all of them in the rotary pump," "Slaughter for all of you!", "in the cauldron – into feet soap," "these should be killed!!!"...

homosexuals.⁴²

Having in mind that the existing decrees for protection from hate speech cover only several grounds (and not sexual orientation), the Coalition filed a criminal charge for violence to the General Prosecution with the argument that in this case there are calls for violence which endangers the security of homosexual persons.

On 24.10.2012, the General Prosecution issued a Decision which rejected the criminal charge, "since the filed case is not a criminal case to be pursued according to official entitlement."⁴³ In the elaboration it is argued that it is decided for the criminal charge to be rejected since "the actions of the charged persons... do not contain the crucial elements of the filed criminal act, and neither the ones of any other criminal act the pursuance of which is undertaken by official entitlement."

The Coalition finds that calls such as "all that

⁴² On his facebook profile, the journalist published the following contents: "All who are faggots should be exterminated, fuck them idiots. Freaks." After this statement another comment was published on another profile: "All should be exterminated until the last faggot!!!"

⁴³ In the elaboration, the general prosecutor points out that "the state of this case in a way demands attitude of brutality, i.e., a continuing aggressive tendency in the personality's behaviour, on the one hand, and ill-treatment, on the other, that the rough insult, the endangering of security or the perpetration of brutal violence be manifested by way of various forms of attack against some person."

is X should be exterminated, until the last X" (where X is a human being, belonging to a certain social group) are open calls for violence against certain social groups that roughly endanger the security of those belonging to the group.

The Coalition demands that the criminal rules on violence and hate speech be changed as soon as possible, with the aim to provide protection to all groups of people from open calls for their "extermination," and that more strict punishments be introduced for cases based on hatred, and also the Prosecution should proceed by virtue of its official entitlement.

7. There is no political will to condemn hate speech

On 17.07.2012 the MP Ivon Velichkovski from the Liberal Party introduced draft bill for Declaration condemning hate speech, which was prepared and promoted in collaboration with the Coalition.⁴⁴

The main points in the proposed Declaration condemning hate speech were:

⁴⁴ See "Draft bill Declaration condemning hate speech, submitted by the MP Ivon Velichkovski" (The Parliament did not vote the bill), <http://www.sobranie.mk/ext/materialdetails.aspx?Id=4dc7d222-436a-47ba-ad2a-58086de324c9>.

“The Parliament condemns hate speech and intolerance in the workframes of political debate and its manifestation through the media”; “The Parliament supports the struggle against all forms of hate sapeech, especially in the media and the internet, which provoke, spread or promote hatred and other forms of discrimination on the grounds of ethnicity, religion, gender, age, sexual orientation or people living with HIV”; “The Parliament points out the need to raise the awareness among public officials and state representatives to restrain from hate speech and intolerance and towards promotion of tolerance and respect for the human rights of LGBTs, drug users, sex workers and people living with HIV.”

For months the draft bill declaration was awaiting parliamentary procedure against the working rule that “In the procedure for voting declarations, resolutions, decisions, recommendations and other general acts, the rules of this statute-book relating to the proposal of a bill for second consideration are to be applied, whereby an obligatory general discussion is to follow” (article 184, line 2 of the Statute-book of the Parliament of Republic of Macedonia)^[45]

After almost two months of ignoring the draft bill declaration, the depositor asked for an extension of the agenda of the

---

45 Statute-book of the Parliament of Republic of Macedonia (Refined version of the text) (State Gazette of R. Macedonia, No. 130/2010), <http://www.sobranie.mk/?ItemID=72D87D12D74B454FA2C28948BD83AA44>.

40th Parliamentary Meeting on 10.09.2012 with “draft bill Declaration condemning hate speech, introduced by the MP Ivon Velichkovski.” With 26 votes FOR and 45 votes AGAINST, the draft bill was not approved.

The Coalition urges all political parties to condemn hate speech towards members of marginalized groups.

The Coalition demands changes in the criminal code which will prohibit hate speech on any discrimination ground.

8. The Minister competent for the struggle against discrimination began a discrimination campaign

On 12.10.2012, in a statement during an event organized on the occasion of the World day of the girl child, and on 13.10 as a guest in the news program of TV Sitel, the Minister of labour and social policy gave statements that discriminated against persons with homosexual orientation as well as children who are not born in or do not live in families with two parents, a mother and a father.

8.1. The Minister neither cares, nor discusses, but discriminates against

On 12.10.2012, only two days since the EU found that the LGBT community is continuously undergoing discrimination and stigmatization, the Minister of labour and social policy Spiro Ristovski stated: "I do not even want to discuss the question of allowing homosexual couples to adopt children, because I think that a child should develop normally, to grow up and develop in a marriage where there is a mother and a father in the real and biological sense of the word."

The Coalition, together with the Network for Protection against Discrimination, reacted publicly (<http://coalition.org.mk/2012/10/javna-reakcija-na-izjavata-na-ministerot-za-trud-i-socijalna-politika-spiro-ristovski>) mentioning that "With this statement the Minister discriminated against all children and forms of communities and families where children receive the necessary care, love and attention, for example children supported by single mothers, children growing up with relatives, children without relatives, adopted children, children who look after larger groups of women (mostly in terms of migration), children who have grown up with same-sex couples and communities, children from various cultures where the principle of marriage and the biological

couple is not a crucial element in raising and looking after children, etc." The Coalition publicly demanded from the CPD to react and condemn the Minister's statement, especially because that the statement is given by a Minister whose competence is the protection against discrimination and social exclusion: "Considering the competence of CPD, as well as the previous cases when the Commission has reacted after discriminatory statements made by politicians, we urgently ask the Commission to publicly react with a statement and to condemn the statement of the Minister Spiro Ristovski which is discrimination on the ground of family and marital status."

8.2. Urgent reaction of the Minister of labour and social policy

On the very same day the Minister of labour and social policy reacted with a communication to the media, paying attention only to one part of the reaction. In the communication the Minister points out that "Nowhere did I speak about other forms of community where some children are being raised since they have not been left out without one or two parents due to their own will, but these same children are being looked after by either the closest relatives or

the state!" According to the Minister, in both cases "the children receive the natural form of care." The Minister reacted on another part of the Coalition's reaction⁴⁶: "Where did you see here interest in 'racially pure nation'? Here, there is interest for a healthy nation because me and the party I belong to invest in a healthy nation! By the way, statistics reveals natality decrease, and how do we increase it if not by giving birth to healthy children in a steady normal surrounding." In the Minister's communication it was stated (<http://star.press24.mk/story/lgbt-zaednicata/ristovski-kje-ja-tuzhi-lgbt-zaednicata>) that: "I am informing you publicly that you as Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities and the Network for the Protection against Discrimination will have to prove the accusations for "racially pure discrimination" before the competent institutions."⁴⁷

---

46 More precisely, on the following part: "What is more troubling in the Minister's statement is that it reminds of advocating for some of the primitive forms of family, but, even worse, embodies the menacing model of family and reproduction in the service of a racially pure nation. There are testimonies for this in the dark archives of European civilization."

47 Although this part of the communication was interpreted by some media as indication for a lawsuit, such did not follow.

8.3. Party visit of the Minister at TV Sitel

On October 13th, during his visit at the central news program of TV Sitel, the Minister of labour and social policy was given the following question by the journalist Ivona Talevska: "Yesterday you made a statement by which you reaffirmed that according to the government's policy and the Constitution of Republic of Macedonia, when it comes to same-sex marriages, this is not admissible to happen in Republic of Macedonia, and that the Family Law is not going to be changed in this direction, which in turn was a reason for some associations of people with homosexual orientation to see discrimination. What is the Minister's attitude, are there opportunities to recognize same-sex marriages in Republic of Macedonia, that these people be given the opportunity to adopt children, and according to this maybe to legalize incest, and pedophilia, and polygamy as it is in some other countries, or all will remain the same?"

Instead of rejecting discriminatory premises, the Minister with competence in the struggle against discrimination (including on the ground of sexual orientation) repeated and reaffirmed the following party attitude: "We as a political party, that is to say the party which I represent, and VMRO-DPMNE is a party from the demo-Christian specter, and on the basis of christian values, tradition, and

way of life, for us marriage is a community between a man and a woman, and this will remain a community between a man and a woman until we are the ruling party in the Republic of Macedonia. We do not consider at all accepting any changes in the Family Law whatsoever, in the direction of making possible same-sex marriages, let alone the opportunity that children be adopted by same-sex partners.”

Then what followed was the TV reportage “Citizens and institution against gay marriages” (<http://sitel.com.mk/gragjanite-i-instituciite-se-protiv-gej-brakovi>) with the following point: “The state, the citizens and the religious leaders are univocal! The marriage in Macedonia is an institution between a man and a woman. The Family Law cannot and will not be changed to allow homosexuals have marriages and adopt children.”

8.4. Press-conference of the Coalition together with numerous civic associations

The organizations Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities, the Open Society Foundation – Macedonia, the Macedonian Helsinki Committee, LGBT United, and HOPS held a joint press-conference on

October 14th, reacting against the several consecutive alarming and discriminatory statements made by the Minister of labour and social policy. With much regret the organizations found that in the previous few days, the ruling structure, in the name of conquering electorate, continued with its unscrupled and non-democratic tendency to manipulate by way of populist arguments and mobilizing classical prejudices and fears in the general population. The organizations expressed regret that such statement comes exactly from an institution that should take a stand against discrimination (and, more importantly, promote non-discrimination principles and values) and that the ruling structure goes on with its sensationalist and non-democratic monologue regarding the question of the family, marriage, same-sex communities. What is more, it was pointed out that “With the two consecutive statements, made on Friday (October 12th), the Minister Ristovski made a unambiguous distinction between the health condition of heterosexual and homosexual persons, i.e., between those who grow up in a heterosexual and homosexual community.”⁴⁸

⁴⁸ With his statements, Ristovski divided Macedonian society in two. The first part of the society is represented, again according to the Minister, the healthy married couples who reproduce biologically and offer the nation with healthy and properly developed children while, following the logical entailment, the remaining part

The association LGBT United publicly pointed out that the Minister's statement is discriminatory "not only for the members of the LGBT community, but also for the children and the people living in different forms of communities and families that do not comply with the exclusionary family vision of the Minister that includes a man, a woman and children." LGBT United reminded Minister Ristovski that "lesbians, bisexuals and transgender people mostly have been raised in heterosexual communities, relations and families."

8.5. Commission against Discrimination?

The CPD did not respond to the call to condemn the discriminatory statements of the Minister of labour and social policy. The chair of the Commission, who is also an employee in the Ministry of labour and social policy, publicly argued that "In Minister Ristovski's statement there is neither hate speech nor it is about discrimination."

The Chair of the Commission went into

of society is represented by all those couples who do not fulfill their "holly mission" of reproducing the healthy nation, all those parents who are single in raising their childer with all the possible love and sources of care, all single mothers, all those couples who have adopted, looked after and developed children outside "the true biological form of the family," all those citizens who have used contemporary technology to bring to life another human life, in short - all those forms of community who digress from the normative orthodox model that is being advocated by the Minister of a secular country.

interpreting the party attitudes of the Minister: "He is referring to the law, but also to the party determination, which is conservative and demo-christian and for which the family is the priority. According to the law, but also to the natural state of affairs, a new life, conception and offspring is made by a man and a woman. The family union is created ba a man, a woman and children, this cannot be a primitive community. In our country there are also forms of extra-marital communities, which surely have rights and obligations according to the law – said Dushko Minovski, the Chair of CPD."⁴⁹

Sometimes, the mistakes in journalism are truly symptomatic: the one who made this statement where the "natural state of affairs" is defended and where "the family union" is limited to "a man, a woman and children" was presented as "the chair of CPD."

8.6. Homophobic campaign by newspaper Vecer

On October 13-14, 15, 16,17 2012, the daily newspaper Vecer published consecutive articles and photos on its front page with discriminatory contents on the grounds of sexual orientation and gender identity.

On October 13-14 2012, on its front page 49 "Homosexuals are brought together by power and opposition," Dnevnik, 15.10.2012, <http://dnevnik.com.mk/default.asp?ItemID=CFE39E2302B8E246990D93316902F049>.

Vecer published two pornographic photos with the title "There will be no gay marriages in Macedonia." Having in mind that neither Vecer nor any other media in Macedonia publish pornographic photos when the subject of "marriages" is dealt with, the Coalition finds that such representation of gays and lesbians is harassing and stimulates discrimination on the ground of sexual orientation.⁵⁰ Evidence for stimulating discrimination are the numerous discriminatory comments published under the article in the electronic edition of Vecer. On October 15 2012, again on the front page, there was a sensationalist title "Girls with Condoms" (and then on page 3 it continued as "Children without parents and single mothers equals the gay community?"), where there appeared attitudes supporting the rooted negative stereotypes towards

50 According to Tamara Chausidis, "Perhaps the most representative example of incorrect information related with the quoted statement of the Minister is the article in a daily newspaper which illustrated the gay population with a porn movie caption. Such 'illustration' appeared for the first time in 2007 in the same paper as supporting one of the texts published on the front page, which provoked the reaction of the Association of Journalists and their Council of Honour: Back then the Council stated that 'with such illustration of the text the message received is that all homosexuals are alike the the ones portrayed on the picture and this is the substance determining them. Such a photo is chosen in order to incite hatred, to points fingers and portrays homosexuals as pornographic personalities which achieves the degradation and humiliation of a group of people.' (Zarko Trajanoski, Tamara Chausidis, and Roberto Belichanec, *Media, Hate Speech and Marginalized Communities* (A Guide for Journalists), Skopje: Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities, 2013).

people with homosexual orientation. Namely, in the article the homosexual communities of the Western world were equated with polygamy in the Eastern countries, with the trade of minor girls from East to West, as well as with pedophilia.

On October 16 2012 Vecer published the sensationalist title "We want grandchildren, not faggots" which aimed to degrade homosexuals through statements made by retired people which continued the negative representation of the homosexual community as morally destructive.⁵¹

On October 17 2012 Vecer published on its front page the title "Children adopted by homosexuals are victims of pedophilia," and on page 2 there was a text where results of the so-called world researches were carried.⁵²

[The Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities, HOPS – Options for Healthy Life Skopje, the Helsinki Committee for Human Rights in Republic of Macedonia, H.E.R.A. – Association for Health](#)

51 Nowhere in the text we can find the statement "we want grandchildren, not faggots" as it appeared in the title, which indicates that such title aims to disrupt and harass the homosexual community and to incite discrimination on the ground of sexual orientation, which is proven by the comments under the text.

52 The so-called "world researches" refer to a research published in June 2012 in the US. The latter is among the most scandalous and shameful examples of the social sciences in the academic world, the result of the thoroughly manipulative, unethical and scientifically unverified method of carrying out and publication of research results. 200 American sociologists signed an open letter that sought to expose all the manipulations related with this study.

Education and Research, the Association for Emancipation, Solidarity and Equality of Women in Republic of Macedonia – ESE, the Open Society Foundation – Macedonia, filed a complaint against Vecer to the CPD. In the complaint it is argued that what is at stake is a more aggravating form of discrimination, i.e., discrimination which took place on multiple occasions. The CPD was asked to give recommendation to the chief and responsible editor to withdraw the texts and to begin criminal procedure against the perpetrator. At the time this text is being written, the Coalition has not received answer from CPD.

8.7. Homophobic campaign in the media, social networks, and even by civic associations

The statement made by the Minister of labour and social affairs was followed by a sensationalist homophobic campaign in other media as well. The pro-government media published sensationalist homophobic and transphobic materials, and the campaign against same-sex marriages was joined also by civic associations.

For example, on October 13, the World Macedonian Congress (WMC) sent a message

that they “reject homosexual marriages, incest, polygamy and pedophilia and the initiatives leading to their legalization.”⁵³

The homophobic media campaign progressed in the next days and other sources of homophobic statements used in the publicity were also psychologists, social workers, unions, sportsmen and sport federations, associations of retired people and other NGOs. Also, the pro-government journalists were sending threatening and discriminatory messages on Facebook.⁵⁴ In the meantime, the Minister of labour and social policy sent regrets only to “all those other categories of citizens who thought that at some point they were referred to in my statement.”⁵⁵

On 17.10.2012, the Coalition asked the Government, the pro-government media and the civic associations to stop the discriminatory propaganda campaign against LGBT people which tried to go under the disguise of a “debate on homosexual marriages and adoption of children”

---

53 “The World Macedonian Congress denounces homosexual marriages,” <http://mkdnews.com/вести/македонија/1968-смк-ги-отфрла-хомосексуалните-бракови>.

54 For example, one pro-government journalist announced on his facebook page: “So faggots got a very productive day yesterday? Wherever I meet you, I will hit and kick you.”

55 “I expressed my attitude to the LGBT community few days ago. This has no relation with the Report or Macedonia’s getting closer to the EU. On this occasion, I would like to apologize to those other categories of citizens who thought that at some point they were referred to in my statement” (“Ristovski: My statement referred exclusively to homosexual marriages and their adopting children,” <http://www.netpress.com.mk/mk/vest.asp?id=111573&kategorija=1>).

The Coalition reminded that there is no initiated parliamentary initiative for the legalization of same-sex marriages and adoption of children, but there is an initiated draft bill Declaration condemning hate speech, through the representative of the Liberal Party.⁵⁶

The Coalition harshly condemned the shameless disinformation published in Vecer and broadcasted on TV Sitel for the alleged statement that "marriage between a man and a woman is the most primitive form of family." The Coalition expressed regret that its warning was wrongly understood: "What is especially worrying in the Minister's statement is that it reminds of advocating some of the most primitive forms of family..."⁵⁷

Although he was the leader of a homophobic campaign, having in mind his competences for the struggle against discrimination, the Coalition asked the Minister for labour and social policy "to join us in the struggle against discrimination and stigmatization and to publicly support the community of lesbians, gays, bisexuals and transgender persons (LGBT) which again faces further harm as a result of the continued negative and stigmatizing campaign."

56 The Coalition agreed with the finding of MP Ivon Velichkovski that the Minister of labour and social policy Spiro Ristovski opened the subject of homosexual marriages and adoption of children as a personal and party campaign, since no one has proposed such a law so far.

57 The Coalition apologized to all citizens who wrongly interpreted the expression "primitive forms of family," synonymous to "elementary forms of family."

8.8. The homophobic campaign continued on the highest level

On 18.10.2012, on the occasion of the International day against human trafficking, by following the same manner of the Minister of labour and social policy, the Minister of interior affairs also provided an answer to the question which had no connection with the International day against human trafficking, and neither is it in her competences: "This definition of marriage should not undergo any change, no change at all. And I find all the less correct the policies promoted by certain interest groups or NGOs and what is under question is to somehow approve the adoption of children from partners of the same sex. My personal attitude is that this is a wrong policy, which does not lead to the prosperity of the nation."⁵⁸

Also the Prime Minister Nikola Gruevski, in his address on the occasion of commemorating the Day of Macedonian Revolutionary Struggle - October 23rd, spoke on the topic of "same-sex marriages": "We live at a time where not only it is all the more rare to have a second child in the family, not to mention third or fourth, but, contrary to that, we

58 "Jankulovska: Marriage is a union between a man and a woman and this should not change" Sitel, 18.10.2012, <http://sitel.com.mk/jankuloska-brakot-e-zaednica-pomegju-mazh-i-zhena-i-toa-ne-treba-da-se-menuva>.

have debates about perverted values, same-sex marriages, and what is more, adoption of children in these same-sex marriages, for some women's rights, and then men's, who is more represented in politics or in the business, and while we struggle on these issues we as a state lose our people."⁵⁹

Locating the problem (defined by the Prime Minister as "recession of the nation") in the "perverted values" ("same-sex marriages"⁶⁰ and "some women's rights") provoked a public controversy. Part of women's associations demanded apology from the Prime Minister, and there were also reactions made by some of the female opposition MPs and by some female columnists in the media.⁶¹

8.9. Multiple cases of violence against the LGBT Center of the Helsinki Committee for Human Rights

In the early hours of 24.10.2012, few hours after the Prime Minister's speech, around 3.30AM, the entrance window of the Center for the support of LGBT community

---

59 "Gruevski: VMRO is a historically recognizable code of the Macedonian people," <http://vlada.mk/node/4747>.

60 The relation between the "recession in natality" and "homosexual marriages" was established also in previous pro-government campaign: "...today, a priority problem in Macedonia is the recession in natality, which surely will not be solved through homosexual marriages" ("Being beaten at their own game," Nova Makedonija, 16.10.2012).

61 For example, the newspaper Nova Makedonija published a column titled "The Patriarchal Revolutionaries" where the author Biljana Vankovska warns that: "In totalitarian societies women are a means for the increase of natality" and that the similarity between Gruevski's and Hitler's statements are very troubling.

in the Old Bazaar – Skopje was broken. The Committee immediately registered the case with the police which opened a procedure against unknown perpetrators. The Committee pointed out that there were three perpetrators and expressed hopes that the same will be arrested in the shortest possible term. By the time this report is being written, the perpetrators are not found, and in the meantime the Center for the support of LGBT community in the Old Bazaar was the target of several more attacks (one attempted arson and another demolition of the entrance). The last attack on the LGBTI Center for support in the Old Bazaar took place on 02.03.2013, when a significant damage was done.⁶²

The Helsinki Committee and the Coalition demanded from the authorities to take all measures to protect activists for human rights and LGBT people from violence, hate speech and discrimination, to find and punish the attackers and to stop the negative campaign which is led together with pro-government media targeted against LGBT people and human rights activists, and which stimulates violence, hate speech and discrimination.

---

62 In the communication issued by MIA titled "Citizens, police officers and firemen wounded during yesterday's protests, big material damages done" there was no mention whatsoever of the damaging of LGBTI Center of Helsinki Committee, although the damaging of the Holocaust Museum, the VMRO Museum and the newly built theater were mentioned.

8.10. Physical attack against LGBT activists in the Skopje city center

The several weeks long pro-government campaign against "homosexual marriages" and for a "healthy nation" (which incited hate speech and discrimination by creating moral panic that homosexual couples are the main reason for the "recession in natality") did not result only in psychological violence (numerous "haters" and discriminatory comments and life threats published in the paper's electronic edition and in the social networks), but also with physical violence – physical attack against activists for LGBT rights during the March of Tolerance, which took place a month after the campaign began.

In celebrating the International Tolerance Day, around 12.30PM, on the main city square of Skopje, in the vicinity of the Stone Bridge there occurred a physical attack against two activists - organizers of the March of Tolerance.

The physical attack was perpetrated by a masked person who initially addressed with life threats the activists who were preparing kiosks with publications and leaflets of NGOs – participants in the March of Tolerance. Immediately after the threats, the masked person physically attacked Kocho Andonovski, organizer of the March of Tolerance, and

after that physically attacked an activist of the Coalition who tried to help him. The masked attacker ran and tried to escape, but was quickly apprehended by police officers and led to the police precinct.

The Helsinki Committee for Human Rights and the Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities highly condemned the attack against the organizers of the March of Tolerance and asked the Minister of interior affairs Gordana Jankulovska, the Minister of labour and social policy Spiro Risteovski and the Prime Minister Nikola Gruevski to publicly condemn the violence against activists for human rights and LGBT people and to delimit themselves from such actions. No public condemnation of the violence by the mentioned ministers ensued.

The Helsinki Committee for Human Rights and the Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities demanded from the government to make changes in the Criminal Code in its part on: sanctioning of cases motivated by hatred (including hatred on the grounds of sexual orientation and gender identity) and sanctioning of hate speech (including hate speech on the grounds of sexual orientation and gender identity).

Although during the course of the legal changes concerning the decriminalization of insult and calumny it was proposed to extend the case to inciting national, racial

and religious hatred, discord and intolerance (article 319 from the Criminal Code), such changes were not voted by the Parliament, as opposed to experts' recommendations.⁶³

8.11. "Pro-Life March"

Instead of a public condemnation of the violence against the activists for LGBT rights, a day after the March of Tolerance, on 18.11.2012 a "pro-life march, a march for the family, a march of the prams" was organized. The march organizers were numerous associations supported by religious personalities. One of the speakers (a psychologist who previously publicly advocated homophobic attitudes during a press conference) openly pointed out that we are in a "demographic recession" and that the latter is the result of "endangering the marriage union."⁶⁴

---

63 Thus, outside "the reach of such discrimination lies the provoking of other collective feelings or attitudes among members of different social groups (hatred, intolerance etc. on the ground of sexual orientation against the gay population...)" (Academic Vlado Kambovski and Doctor Mirjana Lazarova Trajkovska, "Legal analysis of the concept of criminal case and hate speech," September 2012, Skopje, <http://www.jpacademy.gov.mk/upload/PDF%20Files/Pravna%20analiza.pdf>)

64 "which means rapid decrease of the natality rate and the endangering of the family values in all the senses, starting with the endangering of the family union and then the endangering of natality as the natural product of a marriage between a man and a woman"(VIDEO) A march through Skopje: Give birth to children," <http://a1on.mk/wordpress/archives/62737>).

8.12. International reactions and solidarity

The European MPs from the EU's LGBT Intergroup addressed with harsh criticisms the Macedonian authorities and the Minister competent of anti-discrimination.⁶⁵

The International Gay and Lesbian Human Rights Commission denounced the campaign "on the grounds of homophobic and transphobic hatred incited by Spiro Ristovski, the Macedonian Minister of labor and social policy."⁶⁶ On October 26th Amnesty

65 The European MP Ulrike Lunacek, vice chair of the LGBT Intergroup in the EP, stated: "As the European Commission noted again this year, Macedonia still falls short of EU standards on anti-discrimination based on sexual orientation. I addressed the Parliament in Skopje two years ago, pleading for a comprehensive anti-discrimination law. I am sad to see that inequalities don't only persist, but intolerance is on the rise as well." The European MP Michael Cashman, the second vice chair of the LGBT Intergroup, added: "Political leaders—and the Minister in charge of anti-discrimination in particular!—should know better than to make derogatory comments, especially in public. Macedonians are worth more than this scaremongering." (European MPs worried due to repeated attacks against LGBT people in Macedonia, <http://coalition.org.mk/2012/10/evropskite-parlamentarci-zagrizeni-poradi-zacestenite-napadi-vrz-lgbt-licata-vo-makedonija>).

66 "...we remind Minister Spiro Ristovski that as a public official, his responsibility is to respect, protect and fulfill the rights of all Macedonians, regardless of sexual orientation or gender identity. The spread of hate on a day devoted to human rights is truly a miscarriage of the day's intent" (Jessica Stern, Executive Director, International Gay and Lesbian Human Rights Commission). (The International Gay and Lesbian Human Rights Commission solidary with the Macedonian groups for human rights in the opposition against the government homophobic campaign," <http://coalition.org.mk/2012/10/internacionalnata-komisija-za-covekovi-prava-na-gejovite-i-lezbejkite-se-solidarizira-so-makedonskite-grupi-za-covekovi-prava-vo-sprotstavuvanj-eto-na-vladinata-homofobicna-kampanj-a>).

International too asked the Macedonian authorities to guarantee visible, unbiased and effective investigations for every attack against the life or the property of LGBTI persons or organizations: "Any alleged homophobic or transphobic hate motive should be thoroughly investigated and all those against whom sufficient admissible evidence of criminal wrongdoing exists should be brought to trial in fair proceedings." Amnesty International asked the Prime Minister, the Minister and all other public officials and government representatives to publicly condemn discrimination and violence against LGBTI people.⁶⁷

In numerous cities throughout Europe protest actions were organized in support of the Macedonian LGBT community. Also, a part of the representatives of the international community in Macedonia gave open support for the LGBTI Center, especially the Dutch ambassador: "We encourage both the government and the citizens of Macedonia to help in the promotion of tolerance and the social acceptance of people with different sexual orientation."⁶⁸

Solidarity with the LGBT community was expressed by numerous associations and public personae, and part of the intellectuals

67 Macedonia: Government must protect LGBTI people from discrimination, <http://www.amnesty.org/en/library/asset/EUR65/003/2012/en/fd3423ad-4fbc-4bf5-9863-0ffa229231b7/eur650032012en.html>

68 "Orav and Schurman support the LGBT community" (Alfa TV), <http://coalition.org.mk/2012/11/orav-i-surman-so-poddrska-na-lgbt-zaednicata>.

provided open support in their columns published in reaction to the pro-government homophobic campaign.

8.13. Petition against the Minister of labour and social policy

Immediately after the statements of Spiro Ristevski, the Coalition publicly demanded from CPD to deliver its opinion on the case. Because of the fact it did not do so, the Coalition, along with other organization⁶⁹ filed a petition with the demand that the Commission proceed within the frames of its legal competence and deal with the case and confirm discrimination based on sexual orientation, family and marital status and to issue a recommendation to the Minister Spiro Ristevski to withdraw the statements given in the media by which he perpetrated discrimination.

In deciding about the petition it was demanded from the CPD to take in consideration also the events that followed after the statement made by Minister Spiro

69 The petition is submitted by the Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities, HOPS – Optiens for Healthy Life – Skopje, the Helsinki Committee for Human Rights in Republic of Macedonia, the Association for Emancipation, Solidarity and Equality of Women of Republic of Macedonia – ESE, Open Society Foundation – Macedonia.

Ristevski—homophobic statements, materials and articles in the media, attacks based on hatred against the Center for support of LGBT people in Skopje, physical and verbal attack against activists for the protection of the rights of LGBTs, as well as interruption of a peaceful assembly of activists for the protection of the rights of LGBTs. According to the plaintiff, these events directly prove that homophobic statements in publicity given by the Minister Spiro Ristevski are not only discriminatory per se, but incite the perpetration of discrimination among others.

By the time this report is being written, the Commission has not delivered its opinion on the case.

9. Diplomatic mobing and threats on the ground of sexual orientation

After the long-lasting mobing by some employees who on a daily basis insulted him with dirty phrases, a Macedonian diplomat directly tells the Minister that he is a victim of harassment because of his sexual orientation. Two weeks later he received a message informing him that he is being recalled from the embassy due to financial shortages, and after the complaint he received a new message that the reason

for his being recalled is the need of his availability in Republic of Macedonia.

Upon returning home, the same diplomat becomes the victim of life threats by a colleague employed in the Ministry of Exterior (via electronic mail and in his home), which he registered in the police. The threats culminated to such a degree that the diplomat left the country, sending an email to the state secretary with an explanation for the reason of his absence (life threats).

Due to unjustified absence from work of at least 3 days in a row per month, his work engagement was suspended.

The Coalition demands from the Ministry of Exterior to investigate all the data provided by the diplomat for discrimination on the ground of sexual orientation and life threats and to restore his working position so long as the data are confirmed.

The Coalition demands from the Ministry of Exterior to implement educations for the respect towards differences and struggle against discrimination and to undertake further measures to provide a working surrounding free of discrimination and harassment on the ground of sexual orientation.

10. New homophobic actions of Vecer: "Are there homosexuals among journalists?!"

With the article "Are there homosexuals among journalists?!" Vecer began a mob against journalists trying to stigmatize them as "homosexuals." The article, which is unauthored, published on the front page of both the print and the electronic editions of Vecer, tried to expose to public shaming journalists allegedly because they contributed in the campaign for "gay (sex) parade in Skopje." Along with the unjustified attacks and attempts for sexual blackmailing of journalists who "have a considerable resistance to women," Vecer addressed an invitation to its readership: "provide the names of journalists who have been noticed for such appearances and eventually share with us your experiences." In reality, Vecer began the making of a list of "homosexual journalists," by publishing photos of three journalists with a call to the readers to join in the making of such list: "The list is open, please join in."

With such an attempt at delegitimization via stigmatization, the media abused its own power position by exploiting the negative stereotypes and prejudices against homosexuals and mobilizing the irrational

fears from homosexuality.

The Coalition demands from the CPD to open an investigation by virtue of its official entitlement against Vecer due to continued discriminatory actions, due to insulting the dignity of a group of people (harassment), due to calls for and stimulation of discrimination on the ground of sexual orientation (Vecer's call to the citizens to join the making of discriminatory lists of "homosexual journalists"), as well as due to stimulating and publishing hate speech against homosexuals and journalists (in the comments published under the article in Vecer's electronic edition).

11. The CPD finds no discrimination in the representation of transvestites as brutal perpetrators of violence in a university textbook

In the textbook "Criminological Psychology" with author Prof. Liljana Batkoska (published by the Scientific and Research Center at the Faculty of Tourism and Organizational Sciences, Ohrid, 2007), in chapter 6 - "The psychological map of the crime", in the part "Transvestism" it is stated: "Transvestites can act violently only in moments of their

uncontrolled impulses, when they experience unstoppable needs to cross-dress and if someone reveal them or prevent them from doing so. Transvestises' violence can be very brutal, however rare, directed against the female gender, as an act of 'revenge' because nature has 'punished them' by not giving them a complete female form."

The Coalition filed a petition to the CPD because the text in the textbook stigmatizes transgender persons as a deviant phenomenon, as brutal violators against the female gender, punished by nature. The existence of a textbook with contents where transgender persons are stigmatized as violent ones with uncontrolled impulses and unstoppable needs to cross-dress is a violation of the right to protection against discrimination of transgender persons and persons with non-heterosexual orientation.

Previously, the CPD (Opinion No. 2/27/11 from 29.06.2011) has expressed its attitude that textbooks should not include in their contents texts that stigmatize certain groups of people, especially given that the textbook has educational and behavioral function, and according to this the contents of textbooks should not be directed towards the violation of human rights. It is precisely due to this that the Coalition asked the CPD to confirm discrimination on the grounds of sexual orientation and gender identity in the use

of the textbook "Criminological Psychology" and to give a recommendation to the Faculty of Security to withdraw the same textbook from usage.

The CPD reached an opinion where it affirms that the contents of the textbook is not discriminatory, but scientific.

The Coalition protests against such unlogical elaboration, reminding that the attitudes in the textbook "Pedagogy" were represented as scientific, however, in this case the Commission conrmed discrimination and harassment.

12. Equal opportunities for the LGBT community on the local level

According to the Law for Equal Opportunities between Men and Women (2012), "the Units for local self-government are obliged to form a commission for equal opportunities between men and women as an existing body, with a decision made by the local self-government unit's council, and its composition, competences, tasks and obligation are decided by the status of the self-government unit."

According to the law, the Commission for equal opportunities between men and women does not deal with gender issues but also “identifies and gives suggestions for the ways of incorporation and formalization of the principle of equal opportunities and non-discrimination in the work of organs of the self-government unit and the local administration” and “takes care for the consecutive application of the decrees of this law and other laws from the area of equal opportunities and non-discrimination.”

Having in mind that such legal situation makes possible the competence of local commission for equal opportunities also in the case of equal opportunities for LGBTI people, the Coalition undertook activities to promote the concept of equal opportunities for LGBT people in numerous cities throughout the Republic of Macedonia.

In the framework of the project “Civic initiatives for the rights of LGBTs” implemented by the Coalition Sexual and Health Rights of Marginalized Communities in partnership with Association LGBT United – Tetovo, activists cores were formed in Tetovo and Bitola. The civic initiative for the rights of LGBTs aims to strenghten the capacities for civic activism for LGBT rights on the local level, to create a wide front for the support of LGBT rights and to realize public media campaign on the local level which will raise the consciousness for the rights of LGBTs among the local populations, the

units of self-government and the system’s institutions.

Through campaigns, debates and civic initiatives on the local level, the Coalition will contribute to the greater visibility of LGBT people and the development of LGBT movement in other cities beyond Skopje.

13. Health rights of trans persons and intersexuals

Presently, in Macedonia transgender persons are invisible when it comes to their gender identity, while transsexual persons have no acces to all the services they need whatsoever – psychiatric collaboration, hormone therapy under medical supervision, nor surgical interventions. Throughout the world, these procedures are considered a necessary treatment and the only solution for the situation of such persons. Within the last few years, several trans persons started procedures for sex change operation (according to the new terminology: procedure for gender confirmation), and in their attempts to receive basic health services serious violations of their health rights were noticed.

In Macedonia there are no existing standards and protocols for the health protection of transsexual or intersex persons. This

situation considerably violates the right to timely, relevant and quality health protection of trans people, who are especially exposed to violence, discrimination and social exclusion.

The Coalition recommends to the Ministry of Healthcare to prepare and accept standards and protocols for the health protection of transsexual and intersex persons with a clear vision for the health institutions where these persons could ask for specific health protection. In cooperation with trans-activists, the Coalition prepared a guide for the health rights of trans people.

14. Media and discrimination based on sexual orientation and gender identity

In several previous publications, the Coalition pointed out that Macedonian media have problems in informing about differences and discrimination, especially on the grounds of gender, sexual orientation and belonging to some of the marginalized groups. The Broadcasting Council accepted and integrated the expertise of the Coalition in the strategy (its working version) in view of the media treatment of members of marginalized communities by journalists and editors: “one part of them have serious resistance to accept the concept ‘marginalized group’; most of them do not

recognize their own discriminating against and social exclusion; in the comments of some media there are negative stereotypes, prejudices, homophobic and nationalist statements and hate speech; part of them do not respect the right to privacy of members of these groups or strengthen their negative representation before and during election campaigns; some do not respect measures already set forth by the regulating body, and only one part of them are sensitive in the choice of corresponding expressions for naming members of marginalized groups.”⁷⁰

The Coalition welcomes the efforts of the Broadcasting Council to fight homophobia, as well as the successful collaboration in the promotion of the media guide “Media, hate speech and marginalized groups” published by the Coalition.

15. Public cultural and scientific events

In 2012 the Coalition organized several cultural events which increased the visibility of sexual minorities in the Republic of Macedonia.

Along with the exhibition “Article 1” in the

⁷⁰ Working version: Strategy for the development of the broadcasting activity in the Republic of Macedonia for the period 2013-2017, Skopje, November 2012.

National Gallery of Macedonia – Chifte Hamam and the conference “IN/Visible: The political and Sexual Regimes of the Archive” (23,25.02.2012), in the period 10-30.09.2012 also the exhibition “The Nazi Terror against Homosexuals between 1933 and 1945” was organized in the Memorial Holocaust Center of the Jews in Macedonia – Skopje. In the framework of the exhibition, an international conference entitled “Holocaust Residues: Nationalism, Biopolitics and Sexuality” was organized. The closing action of the seminar entitled “Counter-Publics: Queer Activism, Nationalism and Public Spaces” (26-30 September 2012, in collaboration with Queer Zagreb and Center for Queer Studies – Belgrade) was the performance entitled “House Glory” on 20.12.2013, in cooperation with a group of Macedonian artists and activists, which was video-streamed online. The Coalition also organized several video screenings followed by debates where the audience was sensitized about the sexual and health rights of LGBTIQ people. The Coalition also produced two videos – one of them about homophobia in education, and another one about homophobia in the media,⁷¹ which was promoted publicly and in the media as our reaction to the homophobic campaign of the government and the pro-government media.

⁷¹ The video is available on <http://www.youtube.com/watch?v=W43vGNeNI6Y>.

16. Sex change in the registries in the case of a trans person

The Coalition has continuously provided legal support to a trans person for both the local and regional courts aiming to protect the right to privacy and the recognition of gender identity by the state.⁷² The trans person in question has opened a procedure for gender recognition in the personal documents and personal identification number due to the number’s specification of sex in the personal identification.⁷³ The request made to the Directorate of Registry Office is rejected, and the Ministry of justice, being the second-order ruling body, upheld the initial decision of the Directorate.

Due to the need for urgent decision on the problem, the Coalition, in collaboration

⁷² The case is about a trans person who wants to undergo procedure of gender recognition, but due to the incapacities of the health institution and lack of educated medical staff for the purpose of such activities was forced to seek health services in the neighbouring Serbia (as most of the other trans persons).

⁷³ The trans person in question is in a limbo situation of inconformity of the physical outlook (male) with the personal identification documentation (which signifies that the person is of the female gender). This aggravates the communication with institutions and violates the privacy of the person on a daily basis, since he is forced to provide personal data for his health situation.

with InterRights – London submitted an application to the European Court of Human Rights, demanding urgent procedure by the court. The key argument in the application is the fact that there is no efficient procedure for the legal recognition of gender, which allows the competent bodies to act arbitrarily, solely on the basis of their bias against transgender person and without a legally argued decision.

The trans person continued with the procedure before the Supreme Court by demanding legal protection of his rights. According to the finding of the European Court for Human Rights, the result of this procedure should be awaited before the procedure goes on in the European Court.

17. “Treatment” of homosexuality by psychiatrists

The Coalition has documented several cases where homosexuals are being referred to psychiatrists to undergo treatment. Although the World Health Organization removed homosexuality from the list of diseases on May 17th 1990, in Macedonia there are still

psychiatrists who “treat,” against international standard, homosexuality with methods that do not represent research-based medicine. Notwithstanding the Coalition’s recommendations, the medicine textbooks where homosexuality is pathologized are still not withdrawn.

In 2012, the “treatment” of homosexuality through psychotherapy was promoted in the media by a person presented as “sexologist” and “doctor.” In the article titled “They kiss and then boast with their pictures” (<http://www.novamakedonija.com.mk/NewsDetail.asp?vest=6131281433&id=9&setIzdanie=22603>) the opinion of “Doctor Pavle Pavlov” who finds “the indications for homosexuality” and recommend therapy: “If [people] find it pleasurable, then there are indications for homosexuality. The child is always bisexual and has to learn to be heterosexual. In the early puberty, the child is still bisexual. This is why when one notices that it goes in the direction of homosexuality, it could be referred to psychotherapy so that it can find the advantage of heterosexuality – says Doctor Pavlov.”

The Coalition demands from the Medical Chamber of Macedonia to publicly condemn such medical persons who promote the “treatment” of homosexuality, to make a serious investigation and to deprive of license all doctors who violate article 112 of the Code of Medical Deontology: “... the directives of the World Medical Association

and the World Health Association are obligatory for all doctors in Macedonia.”

Издавач:
Коалиција `Сексуални и здравствени права
на маргинализираните заедници`
Дизајн:
Велимир Жерновски
Ангела Маневска
Превод:
Јулија Мицова
Печати:
Датапонс Д.О.Е.Л.
Бр. на копии:
300

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека
"Св. Климент Охридски", Скопје
342.746-055.3(497.7)"2012"(047)

ЗДРАВСТВЕНИ и сексуални права на
припадниците на маргинализиран
групи (корисници на дрога, лица што
живеат со ХИВ, сексуални
работници и ЛГБТИК) : годишен извештај.
- Скопје : Коалиција

Сексуални и здравствени права на
маргинализираните заедници, 2013. -
107 стр. ; 20x20 см

Фусноти кон текстот. - Текст на мак. и
англ. јазик. - Содржи и:
Health and sexual rights of marginalized
communities drug users,
people living with HIV, sex workers and LG-
BTIQ people : annual report

ISBN 978-608-65359-8-8
а) Лица со различна социјална ориентација
- Здравствени и сексуални
права - Македонија - 2012 - Извештаи
COBISS.MK-ID 94090506